MC
238.825

ELÉRHETETLEN FÖLD

50

GYŐRI LÁSZLÓ, KISS BENEDEK,
KONCZEK JÓZSEF, KOVÁCS ISTVÁN,
MEZEY KATALIN, OLÁH JÁNOS,
PÉNTEK IMRE, RÓZSA ENDRE,
UTASSY JÓZSEF

VERSEI

KILENCEK

ANTOLÓGIA KIADÓ
LAKITELEK, 2019

KORMOS ISTVÁN

„... tudatosságuk egyenként és egymás verseire is visszacsengve, ez a legelső szembetűnő motívum. Fontosat mondani, mert szépen már sokan mondták, amit költők mondhattak. Az *Elérhetetlen föld* megjelenését fontosnak tartom. Költői lényegesen többek az ígéretnél; csak az a sajnálatos, hogy saját zsebükre megy ez a kiadás, de ha másképp nem lehet, ezt a formát feltétlenül biztosítani kellene: nemcsak a szóban forgó kilenc költő érdeke ez, hanem azoké a versolvasó fiataloké is, akiket különösen érdekel, hogy a korban azonosak, a legfiatalabbak mit mondanak ki róluk, problémáikról és eszményeikről.

Budapest, 1967. november 11."

http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/KORMOS/kormos00001/kormos00153/kormos00153.html

JUHÁSZ FERENC

Mindegyikük „tehetséges költő és becsületes költő. Amit írnak, és ahogy írják, abban van valami izgatóan szép és gyökér-becsületesség, elemi tisztesség, ami nélkül igazi költészet nincs, nem is lehetséges."

(1967. november, ajánlás az *Elérhetetlen föld* c. antológiához, Árgus, 1991. 2.).

VÁCI MIHÁLY

„A kötet tematikailag is igen változatos és egybefogja szerencsésen azt, ami, sajnos, a magyar költészetben mindig mint valami öröklött tudathasadás, kettévált: költészetünkben a természeti és népi világ, élet és az egyetemességet kifejező tárgyi gondolatiság, a világ megértésére való törekvés együtt található. Ezeket a fiatalokat már nemigen lehetne így osztályozni – népies vagy urbánus –, nem népiesek és nem urbánusok, függetlenül attól, hogy honnan indultak, valamennyien az egész világot látó korszerű fiatal költők."

(1967. Kéziratból idézi Vasy Géza: Az *Elérhetetlen föld* fogadtatása,
Vasy Géza-EPA03335_pannon_tukor_1997_04_015_020.pdf).

NAGY LÁSZLÓ

„Fiatal tehetségek ha fölrepülni rajban akarnak, az néha törvényszerű pillanata az irodalomnak. Az ilyen vállalkozás, túl azon, hogy létérdekek szövetsége, új szemlélet, újfajta költői értékek fölmutatása kell, hogy legyen... A legfontosabb, és amiben mindnyájan megegyeznek, a következő: hűek a magyar költészethez, a folytonosságot folytatni akarják. Kötődnek empirikus igazságokhoz jobban, mint az előttük járó néhány nemzedék általában. Leszámolnak az ál-szocialista önteltséggel, nemzeti gőggel, kergeséggel, de átgondolva a szerencsétlen múltat, szentenciákat mondanak a jelenre is. A torkonvágott forradalmak pirosát s gyászát viselik belül."

Budapest, 1967. december 23."

(*Elérhetetlen föld,* Előszó, Budapest, 1969)

CZINE MIHÁLY

„A március fiai a Kilencek, a tűz, az ifjúság a szerelmük. Bárányos ég van az ő vállukon is, s tiszta szívvel menekítik csak is a reményt. Költői erejükkel színekre szedik a setét estét is. Ilyen szívvel, ilyen lélekkel tovább lehet menni. Győzni az életet."

(Népszava, 1970. január 10.)

ELÉRHETETLEN FÖLD – 50

ELÉRHETETLEN FÖLD – 50

Győri László, Kiss Benedek, Konczek József,
Kovács István, Mezey Katalin, Oláh János,
Péntek Imre, Rózsa Endre, Utassy József
versei

Vári Fábián László előszavával

ANTOLÓGIA Kiadó
Lakitelek, 2019

MEGJELENT AZ ELÉRHETETLEN FÖLD CÍMŰ ANTOLÓGIA KIADÁSÁNAK 50. ÉVFORDULÓJÁRA

A verseket a kötet szerzői válogatták.

Összeállította: **Péntek Imre**

Szerkesztés, tördelés, korrektúra:
Agócs Sándor

Fedélterv: **Illés Zoltán**

© A kötet szerzői, 2019

ISBN 978 615 5862 43 4

MC 238. 825
ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
2020.

ANTOLÓGIA Kiadó és Nyomda Kft.
Tel.: 76/549-045, e-mail: antologia@nepfolakitelek.hu

Nyomdai előkészítés: Didot Stúdió Bt.
Tel.: +36 (20) 991-42-86, e-mail: jozsef.kvaszta@gmail.com

TARTALOM

Vári Fábián László: Akár a szarvasok 7

Győri László 21

Mezey Katalin 51

Péntek Imre 95

Kiss Benedek 125

Oláh János 171

Konczek József 227

Kovács István 261

Rózsa Endre 305

Utassy József 341

A Kilencek Díja kitüntetettjei: 394

A Kilencek antológiái 395

AKÁR A SZARVASOK

Aki valamelyest barátságban van a kortárs magyar költészettel, tudnia kell ezt-azt a Kilencek-ről, s minden bizonnyal név szerint is fel tudja sorolni a költőcsoport néhány képviselőjét. Sokunk számára ez talán természetes, de a szélesebb olvasóréteg felől közelítve egyáltalán nem magától értetődő körülmény. Hiszen 1969-es közös jelentkezésük, a három éves késéssel is csak kínnal-keservvel kiadott *Elérhetetlen föld* óta kerek fél évszázad telt el, s ez már irodalomtörténeti vizsgálatra érdemes idő. Utána lehet nézni, hány látványos költői felvillanást és csöndes kialvást regisztrált ez alatt a krónika. A Kilencek azonban – e nagyszabású versválogatásból látjuk csak igazán –, ha megfogyatkozva is, de köztünk vannak, és példázatos hűséggel hozzák magukkal halott társaik nevét, versekben élő szellemét. Ez így van jól. Kilencen kell lenniük, „akár a szarvasoknak", mert a bűvös szám nem csonkulhat, az olvasó nem rövidülhet.

Nem vagyok sem irodalomtörténész, sem kritikus, s bár itt-ott véleményekre, versekre utalok, lábjegyzetek nélkül teszem, használatukkal csak önmagamat cáfolnám. Szigorúan olvasóként forgatom e kéziratot, s ehhez mérten feltételezem, hogy kétféle olvasója lesz ennek a könyvnek. Az egyik, a tájékozott, még mielőtt fedelét felütné, tudni fogja, hogy nem a semmi vizén készül hajóra szállni. Nagyjából, de talán pontosabban is fel tudja mérni, milyen jellegű versek ligetébe indul, ott milyen élmények várhatnak rá, és mindehhez jósnak sem kell lennie. Bőséggel elég, ha elfogadja a Tigris és a szelíd Őz békés egymásmellettiségét, s akkor a tiszta és lelket tisztító költészet hatására az ő szívében is felnő a boldogító béke. A Kilencek barátainak sokasága – nyugodt szívvel írhatnék rajongókat – tudatában van ennek is.

A másik, feltehetően fiatalabb korú irodalmi utazónak talán a kíváncsiság adja majd kezébe ezt a könyvet. Ha ismeretlen irodalmi vizekre és költői

beszédre, a megszokottól eltérő esztétikai élményre számít, jó eséllyel nem éri majd csalódás. Előre csomagolt elvárásokkal azonban nem juthat messzire, de egy-egy erőteljesebb áramlatra lelve megeshet, hogy bárkája valóban ismeretlen időbe, ismeretlen szigetre sodródik. Mondjuk a '60-as évek második felébe, Kádár Magyarországába, amikor az adott költők az egyetemes emberi jog és a magyarságtudat nevében nagy, lázadó verseiket világra szülték. Ha e felismerés jó órában történik, a véletlen olvasó is ráeszmélhet, hogy az *Elérhetetlen föld* alkotásainak jelentős része az eltelt félszáz esztendőben sem devalválódott, hanem megőrizte értékeit. Győri László, Mezey Katalin, Kiss Benedek, Konczek József, Kovács István, Oláh János, Rózsa Endre, Utassy József és Péntek Imre verssorai ma is üdén, fiatalos lendülettel szárnyalnak. S ha ezeken túl a költői gondolatok az olvasó vérmérsékletével és ízlésével is harmóniába hozhatók, alakulhat úgy, hogy maga is elszegődik a Kilencek-hez – rendszeres olvasónak. Kívánom, hogy érezze jól magát!

* * *

Az *Elérhetetlen föld* vajúdási ideje és érkezése a '60-as évek utolsó harmadára esik, amikor Nyugat-Európa társadalmát a baloldali eszmeáramlatok egyre inkább felkavarták, s ez a nyugtalanság lázadások és útkeresések formájában a politikai síkról átterjedt a művészet és a kultúra terrénumára is. Mindezek lényegéről mit sem sejtve, éreznem kellett, hogy az 1968-as esztendő az én életemnek is jelentős fordulópontja. A családi környezetből kiválva ekkor lettem Ungváron egyetemista diák. Az ukrán-orosz nyelvi környezet korábbi ismeretségünk ellenére is megviselt, ám a kárpátaljai magyar fiatalok önszervező műhelyében, a Forrás Stúdióban ismerősök, későbbi jó barátok vártak rám. „Az *Eper és vér*, Párizs és Prága forrongó korszaka ez" – határolja be a kort valamivel később egyik társunk –, majd e hangulatot helyzetünkre vetítve azzal folytatja, hogy „Itt, a történelem szélárnyékában is felsejlett az oly gyakran elbicsakló remény, egy

sorsverte közösség megmaradásának törékeny hite". A pár soros korrajz szerzője Stumpf András – azaz Béni, népes családjának Benjáminja –, aki tehetsége és felkészültsége révén már szűkebb pátriánk ismert közszereplője, bimbóit bontogató irodalmunk mindenese volt. Figyelni kellett rá akkor is, ha bort töltött, de még inkább, ha szólt vagy könyvet adott a kezünkbe. Eredményes felvételim után Váci-kötetet kaptam tőle azzal a nyilvánvaló célzással, hogy lássam, milyen a korszerű költészet, miként szól a jó vers. A következő évben Béni – rokonlátogatás ürügyén – zsebében a „vörösbőrös" szovjet útlevéllel elutazhatott Budapestre.

Egy hét, esetleg tíz nap után hazatérve táskájából sosem látott csempészáru került elő. Noteszében grafológiai különlegességként, a szerző, Utassy József nyomtatott betűivel az *Apollinaire* című költeményt olvashattuk. Ma, fél évszázad megélt-megszenvedett történelme után képtelen vagyok szavakkal visszaadni a kézirat érintése miatti megilletődésemet, a lényeg azonban: az „ami van muszáj szerelmének" kimondása a költő által, máig emlékezetes és tanulságos élmény maradt. S még eztán került elő a batyuból az *Elérhetetlen föld,* a letehetetlen versek antológiája. Túlzás nélkül állítom, hogy az ungvári versolvasó diákok számára Váci Mihály után teljesen új világra nyitott ajtót ez a könyv. Sohasem volt ideje polcon pihenni, az volt a dolga, hogy kézről kézre járjon. Elég volt kivárnom, hogy megkaphassam, s két vers között már azon morgolódtam, hogy nemsokára tovább kell adnom. Mi volt benne, ami annyira vonzóvá tette? Mi más, mint az üde és szokatlanul tiszta hang, a fiatal lélek jótékony áradása minden megnyitott versből. Elkomorodva tettem le, mert úgy éreztem, hogy minden, amit ez idáig írtam, érvényét vesztette. Újra kellett gondolnom mindent.

Az *Elérhetetlen föld* egyetlen példánya Kárpátalja olvasói számára kevés volt. Béni és néhai szigorú mentorunk, Kovács Vilmos, az antológia néhány versét mindenképpen közkinccsé akarták tenni. A szűkös publikációs lehetőségeket tekintve az évente megjelenő *Kárpáti Kalendárium*, a közkedvelt almanach-szerű évkönyv mutatkozott erre legalkalmasabbnak. A kiadványt Kovács Vilmos szerkesztette ekkortájt, aki az új esztendei olvas-

mányok ünnepekkel, évfordulókkal, helytörténeti érdekességekkel foglalkozó anyagai között verseket helyezett el, az *Elérhetetlen föld* emblematikus verseit. A Kárpáti Kiadó vezetőiben fel sem merült, hogy egy baráti szocialista nép kortárs költészetének népszerűsítéséből bármilyen félreértés is adódhat, a híres szovjet cenzúra pedig ekkor már sokdioptriás szemüvegben dolgozott. A többnyire ügyes olvasó viszont rátalált a versaknákra, és a kívülre is hallatszó belső csattanások mifelénk is elindították az irodalmi ízlés frissülésének folyamatát.

Majd jöttek lassanként a csoport egyes tagjainak – Utassynak, Kiss Benedeknek és Mezey Katinak – az ungvári könyvesboltba is eljutó kötetei, s azokból bárki vásárolhatott. Kiss Bence *Fóliabőrű* című versével – ne lepődjék meg túlzottan senki – akár udvarolni is lehetett. „Fóliabőrű levelibéka" – fordultam két összefordított tenyeremmel egy csínos kis barnához, s miközben szemét bűvöltem, susogtam felé a vers további sorait: „mért félnek úgy tőled a lányok? Ülj a kezemre, ne mocorogj, betakarom a csupaszságod." – Nem félek – szólt vissza kedvesen, s már csúsztatta meleg kis kezét az enyémbe, hogy a kicsi békát megsimogassa. Az én két tenyerem finoman összezárt, s már vontam is magamhoz. Néha ma is eljátszom a gondolattal, hogy Mezey Katinak egyszer majd teljesen váratlanul idézni kezdem egy réges-régi, akkoriban tenyeremen hordozott versét. „Jaj nekem, fordított Kőműves Kelemen, / palotám falait növelő szerelem! / Vert vasú csákányom hiába emelem", – s e három sor után megkérem, hogy ő fejezze be a versszakot. Kíváncsi lennék, mondaná-e azonnal, hogy „Felszökken, felépül Déva vár ellenem", vagy gondolkodna előtte egy rövidet?

* * *

Amit eddig összehordtam, mind csupa személyes vonatkozás, de azt talán sikerült érzékeltetnem, hogy az *Elérhetetlen föld* alkotóinak költészete viszonylag rövid – hónapokban mérhető – idő után kovászként kezdett

élni Kárpátalján. S ha nálunk így volt, miért ne lenne igaz az állítás más elszakított nemzetrészeinkre vonatkoztatva is? Érdemes utána nézni. Íme, egy viszonylag nem régi, ám mégis a fél évszázaddal korábbra visszatekintő hír: „A Kilencek által dedikált, 1969-ben megjelent versantológiából, amely Oláh Jancsi enigmatikus versével indult, nekem is van egy." – E szavakkal hajtja fejét az emlékezés vállára Ferenczes Pista 2016 szeptemberében, Oláh János korai halála miatt. – „Azóta is keresem – már az életművére kiterjedően –, hogy hol lehet az a FÖLD, a kézzelfogható, a földrajzilag is betájolható, ahol »olyan fehérek a házak, mint egy ezüstbalta«. Nem és nem lelem." Ferenczes István nevének felmerülése nem véletlenszerű. A tehetségekben roppant gazdag erdélyi irodalom ugyanis vele, Farkas Árpáddal, Király Lászlóval és másokkal kitermelte a Kilencek-kel egy ívású, egyhitű, egylelkű költők testvérnemzedékét. Bárhogy erőltetem emlékezetemet, más elszakított kishazákban ez a folyamat nem volt ilyen egyértelmű, de lelkes olvasótáborukat Oláh Jánosék ott is egybeterelték.

Ezek után egyenesen furcsa, de ötven év tapasztalata és irodalompolitikai tanulságai alapján azt is mondhatnók, inkább törvényszerű volt Magyarországon a Kilencek kedvezőtlen kritikai fogadtatása. Az antológia szándékos késleltetését, ami önmaga is elegendő büntetés lehetett volna, a költőkkel rokonszenvező közvélemény előtt indokolni kellett valamivel, ezért a mindenható szakma igyekezett minél több bizonytalanságot keltve eljelentéktelenníteni, lejáratni a csoport tagjainak költészetét. A kritikus urak felmérhették volna, hogy elég erős már az a fa, ama bizonyos balta pedig gyenge. Ugyanis a halk beszédű Nagy László mértéktartó előszavának durva túlharsogása helyeslés helyett valódi ellenhatást indukált a legtöbb olvasóban. A Költő sok elvtárs legnagyobb döbbenetére le merte írni azt a kimondhatatlannak hitt igazságot, hogy a fiatalok „Leszámolnak az álszocialista önteltséggel, nemzeti gőggel, kergeséggel, de átgondolva a szerencsétlen múltat, szentenciákat mondanak a jelenre is... A torkonvágott forradalmak pirosát és gyászát viselik belül!" Az „álszocialista önteltség" né-

ven nevezése egyenlő volt egy régóta várt leleplezéssel, bizonyos érdekkörökhöz tartozó tabuk ledöntésével, ezért a válaszul beindult kritikai offenzíva teljességgel érthető. Ekkortájt kezd szálkává lenni a nemzeti elkötelezettség sokak szemében, amit – minél tehetségesebb és hatásosabb a költő – annál erősebb fanyalgással illik fogadni. Ekkor kapják meg a szolgálatosság becsmérlő bélyegét mindazok, akik nem hajlandók a kozmopolita-internacionalista-globalista elvek hirdetői mögé felsorakozni – ugyancsak szolgálatra. Az a tudatos, közösségért való kiállás, amely költőben és magyarban századokon át tartotta a gerincet, most egyszeriben korszerűtlennek, az idő által túlhaladottnak lett kikiáltva, s a méltán megérdemelt ünneplés, társadalmi megbecsültség helyett az érintettek jeges zuhanyt kaptak – mind a kilencen. Nem úszta meg Utassy sem, sőt: ő „provokálta ki" a legtöbb övön aluli ütést. Nem árt, ha megjegyezzük a neveket: Szabolcsi Miklós, Szilágyi Ákos és Lengyel Balázs nevét, aki még 1977-ben is azt írta Utassyról, hogy a „szabadon halmozott képzetek" gyakori alkalmazásával „olyan ingoványon jár, melyben elmosódik a különbség a szilárd költészet és a vizenyős dilettantizmus között". De ez még hagyján: néhol „ritmikai ügyetlenségeket" is képes nála szóvá tenni, s ha már idáig jutottunk, ismerjük be, hogy akinek kötekedhetnékje van, az találhat kivetnivalót Petőfi vagy Ady verseiben is. Nyilvánvalóan nemtelenek és alaptalanok a fenti vádak, de azzal számolnunk kell, hogy a fokozott hangerővel és gyakorisággal ismételt hazugságok egy idő után, akár a bűz, átjárják a kárpitokat, s ha nem vagyunk eléggé óvatosak, a kultúra intézményeinek falain lerakódhat a takarítószerek ellen is immunis mocsok.

Bánattal telten ballagtam volna a hallgatás mélye felé, ha a „késdobálókkal" szemben nem sorakoztak volna fel bölcs és értő irodalmárok, akik értelmüket kitárva fogadták és üdvözölték a Kilencek fiatalos, nyelv és szemlélet tekintetében megújult költészetét. Kiss Ferenc, Kormos István, Domokos Mátyás, majd később Kis Pintér Imre, Görömbei András és Vasy Géza is egyetértettek abban, hogy a nemzeti sorskérdések vállalása éppúgy a művészet tárgyává tehető, mint bármely intellektuális élmény vagy

természeti jelenség. Megfelelő esztétikai szűrők alkalmazásával a nemzethez tartozás gondolataiból is lehet korszerű és hatásos költészetet teremteni. S amit állítottak, ahhoz tanúként sorakoztatták fel a nagyszerű verseket, amelyek a kiragadott részletek politikai üzenetén túl kifogástalan költői nyelven szóltak.

Mezey Katalin a *Határaink*-ban Ady nyomdokain haladva, a kelet-közép-európai népek egymás mellett élésének gondjaira, a „magyar-oláh-szláv bánat" gyökereire, az egymással szembeni tolerancia fontosságára irányítja az elemző szándékú figyelmet. Kiss Benedek a *Sziget* című versében, ugyancsak Ady örököseként, a nagy elődnek a magyarságért való tépelődéseire hivatkozik, de maga is leltárba veszi folyton fájó létkérdéseinket. *Cavatina* című versében viszont ezeket olvashatjuk: „Itt ha tavasz, hát április az / kegyetlen ünnep / bukó panasz csak dehogy vigasz / büntetés bűntett/ virágkonfettis szél ha jő / pestis nyomul vele / alig zöldül az ág / beleőszül pár levele." Ez bizony borongás a javából! Hadd mondjam, vagy inkább súgjam a fiatalabb olvasónak, hogy Magyarország szovjet megszállásának napját április negyedikére datálták valaha, s ezt az állami ünnepnek nyilvánított napot még méltatni is kellett.

Gyakran gyötrik rémálmok Oláh Jánost is. A *Történelmi lecké*-ben kesernyés szájízzel figyelmeztet: „a történelem az ajtón kopog", s mi tehetetlenül vesszük tudomásul, hogy „Átvágnak rajtunk a tankönyvek, mint a tankok, láthatóan egy más világ felé". Elkeserítő magyar jövő látszik bontakozni Kovács István *Beolvasztás* című költeményében, de Rózsa Endre sincs elragadtatva a magyar társadalom és a szétszabdalt magyarság helyzetével, amint azt a költőbarátainak ajánlott *Elérhetetlenebb* című, terjedelmesebb gondolati versében részletezi. A mindig komor tekintetű Utassy József ugyancsak költőtársai megszólításával küldi a bartóki tanítás megszívlelendő üzenetét a magyar értelmiségnek. Az *Akár a szarvasok* „versszimfóniájában" költőtársai nevében adja a világ tudtára a nemzetünket ért mérhetetlen igazságtalanságot, s annak méltóságteljes elviselésére szólít. „Házunkból kimartan, hazánkból kiverten NEM ISZUNK CSA-

TÁKRA CSENDÜLŐ POHÁRBÓL! Csak tiszta forrásból, csak tiszta forrásból." E testamentum megtartása lenne hát a mi munkánk, mégpedig ideológiailag és esztétikailag is kikezdhetetlen versek írásával. S ha majd a „hadak csillagporos útján pirosra vált kendőnk", a Kilencek-et a kultúrából száműzendő ítészekkel szemben mi azonnal felfogjuk a kendő színváltásának üzenetét, s a bajok idején tudni fogjuk a teendőnket.

A máris jelentős életpályák tanúsága szerint tudják ezt a Kilencek is. Monográfusaik legtöbbjük esetében méltatják a félévszázados pályán maradást, a több műfajban is jelentős, olykor megkerülhetetlen életműveket. Tanúsítja ezt az *Elérhetetlen föld* évtizedenként meg-megújuló válogatásaihoz csatlakozva az Elérhetetlen föld V., minden eddiginél gazdagabb, a szerzők által ajánlott, sok új verset tartalmazó kötete.

* * *

A Győri László saját válogatásában kínált versanyagot – mindjárt a kötet elején – tekinthetjük egy olyan lírai pálya összegzésének, amelyben a közösségi vonatkozásoknál sokkal erőteljesebb hangsúly esik magára a költészetre. A versek ihletői gyakorta kiemelkedő képzőművészeti alkotások (Segantini, Henry Moore, Fadrusz János), ám ezekben a költeményekben a téma értelmezési kísérletével párhuzamban a mű alkotójával való azonosulási törekvésre, bizonyos értelemben a költői önvizsgálatra is figyelnünk kell. „A hó elolvad, a tájat az idő messzire sodorja, / s fölkel a jel, a nagy nap, a forma, a forma, / elhalványul, ami volt, új képet fest az ecset, / de megtette jóslatul, amit csak megtehetett." *(Egy Segantini-képre)* Győri, amikor költőelődöket és pályatársakat szólít meg, költészetét többnyire gondolati síkra tereli. A Kiss Benedek meglátogatásának valós története kivétel ez alól. Köztudott, hogy barátait Bence a telefonban a „Halló, Holló!" megszólítással keresi, illetve ezzel fogadja a hívásokat is. Az egyszerű szójáték Győrinek Edgar Poe *Hollóját* hozza elő, s az ötletet, a látogatás

történetét az olvasó a klasszikus alkotásnak egy remekül kidolgozott, kivételes formakultúrával, bőséges és jóságos humorral megírt parafrázisában kapja vissza. A választott részlet kiválóan illeszkedik a témához is. „Piros borba beleharsant gyerekkora, az a farsang, / Holló urat meséltettem, végre minden összeáll. / Parázslott az ismeretlen, ültünk, ültünk egyre ketten, / ketten ültünk, nem kilencen, két kopottas vén madár. / Kilenc hollóból két holló, kárt se mondó vén madár, / ideje lesz menni már."

Mennie ugyan még korán lenne, de az idő jártával egyre többször hozza szóba a készülődést, érezhetően csendesedik az egykor vagány és kellőképpen pajkos Kiss Benedek költészete. A hatvanöt éves Oláh János köszöntéséhez közös emlékeket hív elő, s így együtt állapíthatják meg, hogy ifjúságuk idején is „békénk kerestük, s a többiek békéjét", holott voltak valaha ennél markánsabb célok is. „Ha megöregszik az ember, / szemérmes és csak a / szükségest vallja. / János, mi hajdan a Ménesi úton / a világot szólítottuk / viadalra." *(Hajdan, a Ménesi úton)* Az *Anyám, én és a szárnyak* című költemény is az emlékezésre épül. Bence boldogan vallja meg, hogy a földön csetlő-botló kisfiú korában anyja bíztatására és segítségével emelkedett a biztonságot nyújtó magasba. Mélységesen metaforikus kettejük vers szerinti párhuzamos szárnyalása, és lehangoló, már-már tragikus az ember magára maradása. „Majd végül lezuhant – várta a föld. / Én még keringek / lankadó szárnnyal. / Mind lejjebb, mind lejjebb, míg egyesülök / újból a földdel és anyámmal."

Kovács István megrázó és továbbgondolandó költeményeinek sorából a Kobzos Kiss Tamás *Geographiai szótár*át ajánlom jó szívvel fiatalabb és korosabb olvasónak egyaránt. A tudós-történészként is kiváló költő a magyar szabadságharc egy költött jelenetét adja elénk. Itt a fővezér (Bem József) parancsnoksága alatt a tudóssal (Fényes Elek), a költővel (Lévai József), a hegedűssel (Reményi Ede) egy sorban találjuk Kovács István jó barátját, az énekmondó Kobzos Kiss Tamást, akinek „a históriát életre keltő hangja / áthatotta a köveket, a fákat és a lelkeket, / de még a széthordott vár-

romok, / a széthordott ország fundamentumait is." A múlt, jelen és jövő ily különös lírai egybegyúrása már fáj az embernek, hatása alatt a lélek összeszorul.

Hasonló érzés törhet ránk Mezey Katalin egy nem túl régi, a Balassi-strófát feltámasztó történelmi verse kapcsán is. A költő Mikes Kelemennel a franciaországi Grosboisba indul a fejedelem szívével, miközben jó urának és hazájának elvesztésén kesereg. Emésztődnénk magunk is, ha nem tudnánk, hogy a kalmaduli szerzetesek kolostorában a fejedelem szívének urnája a II. világháborúban elpusztult, s csak emléktábla utal a hely egykori szentségére. De tudjuk, s ez ismét elkeserítő. Ezért íródik vers, hogy helyrehozza, a mindenkori lelki egyensúlyt. „Országunk reménye, / rabságunknak fénye / koporsóba fektetve, // pogány félhold alól / csak szíve szabadul, / jutván oly nyugvóhelyre, // ahol néha vetnek / fölötte keresztet, / kik tisztelve megállnak…"

Tisztelettel kell már állnunk a Kilencek kiemelkedő képviselője, a közülünk legutóbb eltávozott Oláh János emléke előtt is. Tegyük ezt Katalin *Omega és alfa* című versének megszívlelendő szavaival, amelyek János evangéliumára, a *Jelenések könyve* titokzatos üzeneteire támaszkodva állítják, hogy „Évszázak sora múlik, magyarázzák a bölcsek. / Aki nem magyarázza, de hiszi, az a bölcsebb". János hitte a hihetőt, azon túl a hihetetlent, és szándéka ellenére látta, amit nem kellett volna: a földanya megtermékenyülését. A szürreális látomástól azonban visszahőköl, s így szabadkozik: „Szégyenlősen fordulok félre, / hogy ne lássam e furcsa, ősi nászt, / bűntudattal kényszerítsz térdre / Uram, te, ki zajgó lelkembe látsz. // Parázna álmok hitszegője, / avarban fürdöm, mint a farkasok, / tíz ujjal markolok a földbe, / kinek tékozló gyermeke vagyok." *(Gaia anyánk)* Ez az állapot azonban nem végleges, szabadulni kell belőle minél előbb – üzeni Oláh János: „Mégis, mégis jó volna / forrás fölé hajolva / újjászületve élni, / s mint egy igazi férfi, / kezedből megízlelni / a gyermeklétű semmi / népmese-tiszta csöndjét, / e tékozló öröklét / érlelte ősi almát, / Isten fluid hatalmát." *(Hársak alja)*

Péntek Imre újabb verseivel ismerkedve mindjárt feltűnik, hogy témaválasztás, költői szemlélet, stílus és nyelvi eszközök használatában egyaránt különbözik társaitól. Nála nem beszélhetünk sem közéletiségről, sem a hagyománytiszteletre utaló folklórhatásról, Péntek Imre – különösképpen az utóbbi időben – a gondolati lírának egy groteszkelemekkel pazar módon átitatott, a világ gyarlóságait felnagyító, gyakorta publicisztikus igénnyel és szándékkal megszólaló változatát műveli. *Nagy a baj* című, az ország jelenlegi belpolitikai zűrzavarait tükröző műve a líra eszközeivel megírt politikai pamflet, melynek bizonyára akadnak szép számmal élvezői. A kötetből ezúttal mégis a fiatalabb Péntek Imrét képviselő, *A vén fahíd* című dalát szeretném az olvasó figyelmébe ajánlani. Hogy miért pont azt? Talán azért, mert szavaiból itt árad a legtöbb melegség, s az is csak azért, mert a vers ama régi, zöld szemű, sátorhajú lány emlékéből táplálkozik. „A kis sziget s a vén fahíd / csábított odaátra, / fodrozódott a levegő – / meglebbent haja sátra. // Zöld szemében a titkokat / hirtelen megértettem, / ringtunk a nyári ég alatt / egymás karjában önfeledten. // Azóta eltelt az idő / homályos az emlékek tükre, / de ott koppannak lépteink / a vén fahídon mindörökre…"

Konczek József fiatalos hetykeség és férfias konokság tekintetében egyaránt Péntek Imre rokona. „Arra tettem magamnak fogadalmat úgy húszévesen – olvassuk egyik önvallomásában –, hogy kifejezem, amit megélek… A sokszínűség a legfontosabb, mert az mond igazat." A *Vénusz*-ciklus verseit olvasva teljességgel igazolva látjuk, hogy az igényes, ám rendkívül változatos hangú költő itt is tartja magát ifjonti fogadkozásaihoz. A Vénusz-történetek mindegyike hitelesnek tűnő, életszerű olvasmány. Gyönyörködjék bennük ki-ki kedve, vérmérséklete szerint. Én azonban a „vasutas fiából" tanárrá, majd költővé lett elégikus hangú Konczek Józsefet sokkal inkább kedvelem. „Álomig szívom a száraz széna szagát, / Az égen réztányér kalapálódik / onnan üt vissza a hang, / de nem béke van itt, hanem a / kényszer önvigasztaló nyugalma / ami elégedetlen,/ szívesen fogalmazza meg magát/ az országúton is túl, / zajos helyen szóba áll velem,/ van, hogy máshol is hallgatják, szól, / aztán nem is szól."

És Rózsa Endre sem szól már, lassan negyed százada. Versei mégis velünk maradtak, s velünk maradt a hiánya, ezért beszélünk róla. A költészetét méltató szakemberek sokat emlegetik *Az elsüllyedt csatatér* című költeményét, amelyben a társadalom tenni akaró tagjainak megkötöttségét, a cselekvésre alkalmas színterek hiányát, a fiatalság előtt felállított korlátokat rója fel, vagy inkább kiáltja a legmagasabb szinteken ülők fülébe. A vers ugyan nem került be az új válogatásba, de az emlékezés végett felidézni, vagy csupán azért, hogy a szókimondó költő szellemének árnyképét megpillanthassuk – mindenképpen érdemes: „az elsüllyedt csatatér ez összes kellékével és figuráival / a kiszántatlan álmok a jövendő légszomjában élők helye / az elevenek köztemetője a holtak nyüzsgő tartománya / s ama álbölcsek hona akik kavicsot ültetnek szívünk alá" Tudatosan épített verssorok ezek, s ez jellemzi Rózsa Endre egész költészetét akkor is, ha úgy érzi, meg kell küzdenie a versért: „Hadakozom a verssel, s a győztes tét: te vagy. / Minden szó összeomlás, új s új fekete nap, / s nem adhatlak föl úgy, hogy önmagam ne. / Talán egy mindent eldöntő roham... De / az első percek össztüze felőről, / s már megfutnom se futná az erőmből." Már itt is érezteti jelenlétét a közelgő vég, amelyről egy tökéletesen tömörített szonettben beszél. „Lassan nem mondom már: fogért fogat. / Hirtelen hullik gejzírhajam hátra./ Kihuny a kráter kőből való sátra. / A térre befut egy üres fogat." Ugye tudjuk, hogy az a fogat kész türelemmel várni, de sohasem megy vissza üresen.

Talán van abban valami sorsszerűség, hogy Utassynak mindig a névsor végén a helye. Ő a pont. Elég elérni hozzá, de aztán mindig jó együtt lenni a rapszodikus életű költővel, akit a sors rettenetes próbák elé állított. De ember maradt és poéta, aki Adynak a Móriczhoz intézett szavaival kelt és tért nyugovóra: „S ha a lehetetlent nem tudtuk lebírni, / Volt egy szent szándékunk: gyönyörűket írni!" A Balassi-kard átvételének alkalmából négy sort tartott fontosnak följegyezni, s ezek tulajdonképpen már az előrevetített búcsú szavai: „Előragyog majd az idő, / kardhüvelyből villan a fény, / és fölsebzi a levegő / vén arcára: ki voltam én."

***

Vége az ünnepi névsorolvasásnak, azt azonban ne feledjük megjegyezni, hogy a Kilencek-nek a kortárs magyar irodalomban nyitott, véglegesülni látszó fejezete még minden bizonnyal teljesedni fog. Azzal is, hogy a nyomukban járók tovább erősítik az általuk népszerűvé tett költői gondolkodás fontosabb irányait. S ne feledjük azt sem, hogy a '80-as évek elején saját, nehezen induló pályakezdésükre emlékezve a Kilencek díjat alapítottak a megjelenési gondokkal küzdő, tehetségesnek vélt pályakezdő költőknek. Mentőöv volt ez többek számára, maga a hit és a remény az egyáltalán nem könnyű folytatáshoz. Lezsák Sándor '82-ben, Dusa Lajos '84-ben, Kemény István és Oláh Zoltán '86-ban, Hizsnyai Zoltán '88-ban, magam pedig '83-ban lettem a Kilencek díjának tulajdonosa. Ez volt első elismerésem, ma is köszönöm Nekik, és üzenem: ha egyszer úgy döntenének, hogy bővítik a kört, örömmel állnék be közéjük tizediknek. Addig is próbálkozom, hogy eleget tegyek a gyermektenyérnyi bronzplakett Nagy Lászlótól való üzenetének: „Műveld a csodát, ne magyarázd!"

Vári Fábián László

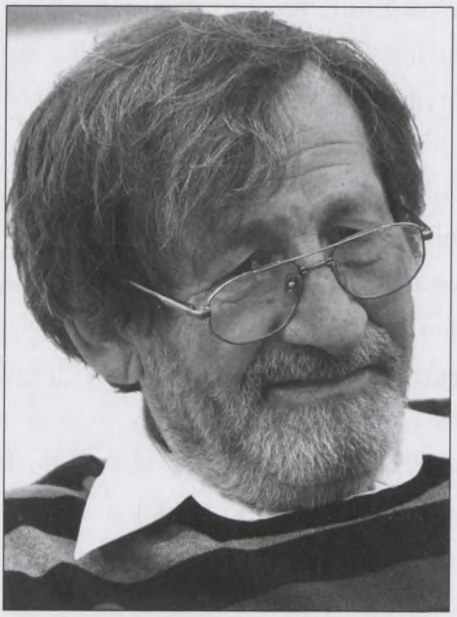

Győri László (1942)

(Fotó: Tóth Mária)

Győri László

Egy Segantini-képre	23
Lyukas szobor	24
Fadrusz a keresztfán	25
Vissza	26
A kapu	27
Mentsd meg Uram, a lelkeinket!	27
Erdő *(Egy Goethe-versre)*	28
Hajnal	32
Kezünkre játszó félelem	35
A hajnal szempillája	36
Azonosság	38
Fordított pohár	39
Aki elfut a nap elől	40
Egy nyári délután maradékai	41
Szavak	42
Utassy József emlékezete	43
A holló	45
Az Istenhegyi úton	47
Az idő balján	48

EGY SEGANTINI-KÉPRE

Még a valóság és a jel között.
Elhagyta már a puszta színözönt.
Alig van szín, a szín a zöld. A zöld
vonja be most is a hegyi legelőt,
pedig tél van, látható, hiába mutat
zúzmarát a táj, a kivont akarat,
a belső tekintet más világra lát,
ami kint, ami bent, egy, de két világ.
Még szemléltet egyre, még nem szakad el
a valódi, ténybeli világtól a jel,
még benne rejlik, még köti a gyökér,
még nem repül el tőle messzire a tér,
még ábrázolat, amelyet alkotója
rápecsétel gonddal a valóra,
a hegy, a falu, a szán mind kivehető,
a szánon a fatönk, és előtte a nő,
még engedményt tesz a régi ideálnak,
nem ugrik a mélybe, a szirten hezitálgat,
még tárgyias, de a tárgyat már a jel felé tereli,
egyszerre valósak és nem a hegyek ormai,
szálakból, csíkokból, zsinórból hurkolódik össze
a hegyvonulat, hogy a hátteret nekünk egybekösse,
a közép a szánhúzó nő, a szánon a tőke
szemünknek régi és meghitt ismerőse,
még színleg hátratekint, de már futólag előre.
A hó elolvad, a tájat az idő messzire sodorja,
s fölkel a jel, a nagy nap, a forma, a forma,

elhalványul, ami volt, új képet fest az ecset,
de megtette jóslatul, amit csak megtehetett.

LYUKAS SZOBOR

Egy Henry Moore-szoborra

Lyukas mellel élek, takarom, ahogy a vakok
sötétlő szemüveggel a kihamvadt ablakot,
bronzban vesztegelek egy dermedt múzeum előtt
arra várva, hogy a fény majd egyszer engem is elönt,
s nem didergek többé a fűben, én, a meztelen,
fölhevít a nap és nők járnak arra nesztelen,
s én a mutogató, kitárom előttük mindenem,
üres gödör a mellkasom, de nem röstellkedem,
s megszeretek egyet, aki naponta erre jár,
fényes bronzba önti őt is a déli napsugár,
a blúz, a szoknya leolvad róla egyszeriben,
és ott áll előttem tetőtől talpig meztelen,
s azt mondom neki, hogy a múzeum hiába néz,
nem vesz el soha, mert kötöz egy erős esküvés,
a szerelembe viszlek, én, a mindörökre hű,
édes lesz a bronzíz, édes lesz majd a keserű,
odvas, lyukacsos formámon az üreg megtelik,
antik isten leszek, csak még nem tudom, hogy melyik,
te meg a legteltebb istennő leszel, domború
idomú, antik bőrű, húsú, antik tomporú,
elhagyjuk a várost, a folyton csiszoló szelet,
s áldjuk a szerelmet, amely kiteljesíthetett.

FADRUSZ A KERESZTFÁN

Egy régi fénykép alá

Látni a kín anatómiáját
megácsoltam Jézus keresztfáját.
Rugdalózó lábakkal, majomként,
fölmásztam rá, és láttam a hóhért,
éreztem a lándzsa merülését,
éheztem rá, étket nyert az éhség.
A test minden fájdalmát sóváran,
akár a sót, annyira kívántam.
Gyötört, kínzott az epedő hűség:
– Mint lépi át a halál sűrűjét,
milyen a test ama szenvedése,
melyről tudunk és nem tudunk mégse?
De hiába, tudtam a szívemben,
vetekednem nem jó, fenekednem,
színlelés van, álság a szívemben,
hogy ővele nem jó vetekednem.
De a tökéleteset futottam,
sóvárogtam látni egyre jobban,
a legnagyobb látás volt az álmom,
azért csüngtem balga keresztfámon.
Nem verettem magam vasszögekkel,
kötöztettem ordas kötelekkel,
töviskoszorút nem fontam a főmre,
képzelődést raktam agyvelőmbe,
kínok tükre kélt a műteremben,
készült a kép: Fadrusz a kereszten.

Hamisság férge furkált szívemben,
sáragyagba azt kellene tennem,
férgem szobrát kéne megalkotnom,
mert a szívem a féregnek otthon.
Isten fiát mért kellett majmolnom,
bírhatatlant eleve hajszolnom?
Hamisság, dölyf, hiúság, gőgösség –
hírem-nevem ily bűnök őrizzék.
Lesz-e, aki bűneimért megszán?
Jézus a kereszten, Fadrusz a keresztfán.

VISSZA

Most elindulok életembe vissza.
Lépésenként odáig érkezem:
az ösztönösbe, a nem tudatosba,
ahonnan a kusza ösvényeken

csak lefelé vitt minden korom útja,
férfikoromé, egész életem
völgy felé, a nyirkos, vizes aljba
támolygott a zsombékos réteken

át el-eltévedve, meg-megbotolva,
és itt vagyok a mélyben már idelenn,
ahonnan lejjebb útját sose rója,

ki idáig ért végérvényesen.
A szabadságban, noha tudtam róla,
több volt az ösztön, mint az értelem.

A KAPU

Álomba esni a végtelen mezőkön?
Nem kérek belőle, a búzát sohase köszöntöm,
elmegyek innen, de muszáj visszanéznem,
noha kirepülnék, fuldoklom benne, mint a mézben,
ragacsos a szárnyam, ragacsos a testem, a lelkem,
a mézből kicsípni szinte már lehetetlen,
lebegő karéjon új mézet csak nagyritkán ha látok,
megrögzött szemembe új ideg hiába sóvárog,
ragacsos sorokban jönnek a régi időből a versek,
ikráik súlyosak, a rímek a mélyükre süllyednek,
mit látok, ha nézek, mit ha fölpillantok,
csak tejjé istenült Héra-tőgyű barmot,
miért kapnék tőlük ismét új erőre,
a kapun kidőlnek, s ballagnak lassan ki a legelőre,
az idő keskenyül, alig férnek már ki rajta,
újat kellene szabni, de nincs, aki leszabja,
korhadó tetején merengek lovagló ülésben,
kifelé? befelé? és most van-e vagy régen?
kizuhan a kapu, lassan kidönti alólam
az, aki csukta, az, aki voltam, hogyha voltam.

MENTSD MEG URAM, A LELKEINKET!

Nem kell megírni mindent,
ami eszünkbe jut.
A mély vizekből
ha fölkap valamit az ihlet,

és úgy érzed, ebből
nincs egyéb kiút,
mint leírni egyből,
mutatni, mondjuk sebeinket,
abból még nem következik,
hogy csakugyan lejegyezd.
Hagyj időt, amíg ülepedni kezd,
s ha akkor is betűt követel,
s nem tehetsz mást, ez az a jel,
hogy az egész már nemcsak ihlet.
Akkor tudod,
hogy nem a véletlen műve,
ami eszedbe jutott.
Ami az elmén átsuhant,
nem a felhő árnyéka a földön,
amely érkezik s elvonul.
Több már, mint kaland.
Adj neki formát, örökítsd meg.
Mentsd meg, Uram, a lelkeinket!

ERDŐ

Egy Goethe-versre

Jártam az erdőt
egymagamban,
semmibe veszni
így akartam.

Semmibe vesztem
száz alakban,
elnyelt a semmi
láthatatlan.

Elnyelt az erdő,
meg se láttam,
a rengetegben
két magány van.

Kettő, egymásnak
észrevétlen,
ő állt, én mentem
egyre tétlen.

Hogy nő, hogy terjed
földön állva
része, egésze,
minden ága!

Hurkolj rá drótot
jó erősen,
hogy el ne téveszd,
nézd merően,

várj ki egy évet,
várj ki kettőt,
tested ha lesz bár
mind esendőbb,

jöjj vissza látni,
gyere vissza,
ne mint egy léha,
langy turista,

jöjj vissza tudni
titka mélyét,
magánya sűrű
szövevényét,

látni a hurkot,
mint az árok,
mélyen a fába
belevásott,

magába vonta,
vele egy lett,
így lett a sejtje
vele egy sejt,

vele egy sejtté,
azt akartam,
amikor jártam
egymagamban,

vele egy sejtté
válni, lenni,
és már hiába
várt a semmi,

csak ezt, csak ezt, csak
így akartam,
amikor mentem
lankadatlan,

hurkot vetettem
önkörömre,
hogy belém forrjon
mindörökre.

Magamat járom
egymagamban,
tudom is én, hogy
mit akartam,

az erdő tudja,
sejtje sejti,
ő a mindenség,
én a semmi.

Járom az erdőt
egymagamban,
járom az erdőt
önmagamban,

magamban, bennem
minden erdő,
én vagyok ő, és
egy a kettő.

HAJNAL

Csitt, mindez ponyva ma, dalnok!
jó bajtárs lett ama zsarnok.

(Babits Mihály: *Kép egy falusi csárdában*)

Hajnali armada-
hangot,
hallani garmada
tankot.

Csörgött a rossz kövön,
ordas,
iszonyú hangözön
volt az.

Ablaknak üvege
rezgett,
pokloknak ürege
rengett.

Szíveknek gyökere
rengett,
tiportak úgy eme
ezrek.

Verte a vén követ
lánctalp,
szerettünk volna egy
táncdalt.

S hallani fekete
hangot,
döngeni idegen
tankot.

Reggelre szomorú
csönd lett,
mint mikor a hamu
csörtet.

Ült a novemberi
fűre
valami vészteli
szürke.

– Voltunk már szabadok
kissé,
most leszünk csak rabok
ismét.

– Volt fény- meg hitteli
ünnep,
s itt jön már, itt, aki
büntet.

– Jön, mint a glóriás
bárány
a tankok óriás
árján.

Így ment a gondolat,
így járt:
– Köti a hurkokat
mindjárt.

– Jó bajtárs, hogyha kell
halnod,
rajta ég majd a jel:
zsarnok.

Kötelek kendere
röppent,
zúzmara, tél dere
hökkent.

Keltek vad, új napok
renddel,
minden nap új halott
ment el.

De aki megmaradt,
férfi,
akart a hó alatt
élni.

De aki gúzsba vont,
némi
kenyeret, húst adott
élni.

Elbújtak lassan a
tankok,
„jó bajtárs lett ama
zsarnok".

KEZÜNKRE JÁTSZÓ FÉLELEM

Fülénél, farkánál elkaptuk a süldőt.
Visított habzón, kitátott pofával.
Így játszott kezünkre.
– *A hurkot!*
Szájszélig, majdnem a garatig.
Visított egyre hangosabban.
Már hörgött is, amint a kötelet az oszlopra
csavarva fölemeltük a levegőbe.
– *A fogót, drótot! Nyomd bele! Ne sajnáld!*
Tanuld meg, jó hogyha tudod.

Az ól sarkában álltunk. Létünk fönntartani.
Kezemben szerszám, az ügyes kis fogó,
a drótkarika, hogy a malac orrába nyomjam.
Elcsöndesedett,
csak néha-néha hörgött, gyanakodva,
ám szinte nyugodtan, megadón.

Orra mókázott, mint egy csészealj.
Bennem iszonyat, emelkedő.
– *Vágd bele!* – kiáltott apám.
Elsápadtam. Kikapta kezemből, megkönyörült.
Két égsértő vissantás, aztán a szégyen,
s már szinte dorombolt odabentről.
S csend.

Kezünkre játszó félelem.
Mégiscsak jó lenne megtanulni.
Nem az orrdrótozást, hanem azt,
hogy ne játssz kezére senkinek.

A HAJNAL SZEMPILLÁJA

„Az elvesztettbe kapaszkodni, örökké utána vágyódni egészen a halálig – vagy élni, tovább élni, eltávolodni, átváltozni... és mégis megőrizni önmagunkat..."
Hugo von Hofmansthal levele Richard Straussnak

A csillagkép szertefoszlott,
egy az egyanyagú bolygó,
halk bolyongó a Tejúton
jár időzve pályaívén.

Karéjából kiszakítva
holdgyűrűje vele fordul
szakadatlan tartószálon
tűző napon, rémidőben.

Régi kázus érverése
felhős homlokon sötétül,
halántékon kidagadva
hipertóniába dermed.

Önbűvölet irgalmatlan
árvasága hósüvöltő,
csillagtalan sarkvidéken
ás el örök jégleletté.

A nyújtózók boldogabbak
attól, amit ölbe kaptak?
Irgalmat is kaptak hozzá,
ne válhasson szív gonosszá?

Jobb a szűkölködő bölcsnek
birodalmas nagy királynál,
széles szíjú övezőnél,
hogyha óvja sűrű kincsét.

Gördül körbe, mint csapágyon
forog érdesen a tengely.
Van kerék a görgő végen,
megy a műve mind előrébb.

Nem a hökkenet gyötrelme,
mely az elmét elemészti,
nem a botrány dermedt réme,
mely a szívbe nyomja tőrét.

Csak a hajnal szempillája
résein át nézz a fénybe,
nézz merően, rezzenetlen
öntudattal állj a napra!

AZONOSSÁG

Olyan vagyok, mint a többiek.
Jöhet bánat, vagy káröröm,
egy szikrát se különbözöm
se ebben, se abban tőletek.

Nem leszek más, amikor kitör
a tereken, a réteken
a gyűlölet, a förtelem
mindenből és mindenkiből.

Ilyen vagyok. Ilyenek vagyunk.
Ettől lehet-e, s hogy lehet
menekülni, a gyűlölet
elhagyja-e szívünk és agyunk?

Hol a vége, hol a kezdete,
hol ereszt gyökeret a bűn?
A kés miféle köszörűn
sikít, hogy majd öldössünk vele?

Legszebb öröm a káröröm,
legjobb bánat a másoké.
A szívetekbe ások én,
magamhoz így nem lesz közöm.

Magamhoz mégis van közöm,
lehet, hogy mégis más vagyok:
gyűlölök, szeretek, olvadok,
s jóvá vés majd az ötvösöm.

Gyűrű vagyok ujjatokon,
az ujjatokra simulok.
Gyűrű vagyok és nem hurok.
Ne húzzatok le! Bizalom.

FORDÍTOTT POHÁR

Ha a vízcsap alá talpával
fölfelé tartod a poharat,
nem tudod teletölteni,
szenilis, vén barátom.
A víz, mint egy kisded hegyi csurgó,
úgy csobog le körben a poháron.
De még nem tartasz
a végső szegélynél,
még innen vagy a végső határon,
még észre tudod venni
riasztó balgaságod.
Fölismeréssel ajándékoz meg,
habár keserűvel,
a csorgó víz s a pohár:

fonákjával fölfelé tartott
engem is a sors,
ezért nem teltem meg én sem.

Itt állok üresen,
az utolsó évek csurognak le rám,
s a pohár, hiába, nem telik.
Még van idő, fordíts magadon,
drága, szenilis, vén barátom!

AKI ELFUT A NAP ELŐL

Aki elfut a Nap elől,
ne higgye, hogy enyhül a vér,
mert az árnyék is égető
annak, aki a Földön él.

Azon, aki a Földön él,
se nap, se árnyék nem segít,
ha napot árnyékra cserél,
két életet is elveszít.

Hogyha árnyékot napra vált,
áttetsző, gyönge remegés
árasztja el, hosszú a láng,
a mágneses napkitörés.

Hogyha napot árnyékra vált,
feneketlen, örök sötét
nyeli el, falja föl, nincs tovább,
ami éltette, véget ért.

Ne érintsd ujjaddal a fényt,
gonosz, komisz a napsugár,

méhében ott nő a sötét
magzat, az árnyékos halál.

Az árnyék árkába ne lépj,
az árok mélyén megbotolsz,
föléd a nyirkos meredélyt
tíz körmöd szakadása vonz.

Se napra, se árnyra ne lépj,
a Nap árnya maga a láng,
ha futsz a nap elől, az éj
árnya undorral kiokád.

EGY NYÁRI DÉLUTÁN MARADÉKAI

A súlyos kert karéjában
egy viharlámpa éled
olyan lapos lánggal,
akár a falevél.

A nehéz fák alatt
egy kimustrált szekeret
húznak a virágok
egy elfelejtett úton.

A fák lombja sűrű és komoly,
a lomha hintaágy
súlyosan nekilódul,
s elalszik, mire visszatér.

A kert üres tányérján
nevetés maradéka,
egy félrebillent kanál,
egy lerágott szenvedés.

A zöld kert asztalán
érintetlenül
egy pohár sírás,
amelyet nem ittunk ki.

SZAVAK

Már nem tudja mondani,
amit akarna mondani,
már nem tudja elmondani,
amit el akar mondani,
már nem tudja kimondani,
amit ki akar mondani.

Szétmállanak a mondatok,
nem állnak össze már sehogy.
Mintha dadogna, s nem dadog,
nem az a baj, hogy hangja fogy,
hanem az, hogyha szólni fog,
akkor se tudja, mit susog.

Akár a rőzsét, úgy szeded
ajkáról azt a keveset,
amit hullongva elrebeg.
Értelmét hosszan keresed,

mire így vagy úgy megleled
hangjaiban a teljeset.

Megállt benne az akarat,
mire egy szó, ha kiszakad
ajkán egy ép ha kifakad,
Isten tudja, hogy azalatt
jár-e még benne a tudat?

Mióta, már mióta vak!
Mióta már csak hangokat
lát a világban! Boldogabb,
mint én, aki nézi csak,
időnk ujja mint hajtogat
ó lapra újabb sorsokat.

Nem lát és beszélni se tud.
Nézed, és látod, elaludt.
Mi őrzi? Csak egy puszta zug.
Őszinte minden és hazug.
A malom őröl, egyre zúg.
Néma lesz minden földi út.

UTASSY JÓZSEF EMLÉKEZETE

Meghalt. „Hát akkor mért ölik naponta"
kétellyel: költő? Műve mért nemes?
Máris árnyékok árnyékába vonta,
gyomok közé a másra szemfüles.
Olyan jó volt-e – kérdezi – költőnek,

ahogy mi valljuk, az ő hívei?
Már életében megölték. Így ölnek
naponta. És így ölünk egyre mi

is, mert a jók, a jók, a legkülönbek
azok, akiket annak képzelünk.
A többi? Így-úgy árasztja a földet,
de üdvözülni? A miénk üdvözült.
Mert táborokra vagyunk szétszabdalva
idő alól füstölgő ok miatt.
Ha valaki meghal, mintha meg sem halna,
nem siratja egyik a másikat.

Mindenki csak a magáét temesse!
Más halottját? A könny ma oly kevés.
Kenyérharc őröl, ez a bibi teste.
A költő sok, de túl csekély a pénz,
emiatt kapar a kurta manapság.
Sertés a lét, orrunkban drótperec,
s hogyha elvásik, újra ránk vasalják.
Jóság? Nagyság? Amire rámeredsz,

egészen más. Itt behorpad az érdem.
Meghalt. Csak a rögöket hallani.
Csak a rögöket minden költeményen.
Halljátok a rögöket hullani?
Mikor volt miért, annyira szerettük,
most megtagadjuk mindegyik szavát.
Haza? Szabadság? Átlépünk felettük.
Más idő van. Más szavak. Más világ.

A HOLLÓ

Hogyha hívom akárhányszor, az hallatszik onnan távol:
– Halló, Holló! – Így dörmög a telefonba, szinte fáj.
Mélyen, mélyen, fülrepesztőn, mintha szólna rémes erdőn,
mikor minden fénytelen lőn, csak bolygótűz fénye jár.
Ő lehet a rengetegben csakis az ő fénye jár,
ő a Holló, tudni már.

– Halló, Holló! – Újra hallom egy-azonos méla hangon,
mint aki a Magyar Posta címerébe tett madár.
Ablakomon nem kopogna, ajtómon be nem dobogna,
olyan messzi, mint Bologna, csak ha hívom, szól, akár
Edgar Allan Poe hollója, olyan zordan szól, akár
az a régi *„Soha már!”*

Egyszer aztán csak meguntam, bár dolgozom egyre túlnan,
hatvanhatomon is túlon, beláttam, hogy várni kár.
Megnézem már ezt a Hollót, máskülönben nem kapok jót,
csak örökös félbolond szót: – Halló, Holló! – Mit csinál?
Azt gondoltam, csak megnézem, hogy a Holló mit csinál,
úgyis ingyenjegy dukál.

Felültem a villamosra, a körúton át a Moszkva
térre málltam, s hogy kiszálltam, fölöttem a Budavár
sejlett, onnan bár nem látszik, de azért, habár parányit,
az érckakas cikornyázik, csikorog a vasmadár.
Úgy hallottam, egyre jobban csikorog a vasmadár,
de ki tudja, hova száll?

Rám csikordult az érc kontya, sarkantyúzott pléhporontya,
el innen, el, de hová visz, az a járat ugyan hova jár?
Jóra szállok? Temetőbe, egészen odavivőre
kéne szállnom jó előre, az visz oda, csak megáll
ott, a Királyhágó téren, úgy remélem, csak megáll.
Holló uram odavár.

Ahogy vártam, úgy adódott, betapintottam a kódot,
utcazajba ért a hangja, szólt a Holló: – Tág a zár!
Elindultam a lépcsőkön, térdem reccsent minden rőfön,
csonton járok, de még győzöm, nem mos el a tengerár.
Víz morajlott, ahogy mentem, emelkedő tengerár,
így röpült az agg sirály.

Magamban így mórikáztam, az vagy, az vagy, agg a házban,
beléd metsz az aggérintő, köröd bárha mórikál.
Holló úr vár, ifjúságod, ami aztán, az a száz bog
le van vágva, lombhullásod várja ősz, a hó sikál.
Le van vágva, beforratlan, az avarban hó sikál,
nincs a csonkra jó bazár.

Holló úr várt az ajtóban: – Itt a Holló! – szólalt nyomban,
helyben vagyunk, erre vártam, e nélkül a lét kopár.
Jó, de hol a zöld golyóstoll, a hajdani versíró, s hol
jár az új? De van piros bor, ahogy látom, van pohár.
Az asztalon ugyanúgy ül, gubbaszt, moccan két pohár,
lélek ülte félhomály.

Piros borba beleharsant gyerekkora, az a farsang,
Holló urat meséltettem, végre minden összeáll.
Parázslott az ismeretlen, ültünk, ültünk egyre ketten,

ketten ültünk, nem kilencen, két kopottas vén madár.
Kilenc hollóból két holló, kárt se mondó vén madár,
ideje lesz menni már.

Elindulok hát a lépcsőn, elindulok már a végsőn,
Csikorduljon bár fölöttem akármilyen ércmadár.
Kódot már be nem tapintok, nem nyitok ki újra titkot,
Egy ajtón se szól a kipp-kopp, úgy nyílik az égi zár.
Elcsuklott a Holló hangja, elroppant a régi zár:
mindörökre, soha már!

AZ ISTENHEGYI ÚTON

Hanyattfeküdt a házfal, eltört a szilvafa.
Az Istenhegyi úton mintha még ingana,
a szélben rángatózik a végső perc előtt,
mielőtt elérné a névtelen temetőt,
a kandalló, a kályha, a sparhelt tűzterét –
az ajtaját kinyitja, rárak a kis cseléd
a jámbor otthonokban, fönt az Istenhegyen.
Mint fölhasogatott fa, végzi majd odafenn.

Az Istenhegyi úton úgy jártam valaha,
hogy fűbe tűnt a házfal, elszállt a szilvafa.
Az Istenhegyi úton úgy jártam egykoron,
a lányokat tallóztam, a bűvös mellorom
tetején bújó álmot, a szilvagömbölyűt,
dehogy a szilvafákat, dehogy a földre dűlt,
a hanyatt fekvő házat – a lélek messze ment,
viharkabátban lépte által a meztelent.

Az Istenhegyi úton eltört a szilvafa,
hanyatt feküdt a házfal, hanyatt a kis haza,
orrukra buktak a régi szép szavak
egy nemzedék, egyetlen szál nemzedék alatt:
a legszelídebb ajkon is kérges szó dühöng,
ha melaszt fejt, s a tejbe cukrot csak néha dönt.
Az Istenhegyi úton jutsz az abdaira:
hanyatt esett az Isten, eldőlt a szilvafa.

AZ IDŐ BALJÁN

A tarkón a maszk, vagyok sajgó haraszt
az én sárverte hazámból.
Szégyen nem rogyaszt, kevélység nem dagaszt,
sorsom tűröm igazán jól.

Búsan olvastam, hogy aki múlt hatvan,
öregember már, ha nem vén.
Vagyok hatvanhat, az idő elaggat,
ragadok éveim enyvén.

Olyan ártatlan: hogy aki már hatvan,
öregember, vén töpörtő.
Ártatlan mondat, vétlen méregoldat,
egy kis felém röppenő kő.

Veleje annyi: ideje meghalni,
ideje meghalni lassan
ilyen öregnek, hisz sokan hörögnek,
ha már évük száma hatvan.

Aki hatvanhat, mi jót is akarhat
azon kívül: egyre túlél?
Csak egy jobb Istent, amilyet nem ismert,
de aki emberi, húsvér?

Nem kell Egyisten, nem kérek senkit sem
átszabni, én, aki voltam.
Nagyon jó a maszk: vagyok sajgó haraszt
tél-túl egyre-egyre jobban.

Nem kell dicsőség, ne jussak előrébb,
adjam a javát magamnak.
Dolgozom, élek, műbe old a vétek,
amely napról napra szaggat.

Ahogy a részem, úgy élek egészen,
tetőtől talpig nyugodtan.
Ír, aki írhat, nem sért a papírlap,
de a szó árnyéka bosszant.

Annyi, amennyi, minek megrezzenni,
hogyha újabb év ül mellém?
Az idő balján, ha így folytathatnám,
életem is megérhetném.

Mezey Katalin (1943)

(Fotó: Czimbal Gyula)

MEZEY KATALIN

Akár a rozsdás késeket 53
Születésnapi labdarózsák 53
Új este az, minden új 55
A gyászeset 56
Előbb ízleltelek 58
Hű pásztorok 59
Mikes Kelemen úton a vezérlő
fejedelem szívével Grobois-ba 59
Uram, aki 62
Az Isten, mint egy megunt feleség 63
Uram, ha nem vezetnél 64
Hívtál, hiába, nem hallottalak 65
Európai megfigyelő 66
Én a világot nem bánom 67
Ezüsttűz 68
Október hazalátogat 68
P. T. gyermekkora 70
Boldog 71
Az életemet 72
Omega és alfa 73
Viszontlátás 74
Ami felvitte a hegyre 75
Dicsőség 77
Bűvös négyzet 77
Nem elmúlás 78
Ez nem ő 79

Tényleg kimosod?	80
Nem tudom eltakarítani	81
Megnézni, hogy van	82
Rossz időkben	82
Hányszor vitte	83
Csak megnyomják a gombot	84
Hála	86
Reményik parafrázis	86
Nyárvégi rajzok	87
Rádiózás	88
Ismerős ördög	89
Az Istennek készült kijáraton át	89
Örökség	90
Lukács szavaival	90
Szent László pénze	92
A következő valóság	92
Énekeljenek a csillagok	93

AKÁR A ROZSDÁS KÉSEKET

Műfogból, szemüvegből,
néhány régi ruhából
összetákolom
anyámat reggelente.
Csontváz lába közé
pelenkát simítok,
harisnyát, szövet-
papucsot adok rá,
aztán két kezén vezetve
kicsoszogunk a nagyszobába.
Az önállóság bajnoka, ő,
aki soha nem szorult senkire,
és a szabadság bajnoka, én,
aki már kamaszfővel
elszöktem tőle,
nem akartam a szigorában élni.
Csodálkozhat most az, aki
ismert bennünket azelőtt.
Akár a rozsdás késeket,
egymással köszörül
minket az Isten.

SZÜLETÉSNAPI LABDARÓZSÁK

Dögöljön meg az ember,
ha már valakire rászorul – mondta anyám.
Nekem egy pohár víz se kellett

soha senkitől. Lehetett háború,
jöhettek a németek, oroszok,
én soha nem szorultam senkire.
Úgy szégyellte a ragaszkodást,
mint egy testi hibát.
Puszit nem adott:
hízelgés az ölbe kéredzkedés,
a hozzásimulás.
Összetörte a labdarózsacsokrot,
amit betegágyból kiszökve
szedtem a születése napján.
Erős markából
hullt a fehér szirom:
Azt képzelted, hogy hős vagy,
egy Nemecsek, ahelyett,
hogy kifeküdnéd a betegségedet. –
És az ágy elé ledobta.

***

Június van, kint eső esik,
anyám feje a párnán,
fogatlan szája nyitva,
lihegve alszik, mintha
örvénnyel viaskodna.
Odakint korán nyíló,
törékeny labdarózsa,
csokrát hiába szedném,
nincs, aki földre dobja.

ÚJ ESTE EZ, MINDENBEN ÚJ

Meghalt, aki semmit sem értett,
a test, akit mindenben gátolt,
nyűgeitől megszabadult és
most már tud mindent magától.

Tud mindent rólunk is, hiszen
már minden tudás része lett,
nem akadályozza az öregkor,
meszes vér, dermedt ízület.

***

Kilépett a közös időből.
A közös szálat elszakítva,
magunkra hagyott a világgal,
amelynek maga volt a nyitja.

A kapuja volt. Most bezárult,
mi itt vagyunk, ő odaát.
Kevés vagy sok, ami elválaszt?
Mint a tükör. Két oldalát

elválasztja az, ami látszik,
attól, ami a kép mögött van:
az egyik van és látható,
a másik van, és láthatatlan.

A gyermekivé fogyott test csak
alabástrom szobra annak,
ahogy előbb még ő feküdt itt,
a legutolsó mozdulatnak.

***

És már többé nem szorul ránk,
tőlünk semmi sem kell neki.
Legföljebb az imádságunk,
ami még utolérheti.

Míg minket utolér az este,
az első este nélküle.
Új este ez, mindenben új.
Nem tudjuk, mit kezdjünk vele.

A GYÁSZESET

A gyászeset, akár az ördög,
ott lovagol a hátadon.
Te nem látod, de látják mások,
mindenki látja, terhe nyom.

Már délelőtt ólmos a lábad,
rogyadozol súlya alatt,
mindennél jobban vonz az ágyad,
de hajnalig üres marad.

Egyik nap hosszabb, mint a másik,
a végire nehezen érsz,
intézkedsz itt, és sorban állsz ott,
zárt ajtók előtt üldögélsz.

Álmodban is nyitod a bukszát,
most te vagy az, aki fizet,
hátha kedves halottadat
valamitől ez menti meg.

Virágárussal konzultálsz és
sírásókkal tanácskozol,
koporsókról és szemfedőkről
színes prospektust olvasol.

Minden jó szó hálával tölt el,
jóra nem számítsz, árva lettél:
földbe téteted kedves holtad,
akit ápoltál és szerettél.

Nem gondoltad, hogy megtörténhet
ilyesmi vele és veled.
Minden visszás és hihetetlen,
s megváltoztatni nem lehet.

ELŐBB ÍZLELTELEK

Előbb ízleltelek,
mint az anyatejet,
fülemet tapasztva
a magzatburokra,
már mozdult az ajkam,
beszélni akartam.
És úgy hallgattalak
anyám szíve alatt
kucorgó magzatként,
mint jós-szót hallgatnék,
rejtelmes igéket
amiket nem értek,
de mégis enyémek.
Hogy ez, az anyanyelvem
lesz sorsom, kegyelmem,
megtartóm, szeretőm,
az éltetőerőm,
imádságom szárnya,
remény az áldásra,
az önátadásra,
a fennmaradásra.
Előbb ízleltelek,
mint az anyatejet,
és leszel utolsó
vigaszom, búcsúzó
lelkem foglalatja:
amit hagy, rádhagyja.

Végessége végét,
végtelen reményét.

HŰ PÁSZTOROK

Tőkés Lászlónak

Ezen a forgó földgolyón
elérni többet nem tudunk,
nagyobb szerencsénk nem lehet,
minthogy egy éjjel megnyílik
ott fönt a csillagmennyezet,
s látjuk-halljuk, hű pásztorok,
az angyali seregeket.
Szavukra nyomban indulunk
fölkeresni a nincstelen,
be nem fogadott gyermeket,
s igaz szívvel hitet teszünk,
hogy Megváltónk megszületett.

MIKES KELEMEN ÚTON A VEZÉRLŐ FEJEDELEM SZÍVÉVEL GROSBOIS-BA

Én édes Istenem!
Vitéz Fejedelem,
mért bíztad rám szívedet?

Aranyba foglalva
keserű fájdalma,
keserűbb is mi lehet?

Drága teteméből,
mint Napot az égből,
chirurgus kimetszette.

Teste török földön,
magam hegyen-völgyön
viszem más idegenbe,

a lovam nyergében,
a hajó öblében
viszem fekete gyászba',

két szívű zarándok,
viszem Uram áldott
szívét óvva, vigyázva,

s töprengve magamban,
hogy melyik fáj jobban,
mikor fáj mind a kettő?

Viszem bennük a bút,
a vesztett háborút,
a sok árva, esendő

vitéznek fájdalmát,
kibontott zászlaját
akik egykor követték,

kik felsorakoztak,
vívtak, rohamoztak,
szolgálták sok győzelmét.

És ameddig élnek
meg nem is békélnek
nagy hatalmú császárral,

vágyják a dicsőség
keltét, visszatértét
Fejedelem Urunkkal.

Országunk reménye,
rabságunknak fénye
koporsóba fektetve,

pogány félhold alól
csak szíve szabadul,
jutván oly nyugvóhelyre,

ahol néha vetnek
fölötte keresztet,
kik tisztelve megállnak,

hol magyar vitézek
felhívják vezérnek,
napján Feltámadásnak.

Testamentomába
lenne írva, bár ha
szívénél meglelhessem

én is a nyugalmat,
ne kelljen az útat
tőle vissza megtennem.

Mert hol szíve nyugszik,
szívem csak ott nyugszik,
élve, halva hűségben.

URAM, AKI

– villámokat leszúrva kétfelől –
cövekeled ki az utamat,
csodálom, hogy tudsz
így figyelni rám?
Hogy tudod szíveden
viselni gondomat,
mikor más milliárddal is
hasonlón kell törődnöd?
Önámítás vagy véletlen, ahogy
megint s megint
kezedre ismerek,
midőn, mint játékot
az oktalan gyereknek,
csöndben visszaadod
eldobott hitemet?

AZ ISTEN – MINT EGY MEGUNT FELESÉG

Az Isten – mint egy megunt feleség –,
ha szeretetét nem viszonozzák,
csak képmutatón keresztet vetnek,
s a szívüket másfelé fordítják:

az Isten – ez a megunt feleség –,
némán tűri, hogy szembehazudják,
bizonyítékot nem gyűjt, nem keres,
úgyis tudja, hogy mi az igazság.

Nem várja el, hogy virágot vigyünk,
nem várja, hogy megüljük ünnepét,
szavát meghalljuk, feleljünk neki,
megvalljuk és viseljük gyűrűjét.

Úgyis tudja, hogy visszajövünk,
amikor baj van. Hogy kéznél legyen,
fontos: neki panaszkodunk és
elvárjuk, hogy mindent jóvátegyen,

amit önhitten mi tönkretettünk,
amit önzőn mi mulasztottunk,
keményszívűen elfelejtettünk,
hitetlenül eltékozoltunk.

Ö, akit megvádolunk, hogy gonosz,
amiért elnézi gonoszságainkat,

és gyalázzuk, hogy nem is létezik,
ha nem rekeszti el tévútjainkat,

és nem áll minden pisztolycső elé,
amit az ártatlanokra szegeztünk,
a rakétákat nem fogdosta el,
ha embertársaink közé lövettünk,

Ha ez megtörtént, Isten nem létezik!
Csak a gonosz van, annak van hatalma
Hiszen mi is szolgájául szegődtünk,
s a szenvedés e szolgálat jutalma.

Ha volna Isten, hát volna igazság!
Jobb világot, jobb Isten teremtette
jobb sorsot érdemelne az ember! –
Ha igaz útján pórázon vezetne

Isten – akkor nem szidnánk dühödten?
Akkor nem vágyódnánk másik világba?
És Isten – mint egy megunt feleség –
szeretetünkre nem várna hiába?

URAM, HA NEM VEZETNÉL

Uram, ha nem vezetnél
mindég tüskés utakra,
aligha ismernék rá
sorsomban kéznyomodra.

Uram, ha nem vezetnél,
akkor senkim se volna,
aki vergődő, lázas
lelkemnek válaszolna.

Nem tudom, hogy találsz rám
tereiden, Hatalmas,
időd, erőd miként van,
hogy meghalljál, meghallgass,
nem tudom, hogy szólal meg
egyszer csak az a válasz,
amit tudom, Te adtál,
ami mögött Te állasz.

De már elég, hogy hallom,
már elég az, hogy mondod.
Nem kérdezem, ki vagy Te,
nem ostromlom a titkot.
A mellkasomban lüktetsz,
világod ölén élek,
szertefoszlott a gőgöm,
már nem bánt, hogy nem értlek.

HÍVTÁL, HIÁBA, NEM HALLOTTALAK

Távoli Einsiedeln Fekete Máriája,
Remetei Szent Szűz, védelmezőnk!
Milyen szerény felénk forduló arcod,
s milyen bőségesen ömlik le ránk erőd!

Zarándokként, mégis hitetlenül
néztem egykor szobrod, Istenanya,
vakká tett ostoba önhittségem,
Te mégis oltalmaztál, Mária.

Hányszor tapasztaltam kegyelmedet!
Figyeltél ránk sok nehéz éven át,
megfogtad a gyermekeink kezét,
lelkünket harangszóval jártad át.
Kerestél, bárha nem kerestelek,
hívtál, hiába, nem hallottalak,
s mikor végre Jézushoz vitt utam,
kinyitottad előttem kapudat.

Azóta hányszor ostromoltalak,
reménytelen, sírtam lábad előtt,
a fényed átjárt, megerősített,
megnyugtatta a kétségbeesőt.
Add, hogy ne csak bajban keresselek!
Tudjam kimondani, hogy: Köszönöm,
hogy Hozzád bármikor betérhetek,
elhozhatom bánatom, örömöm.

EURÓPAI MEGFIGYELŐ

Srebrenicai nyár, 1995

Az Európai Megfigyelő megfigyeli,
amint az egyik európai a másikat házából kizavarja,
kibelezi, a szemét kiveszi, az üzemudvaron egyenként lelövi

a ponyvás teherautóra halomba föllöki.
Európában. Európából
hivatalosan figyeli, hogy egyik európai a másikat
házából kizavarja, fejét levágja, szemét kiveszi,
teherautón egy távoli tömegsírig elfuvarozza,
Európában.
Az Európai Megfigyelő meg figyeli.

ÉN A VILÁGOT NEM BÁNOM

Én a világot nem bánom,
járja, ahogy én nem járom,
húzza, ahogy én nem húzom,
zúgja, ahogy én nem zúgom.

Én a világot nem bánom,
amíg benne van lakásom,
belőle fakad forrásom,
érte szól haraguvásom.

Én a világot nem bánom,
még hogyha fáj is, hadd fájjon,
velem, nélkülem, hadd vásson,
nincs benne már maradásom.

EZÜSTTŰZ

Balatonakarattya, 2011. január 26.

A mennybolt közepén fényes látomás a
ragyogó égitest. A tudatod látja:
vakfolt perzselődik az agy filmvásznára.
Szüntelen sugárzó fény-monstranciája
ezüsttűz lüktető, élő áradása.
Ahogy a színházi reflektor lámpája
ünnepi fényt vet a sima parkettára,
villog a tótükör, az ezüst jégpálya.

Ez az időn túli, diadalmas tájkép,
amit, ha akarnál, sem láthatnál másképp,
amit évtizedek, életvereségek,
kudarcok, halálok, bűnök el nem értek.
Itt nem futott el az élet sem felettünk,
ti nem haltatok meg, mi nem öregedtünk.
Miért csak most jöttél? Arcodra visszfénye,
visszatér a gyermekkornak fényessége.

OKTÓBER HAZALÁTOGAT

Október hazalátogat. Nem kellemes személy.
Azt mondták róla, disszidált, rég eltűnt, már nem él.
De itt van, s újból galibát csinál. Mit és miért?

Hátrakötött kézzel, drótba, kátránypapírba betekerték,
búcsúztatás nem járt a holtnak, arccal a földnek elföldelték.
Attól féltek, hogy másként fölkel, szelleme átfúrja a hantot,
a börtönudvar kövét feltöri, és ad új harcra parancsot?
Veszélyes a szabadság-részeg, főként, ha nem is kér kegyelmet,
veszélyes „csőcselék" a szellem, maga írná a történelmet.

De a szellem nem tér a sírba, szabadon száll, nem köti semmi,
amint a test zárja fölpattan, többé nem lehet rabbá tenni.

Szervezzük meg, legyen, mondjuk: Forradalmi Ifjúsági Napok.
Történelmi show mindenkinek, retro-fíling, kakukk-galopp.
Az egyik építsen barrikádot, a másik majd kövekkel hajigál,
legyen, aki orvosnak öltözik, sebet kötöz és halált konstatál.
Nosztalgia villamos is lesz és lesz tank, eredeti,
és néhány zászló, lyukas közepű, és lesz majd néhány, aki lengeti.

De a téren maguktól lengnek a zászlóhullámok pecabotok hegyén.
Szónokolnak, dalolnak és szavalnak. Nyáj pásztor nélkül. Szegény.
[Szegény.
Ablakból nézik: „Mért van, hogyha nincs? A patkánylyukból előbújt a
[múlt."
„Nem tudja, de magától is csinálja – született lázadó –, amit sosem
[tanult."
Vízágyúra mászik, ahogy a tankra rég, villámlik, mennydörög.
Letépik, megtapossák a zászlót a zászlóra fölesküdt rendőrök.
Gumibotoznak, rúgnak, ütnek – az emlékezés túl jól sikerült,
ötven év múltán sem látni, hogy enyhült a düh, netalán kihűlt.
Börtönfolyosón, véres fal előtt még mindig hihetetlen gondolat:
én állok itt, nem tévedés. Dobog a föld a kövezet alatt.

Sötét teremben ágál a rendező, hosszú árnyéka táncol a falon.
Kihívás neki az is, hogy vagyunk: „Ne legyenek, hogyha nem akarom!"

Névnapján eljött, velünk ünnepelt, mint villámok között a szent király.
Izzó parázs lett a város megint. Kihamvad vagy hajnalra lángban áll?

P. T. GYERMEKKORA

Pista bácsinak Kistarcsára vittünk töltött csirkét.
Két drótháló között sétált az őr.
Édesanyám odanyújtott neki egy cédulát,
de mielőtt elérte volna, rávágott a kezére az őr.
A cédula a drót közé esett.
Feri bácsi a röntgenkamrák titkai miatt
került börtönbe. A röntgenkamrákban
mindig sötét van, ott tárolt 56 után
egy töltényhevedert és fegyvereket.

Apu pedig egy nap nem jött haza.
Iskolaigazgató volt, bevitték:
– Mondja meg, hogy ki fog disszidálni!
Apu csak a tanárokról sejtette,
hogy ki esetleg, a diákokról
semmit sem tudott. Két hónapig volt bent.
Megjött egy éjszaka, de nem volt nála táska,
se bot, se kalap. Még szemüveg sem.
– És mit mondtál nekik? – kérdezte anyu.
– Nem látok írni, mert a szemüvegem
első nap összetörték. – És elhitték?

– Nem azért vittek be, hogy higgyenek nekem,
de hogy legyen, akit verjenek éjszaka.

BOLDOG,

Jókai Annának

Boldog,
akinek nem rongyos a lelke,
de fényes, mint a nehéz selyem,
aki hiszi is, amit mondott,
akit nem zsarol a félelem,

boldog, akit nem az önérdek
kormányoz, hanem önként szolgál,
adósait nem tartja számon,
görbe utakon titkon sem jár.

Boldog, akinek láthatatlan
púpként a múlt nem ül a hátán,
nem üzletel gazemberekkel,
árnyékán nem táncol a sátán.

Akinek a szemén kifénylik,
hogy süt benne az Isten napja,
akinek lelke nehéz selymét
magasságos szél lobogtatja.

AZ ÉLETEMET

Az életemet,
mint egy
áldozatot,
bemutattam.
Kegyelmet
nem kértem
és nem is kaptam.

Nagy távolságot
áthidalni
nem tud a szikra.
Nem ugrik át
túl messze fekvő
pólusokra.

Az ég fölöttem
csillagos,
távoli, tiszta.
Ha föl se nézek,
akkor is
alatta élek.

OMEGA ÉS ALFA

Oláh János születésnapjára

Harsonaszót hallottam, a hang felé fordultam,
hét gyertyatartó között Uram megpillantottam,
s erőtlenül, mint a holt, a lába elé rogytam.
Kezével megérintett és megszólított: „Ne félj!
Én vagyok. Az első, aki meghalt, mégis él.
Örökké élek, nincs már hatalma a halálnak.
Nálam van a kulcsa halálnak, alvilágnak.
Írd le, hogy hét csillagot tartok a jobb kezemben,
hét arany gyertyatartó a hét egyház köröttem.
Írd le, amit hallottál, írj le mindent a könyvben!"

És kapu nyílt az égen, és kapu nyílt fölöttem,
láttam a közelt, távolt, egyszerre történt minden.
Múlt, jelen, jövő együtt, mintha egyes-egyetlen
tekintet sugarában nyílna, virulna, hullna,
minden élő és holt mintha egyszerre volna
gyermek és aggastyán, virágzó ág, kidőlt fa,
egyszerre volna fényes palota és a romja.
Láttam, szárnyát kibontva szállt fel a gonosz lélek,
hatalmas árny terített az égboltra sötétet,
és vérré vált a tenger, Nap, Hold, csillag lehullott,
és én leírtam mindent, amit az angyal mondott.
Semmit el sem is vettem, semmit hozzá nem adtam,
írtam hiteles szókkal, amit láttam, hallottam.

Aki tisztátalan lett, maradjon is meg annak,
aki igazságtalan, maradjon meg hazugnak,
de aki jó úton jár, az arról le ne térjen,
és aki szent, legyen szent, eztán is szentül éljen.
Én, János, mindezeket hogy láttam és hallottam,
az angyal lába elé borultam, s imádkoztam,
de ő így szólt: „Nem engem illet meg az imádság.
Istené a dicsőség, egyedül őt imádják
mind a teremtett lelkek. Én vagyok, aki eljő,
ítéletet én mondok, mert én vagyok az első,
s vagyok az utolsó. Az égbolt fekete
leplét átütő fény, vagyok hajnalcsillag,
aki meglát, tudja, hogy hamarosan virrad."

Amit élő nem sejtett, sok ezer jelet láttam,
káprázó, ámult szemmel az elragadtatásban.
Évszázak sora múlik, magyarázzák a bölcsek.
Aki nem magyarázza, de hiszi, az a bölcsebb.
Láttam, hallottam, hittem, megírtam türelemmel.
Urunk Jézus kegyelme legyen már minden szenttel!
Mert hamarosan eljő. Ó, Uram Jézus, jöjj el!

VISZONTLÁTÁS

Isten vándora szabadulása után Máriaremetére érkezik
(Regőczi István születésének 100. évfordulóján)

Először az ízületeim
kezdenek bizseregni,
a nyakszirtemtől le a vállamig,

ahogy árad belém az erőd,
és sejtről sejtre átjár,
mintha erős szesz
szívódna fel bennem.
Elér a szívemig,
s az megrendülten feldobog,
hideg, sótiszta űr
szorul a mellkasomba.
Ha nem figyelnék is,
ez az ujjongó szívdobogás
tudatná velem,
hogy itt vagyok
a közeledben újra.
Emelkedik és süllyed a mellkasom,
mint célszalaghoz érkező futóé.
Áradásoddal együtt dobog:
itt vagy. Te mindig itt vagy.
A térdeplőre leereszkedem,
köpenyed beborít.
Szeretnék így maradni mindörökre,
ahogy lehajtom eléd a fejem.

AMI FELVITTE A HEGYRE

Erőss Zsolt emlékére

szakállát a jég benőtte
lábát jeges hó befödte
a szelet mellére vette

nappal, holddal berendezve
az eget a hátán vitte
mi lenne ha megpihenne
ha egy percre elernyedve
mintha térdre ereszkedne
a hóba belefeküdne

egyetlen egy pillanatra
az álom beborította
nem figyelt a jégpatakra
ami útját keresztezte
s minden ami segítette
ami felvitte a hegyre
az most húzta le a mélybe
le a jeges sötétségbe

megindult a hegy alatta
nincs amibe kapaszkodna
levetik a sziklafalak
le a csontos hegyoldalak
olyan érintetlen állnak
mint akik semmit se várnak
semmire sem emlékeznek
rólunk tudomást se vesznek

állnak még sok ezer évig
nyújtózkodnak fel az égig
nyújtóznak az Isten felé
aki őket elrendelé

DICSŐSÉG

Ó, a sóvárgott dicsőség
ó, sóvárgott mámora!
Jobban kínoz, mint az éhség,
bor nem bódít úgy soha.

Nincs olyan lázas kívánság,
nincs érzéki vágy olyan,
nincs helyette semmi váltság,
hogy ne gyötrődj untalan.

Ó, a sóvárgott dicsőség,
lelkünk legmélyebb zuga
rejt magában, semmi kétség,
aki nem sejti, ostoba.

BŰVÖS NÉGYZET

Feltaláltuk a bűvös négyzetet,
ami, akárhonnan is nézheted,
egyet sugároz, egyetlen lényeget,
bár képernyője százfélét mutat.
Az ő szemével kell látnod magad,
kívánságod csak az ő deleje,
időd sincs már, rendelkezik vele.
Nem ad enned, de mégis jóllakat,
nem ő esz meg: te falod föl magad.
A képernyőn a föld bohócai,

a nevükön fut a sok színdarab.
Kölcsön adják angyali arcukat,
ők uralják a szívet, a szemet,
ez a szerepük. Ez a kulcsszerep.
Már nem járatlan tengeren hajózunk
fűszerszámért a messzi Indiába:
terepasztalon hever a jövő.
Titok a terv, a hozzávezető
út is titok, de minden eleme
kidolgozott. Ahogy a színész
sötétben áll, trikója fekete,
s a fényben táncoló bábukat
ügyesen mozgatja pálcáival.
A lényeg, hogy nem látszik a keze.

NEM ELMÚLÁS

Szathmári István professzor úrnak

Sirályok szállnak az Ördögárok felett.
A villamossín partjára óceánt képzelek.

Állíthatnám akár, hogy itt volt valaha,
és a sirálycsapat még annak a nyoma.

Hadapród utca sincs már, a kertészetet
sem találni, ahol egymásba szeretett

egykor apám s anyám, a két alkalmazott.
Róluk se tud már senki, de tanujuk vagyok.

Furcsa szórakozás elmúlt sok évtizednyi
valóság hűlt helyét makacsul emlegetni.

Valóban rég történt meg, amiről mesélek,
de nekem ez a régmúlt épp oly közeli élet,

mint a tegnapi reggel, mai délután.
Egy emlékezetben siklik egymásután,

másolódik egybe sok emlékvillanás:
amíg élek, a múlt múlt, és nem elmúlás.

EZ NEM Ő

A boncolástól eltorzult az arca,
ijesztő, idegen mosoly került rá.
Harag fogott el, legszívesebben
behívtam volna a ravatalozó
kimért mozgású őrét
a hivatalos, fekete mappájával,
hogy minket nem lehet
ilyen könnyen becsapni.
Alapjában véve mind a négyen
fel voltunk háborodva,
de a gyerekek arcán csak a könnyek folytak,
talán nem is a csalódottságtól,
hogy nem látják viszont,
hanem a végleges,
bizonyítást nyert veszteségtől.
– Ez nem ő – mondtam nekik –,
valamit nagyon elrontott valaki.

TÉNYLEG KIMOSOD?

Mikor a kórházból hazahozott
holmikat a mosógépbe tettem,
ott volt köztük az az utolsó,
világosszürke, rövid ujjú
vászon pizsama felső,
amelyet soha előtte, csak
azon a két napon viseltél,
és amit, bár átizzadtad,
nem cseréltek le a nővérek,
pedig kértem és megígérték,
amikor elküldtek este.
Már betettem a mosógépbe,
de visszakérdezett a mozdulat:
– Tényleg kimosod? Kimosod
az utolsó nyomokat?
Mintha gyilkosságot akarnék elkövetni.
Kivettem a dobból, és óvatosan
beleszagoltam. Halványan érződött
még rajta a halálos gyengeség
hidegveríték-illata. Nem tettem vissza.
Ma is negyvenöt éve halott apám
utolsó kispárnáján alszom.
De hogy lehet megőrizni,
és mire lehet használni egy,
távoli verítékszagodtól
kegytárggyá változott,
halványszürke férfi pizsama felsőt?

NEM TUDOM ELTAKARÍTANI

Nem tudom eltakarítani
saját szobájából a holmiját.
Amíg még minden úgy van,
ahogyan hagyta, addig
bármikor hazajöhet.
Megjövök délután, s ott napozik
az erkély előtt, a kitárt ajtóba húzott
karosszékben szokása szerint,
én meg elszorult szívvel nézem
izmait vesztett karját, mellkasát,
és örülök, hogy megsüti a nap,
termel egy kis dévitamint
rákos csontjaiban, amik annyira fájnak.
Nem tudom eltakarítani,
mert így jöhetne bármikor,
úgy talál mindent, ahogyan hagyta,
és megbeszéljük,
hogy az elmúlt hónapokat
egyszerűen el kell felejteni,
és folytatni kell azt, ami
előtte volt. Elbújunk a bajok,
a veszélyek elől, a betegséget
mint az élet váltságdíját, elviseljük:
ő fájva, de csakazértis, én
mindenféle menekülési útvonalat
cserkészve, alig várva, hogy
valami új reménnyel újból becsapjanak.

MEGNÉZNI, HOGY VAN

Egy cserép fehér rózsát
tettem az íróasztalára,
az ágya mellé.
Most azt gondozom.
Egyszerűbb feladat,
s így lett értelme annak,
hogy naponta többször
bemenjek a szobába,
megnézni, hogy van.

ROSSZ IDŐKBEN

Kovács István születésnapjára

„Nem vitatkozik és nem kiabál;
szavát nem hallják a tereken.
A megroppant nádszálat nem töri el,
a pislákoló mécsbelet nem oltja ki,
míg csak győzelemre nem viszi az igazságot...”
Izajás – Mt 12, 19–21

Háborúban születtünk,
rossz időkre nőttünk,
apánk katonakönyve
volt az örökségünk.
Anyánk szája elé tett
ujjával tanított,

hogy a szólás veszélyes,
tartsuk meg a titkot.

Talán ezért akartuk,
ellenében lázadva,
világgá kiáltani,
ami lelkünket nyomta.
Mikor ifjúságunkat
a vihar szétkergette,
kivetetten is velünk
maradt az Úr kegyelme.

A megroppant nádszálat
eltörni nem engedte,
a pislogó mécsbelet
szélárnyékba rejtette.
Addig ne hunyjanak ki
a bennünk gyújtott lángok,
amíg győzelemre nem
viszi az igazságot.

HÁNYSZOR VITTE

Hányszor vitte apámat
a frontra a vonat?
Hogy tudott hallgatni ezekről,
és hogy tudott később
újra és újra vonatra szállni,
anélkül, hogy a háborúba indulás
rettenetéről említést tenne?

Hogy tudtak hallgatni
a felmenőink,
hogy tudták lelki sebeiket
ilyen némán viselni.
Ha ezeket a szörnyűségeket
valaha is jóvá lehetne tenni!
Ha nem ismételné meg őket
újra a világ.
Azt hinnéd, habókos bolondok,
akik a jóra vezető, pofonegyszerű
lépések helyett a nyilvánvaló
ostobaságokat népszerűsítik
és dicsőítik. Pedig nem.
Ez a gonosz ostobaság
a jövőnk, amibe életünket
el kell veszítenünk,
bele kell hullajtani, mint
repülőtéri átvilágításra
a műanyag kosárba értékeinket.

CSAK MEGNYOMJÁK A GOMBOT

Hetvennyolc napig hullottak ránk a bombák.
Rázkódtak a falak, kapaszkodtunk,
hogy a légnyomás ki ne szippantson
minket a szobából. Ha zárva voltak
az ablakok, kirepültek rajta az emberek,
a székek, asztalok, kiszállt a kanapé.
Ha kinyitottuk, minden bent maradt,

de bejött a por, a zaj, a törmelék,
bejött a bomba is. Minden nyitva volt.
és alacsonyan szálltak a repülők,
láttak minket, és mi is láttuk őket,
ahogy nyomják a gombot, meghúzzák
a kart, és máris omlik ránk a fémeső.
Fent voltunk a lakásban.
Eleinte még leszaladt a nép,
de aztán beláttuk, minek?
Senki nem lopott, jók voltak
egymáshoz a házban az emberek.
Az utolsó vizes palackot, a dorgójukat is
odaadták, ha kellett.

Máig tele van bombával a Duna,
sok felrobbant a rakparton, a hidakon,
de sok behullt a vízbe és ottmaradt,
ma is sugároz kifelé, mert van bennük
egy kevéske nukleáris tartalom.
Sok volt, nagyon sok volt a halott.
Aki meghalt, csak kihúzták a törmelékből,
kocsira dobták, tömegsírba tették,
senki nem tudja, hogy ki, hova lett?
A karja itt, a teste egy másik gödörben.
Mikor már egy hónapja nem aludtunk,
elmentünk anyuhoz autóra kéredzkedve
és gyalog. Mert a falvakat nem bombázták.
Ott egy bombára nem jutott elég halott.

HÁLA

Hálásan köszönöm, Uram,
hogy hetvennégy évem alatt
csak kétszer kellett
a bombázások elől
hetekre a pincébe bújnom,
és csak egyszer lőtték szét
fejem fölött a házat,
ráadásul mind megmaradtunk.
Hálásan köszönöm, hogy
tiszta párnára hajtom a fejem,
és kertünkön nem katonák
gázolnak át,
csak a feketerigók harcolnak
elszántan a jó fészkelőhelyért,
előbb a borókafa ágai között,
majd lent, a gyepen.
Furcsán lelóg, majd rebben,
villan a szárnyuk.
Nem tudom, hogy életre-halálra
verekednek vagy csupán megadásig.

REMÉNYIK PARAFRÁZIS

„Kis hópelyhek az örömök",
ne várj nagy csodát életedbe,
elmúlik, semmi sem örök,
Isten szólít más idegenbe.

Szólít Isten, és mégis maradok,
érzem, hogy itt itthon vagyok,
körül mindenütt baj, gond, fájdalom,
mégis reménnyel ébreszt hajnalom,

mintha nem fenyegetne engem, ami
másokat: harag, betegség, halál,
mintha nem kéne mindettől tartani,
visszatorpannának házam falainál.

Látom, hallom, hogy körülfog az átok,
mégis az időtlen csodákra várok.

NYÁRVÉGI RAJZOK

Hangtalanul és szeszélyesen
rövidre vágja röptét a denevér,
és eltűnik az ég világos ablaka elől,
a fák és bokrok sötétjébe vész.
Majd újra felbukkan: fekete árny,
cikcakkot vág az égre,
ahol a domb éle fölött
még rózsállik a fény.
De sötét villanását elnyeli a sötét.

*

A teraszon döglött fürdőmedence.
Fekete fólia alatt kevéske víz.
Nem fürdött benne senki az idén.
Bármi heves is volt a nyár,

aki éppen hűsölni akart,
elbújt a szobában, sem felnőtt,
se gyerek nem benne keresett
magának enyhülést.
Most jön a tél. Elcsomagolják.
Nem tudta betölteni hivatását.

*

Lovas huszárok a diófa legfelső ágai,
kétfelé vágtató lovas huszárok.
Lovuk első lába mohón a végtelen felé
előre nyúlik, fölötte hosszú, bókoló fejük.
Szélcsendben nézem: mint egy pillanatfotón,
áll a vágta és áll a végtelen.

RÁDIÓZÁS

Hallgatjuk a romániai
forradalom gaztetteit
és gyilkosságait.
Édes Szűzanyám,
mire képes
az emberi tudomány!
Rádión hallgatjuk
az ember gaztetteit,
sokat egymásután.
Aztán meg, hogy
jojózik a pacsirta.
az Isten gatyamadzagján.
Édes Szűzanyám!

Mire képes az
emberi tudomány.

ISMERŐS ÖRDÖG

Ismerős ördög a hiúság,
a nagyszobában ül,
nézi magát a tükörben,
hosszan nézegeti.
Ha azt mondod neki:
– Lám, milyen szép vagy,
akárcsak lánykorodban –
szerényen mosolyog:
– Ó, ó, hát igazad van,
mi mind a ketten
szépek maradtunk és fiatalok. –
Halkan beszél, szórakozottan:
– A többiekből viszont
vén boszorkány lett,
nem tudják felfogni,
hogy eljárt az idő.

AZ ISTENNEK KÉSZÜLT BEJÁRATON ÁT

Az Istennek készült bejáraton át
belép lelkünkbe a média:
alig várjuk, hogy megszólaljon,
és mondjon, amit akar:
„Csak csönd ne legyen,
mert az idegesítő."

Az Istennek készült bejáraton át
belép lelkünkbe a média,
ha tartunk a szobánkban készüléket,
amely fogni tudja az adását.
És akkor ahelyett, hogy kihallanánk
a csöndből, és szívünkbe fogadnánk,
egyetlen gombnyomással elzárjuk
a csöndet, és az Istennek készült
bejáraton keresztül,
szóljon inkább a „mű-sor",
lelkünkbe bebocsátjuk,
csak ne legyünk a csönddel egyedül.
Ne legyünk Istennel egyedül.

ÖRÖKSÉG

Ki-ki cipelte hátán,
amit az útra kapott,
nem szívesen pakoltuk
ki az egész csomagot.

Átvezérelt a falon,
megnyitotta, s bezárta,
így óvott meg magának,
ne fussunk a világba.

LUKÁCS SZAVAIVAL

Láttam a villámot,
úgy bukott le az égből.

akár egy tüzes sátán.
Egész életemben
skorpión, kígyón jártam,
az ellenséges erő
úrrá mégsem lett rajtam,
és nem ártottam
szándékkal senkinek.

Nem örülök, ha mégis
a gonosz léleknek
szolgálatot teszek,
inkább annak örülnék,
ha már a nevéről
mindenki ráismerne.

Nincs olyan fény, amelyre
egyszer sötét ne jönne,
és amit tudok, lehet még
rejtekházban titok.
Nem azt súgják a fülbe,
amit napfénynél mondok,
nem azt fogják hirdetni
a házak tetejéről.

De ne csak azt féljétek,
aki öli a testet, féljetek
attól is, aki pokolra visz.
Nemde öt verebet
nem kapni két fillérért,
Istennél mégsincs senki
örökre elfelejtve.

Fejedről számolatlan
hullnak le a hajszálak,
de Isten számon tart a
hajad nélkül is.

SZENT LÁSZLÓ PÉNZE

Szent László pénze lapul a zsebemben,
vaskos, kerek, szabályos kőkorongok,
a száz forintosnál egy kicsivel nagyobbak.
Gondolhatnád akár fehér kavicsnak,
amit csak úgy a templom elé szórtak,
hogy a cipőt a sártól megtisztítsa.
Magyarvalkó, Magyargyerőmonostor
kincse zsebemben, kabátom lehúzza.
De vigasztaló számomra a súlya,
érvényes ezer évre előre és vissza,
ez a le nem járó, az örök útlevél.
Mosolyogva hordom a közös pénzt,
mert van még, aki tudja, hogy mit ér.

A KÖVETKEZŐ VALÓSÁG

Átköltöztek a mindenségbe,
ezért lelkem a mindenséget kutatja,
merre lehet, és merre van a nyitja,
őket mikor, miképpen kapom vissza?
A sűrű, sötét erdőbe indulóban,
mikor már rég felhagytam a reménnyel,

hogy eljussak Dante-i ébredéssel
az élők elől elrejtett bugyorba.
A következő valóság közel van,
éles vonal vágja el a világtól,
de az élő elbotlik a vonalban.

ÉNEKELJENEK A CSILLAGOK

Mint egy leplet, kiterítette az eget,
és kifeszítette, mint a lakósátrat.
Nem készített semmihez vázlatot,
gondolatban tervezte meg a mindenséget.
Amit eltervezett lecsukott szemhéja mögött,
képzeletében pontosan működött.
Lehunyta a szemét, és látta a teret,
utaztak benne a gondolatai,
követték és megelőzték egymást,
és mindegyikből valami született.

Elképzelte a bolygósereget,
és valahány forma eszébe jutott,
képzelt mindenből milliónyi fehér, fekete
és színes, kisebb-nagyobb változatot.
Mindről elgondolta, hogy mire jó,
milyen pályát fut be, mit vonz, és mit taszít.
És hogy legyen, mindnek nevet adott.
Éber gondolatokkal álmodott,
és felébredve a tiszta papírra írta:
„Parancsomra énekeljenek a csillagok."

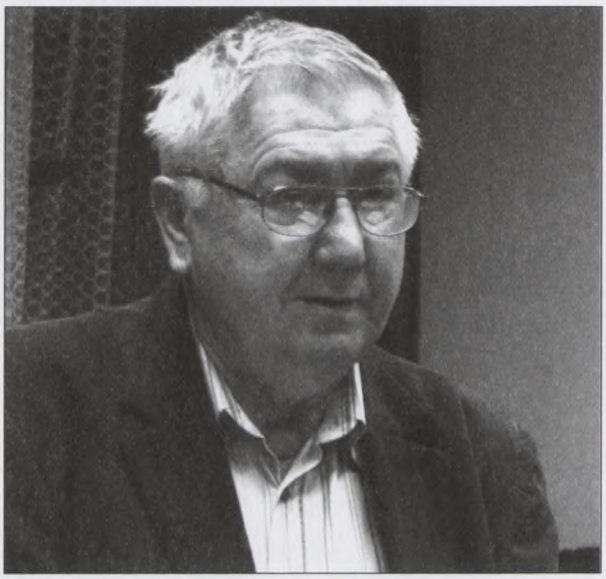

Péntek Imre (1942)

(Fotó: Lukács Zoltán)

Péntek Imre

Tojáshegy	97
Égi zűr	102
A vén fahíd	102
Az asztal megterül	103
töltelék	103
Nagymama lekvárja	104
Mintakép	106
Kék	107
Valamit elrontottam	107
humott szemmel	108
Mitikus beszéd	109
Obskúrus angyalok	111
Olimpikontra	112
Fessen fest Teri	113
tiszta méz	114
halk fazon	115
Kő Pálnak, 75. születésnapjára	116
Szoross	118
Nagy a baj	119
Fényes érmed	122

TOJÁSHEGY

A színpadon nem látni semmit, illetve egy nagy fehérséget. Két férfi jön be, tiszta feketében. Egy kicsi, kövér és egy vékony, magas. Különböző iratok vannak náluk, diplomatatáska, laptop. Szinte potyog le a sok kellék. Halk misztikus zene.

KICSIKÖVÉR: Hölgyeim és uraim! Ez itt a tojáshegy. Egy hegynyi tojás. Kiemelkedő tereptárgy. A térképek is jegyzik.

VÉKONYMAGAS: A műholdak regisztrálják. A hadseregek bevésik a térképre, mint tájékozódási pontot.

KICSIKÖVÉR: Ponty-ponty, vesszőcske!

VÉKONYMAGAS: Ám ez nem veszik el, ez örökké él. Mint Lenin. Pardon. Lennon…

KICSIKÖVÉR: Elvtárs!

VÉKONYMAGAS: Na, hagyjuk ezt! Most el kell mondanunk, miért jöttünk ide. Eláruljuk a titkot, ami minden újságban megjelent. Bemondta a tv. A rádió. Elárasztotta az internetet. Plakát, szórólap, videó. Csendes kapualjban: olvashatatlan-olvasatlan kézírás.

KICSIKÖVÉR: Ez a hivatás, amire születni kell. Megbízás, ami a Hónaljszőr Egyesület napirendjén szerepel. Előrelátás a Gyengén Látók Körének honlapján. Csendes sistergés a vasárnapi serpenyők alatt. Bocsánat: alól. A szentmisék áldozata. A kiskutyák ugatása. A horoszkópék kiáltozása. El nem halasztott fülbegyónás. Katonai vezényszó.

VÉKONYMAGAS: Olimpiai csalogató. Keresztrejtvény megfejtés. Iskolai feladat. Hirtelen megértett álomjelenés. Suttogó propaganda. Kormányzati szólam. *(Amit naponta repülőraj ír az égre.)*

KETTEN EGYÜTT: A Tojáshegyet meg kell mászni!

KICSIKÖVÉR: Erről határozatot hozott a pápai nunciatúra. Az ENSZ Biztonsági Harácsa. A galapagosi Éremgyűjtők Egyesülete. *(Lobogtatja.*) A

Fakoptatók Térségi Szövetsége. Az importcukor felhalmozók kartellje. A Lábbal Írók Klubjának Mecenatúrája. Az idegenbe szakadt honfiak védegylete. Pardon: véregylete.

VÉKONYMAGAS: Egyszóval – mindenki. Jóformán.

KICSIKÖVÉR: Feladatunk nem egyszerű.

VÉKONYMAGAS: Nagyon is bonyolult.

KICSIKÖVÉR: Elő kell készítenünk a terepet. Erkölcsileg és filozófiailag.

VÉKONYMAGAS: A legnemesebb elvek szerint.

KICSIKÖVÉR: Tulajdonképpen ez már megtörtént.

VÉKONYMAGAS: A részletekről is gondoskodtunk.

KICSIKÖVÉR: Hirdetést adtunk fel. A vizsgát elvégeztük. Illetve: *-ték.*

VÉKONYMAGAS: A zsűri döntött. Hamarosan megismerhetik az eredményt. Kik lesznek a tojáshegy-mászók?

KICSIKÖVÉR: Kik lesznek a tiszteletre méltóak, a nagyok, a történelemkönyvekbe „felkentek"?

VÉKONYMAGAS: Azért ne essünk túlzásba.

KICSIKÖVÉR: Én csak idéztem az ezzel kapcsolatos határozatok szellemét.

VÉKONYMAGAS: Hagyjuk a szellemeket! A szellemeskedőket. A szellemirtókat.

KICSIKÖVÉR: Jó, jó, hagyjuk az égimeszelőket.

VÉKONYMAGAS: Elébb hallgassuk meg az ezzel kapcsolatos versikéket.

A tojáshegy igen magos,
a külseje, mint a farost,
ha a tetejére mászol,
legény/leány vagy a javából.

KICSIKÖVÉR:

Láttál-e már hegynyi tojást?
Fölmagaslik a magos égre.
Ki jut fel a tetőre végre?
Meddig tart e szarakodás?

Összeölelkeznek, táncolnak, furcsa zenére...

Ám a zene elhalkul, és egy fiatal férfi és nő óvakodik be a színre. Mindkettőnél vödör.

A Vékonymagas és a Kicsikövér távcsövet vesznek elő. Nézik őket.

VÉKONYMAGAS: Ezek volnának a nyertesek? Ezek a kákabélűek?

KICSIKÖVÉR: Ezek a nyiszlettek? Vékonydongájúak?

VÉKONYMAGAS: Én nem értem a mostani zsűriket. Világosan meg lett mondva... Le lett szögezve. Mi a kívánalom.

KICSIKÖVÉR: Ezt nem érteni meg... Pedig a legjobb hat embert bíztuk meg. Érthetetlen.

FIÚ: Kedves szervezők. Mielőtt a feladathoz fognánk, egy kis bemutatkozó verset hallgassanak meg tőlünk.

De kezdem is.

Minket nem a kocsma küldött,
mi vagyunk a legesjobbak.
Tapsolt nékünk minden ülnök,
aki apró tárcsát forgat.

Mert a tojást meg kell mászni,
elhangzott a határozat.
Nyilatkozzék erről bárki,
akit hoz a kacsafogat.

LÁNY:

Hiába van tojásképed,
mely a horizontra téved,
mászni kell már, föl, magosra,
hogy világ megláthassa.

Kell a kötél, csákány, lapát,
meg a kicsi kacsa család,
azt kántálják: Háp, háp!
El ne kapd a náthát.

KICSIKÖVÉR: Ja, ha bizonyos m-pontoknak, helyesebben: szempontoknak megfelelnek, akkor mehet a menet.

VÉKONYMAGAS: Ha az intenciókat is magos – kendermagos – szempontok szerint hozzák, akkor mi hozzá sem szagolunk.

KICSIKÖVÉR: Hát ennyit ér a kamarilla-politika?

VÉKONYMAGAS: Hát ennyit se ér a kamarillapolitika?

FIÚ ÉS LÁNY – előkészületeket tesznek. Két nagy vödörből kötelet vesznek elő. Próbálják, méregetik.

FIÚ: Csak ki ne keljen közben…

LÁNY: Rántottának túl nagy…

Kicsikövér és Vékonymagas pedig elénekli a Kötelességtudás dalát:

Már kezdődik a setétülés,
belóg a képbe halk fonat.
Véget ért a setét ülés,
kocog lován az alkonyat.

Égből jött a határozat,
hat pontja éppen bőv' elég.
Mindenki keblére tapogat,
megvagyon-e a főzelék?

Persze, hogy nem a főzelék,
ez csak csalóka állapot,
ennél sokkal nagyobb a tét,
mi nyomja tiszti váll-lapod.

Ha már a hálás köztudat
ennyire erkölcsire vált,
kicsorbulnak a nagy szavak,
lesújt a vadregényes bárd.

(A tánc és az ének pazarul aláfesti a Fiú és a Lány mozdulatait, akik feldobják a kötelet, és visszaesik mind. Elcsüggednek, tántorognak.)

A NÉZŐTÉRRŐL: A pirosat!

A FIÚ ÉS A LÁNY: A pirosat!

A KICSIKÖVÉR és a VÉKONYMAGAS: A pirosat!

Bejön a HIVATALSZOLGA díszes vödrével: Piros kötél – tojásig ér!

FIÚ és a LÁNY pukedliznek előtte. És kiveszik a piros kötelet. Feldobják, fennmarad. Villámgyorsan felmásznak a magasba. Onnan, a magasból hallatszik: Győzelem! Teljesült a közkívánat.

A KICSIKÖVÉR, a VÉKONYMAGAS és a HIVATALSZOLGA záró dala:

Kié lenne a főszerep?
Ha minket éppen értenek?
Kinyúl a kéz, lelóg a láb,
ennek van célja legalább?

Megmászva már a híg tojás,
fenn a magasban égi nász,
s ami végszóként eljövend:
fehér vigasz, tojásnyi csend.

ÉGI ZŰR

A trambulin igen magos,
ahonnan jutni égbe fel,
nem kell ide már hamvveder,
csak méter kendernyi rost.

Vannak csalóka állatok,
akikre csábítóan hat
a villódzó felhő vacak,
a magaslati állapot.

Mert igaz: kell csipetnyi ég,
melyben kél kis bukolika,
nincsen ebben semmi hiba,

De int a jóságos atya,
befejezni a mái zűrt,
mit az angyalkar tűrve tűrt,
hogy az égnek legyen igaza.

A VÉN FAHÍD

A kis sziget s a vén fahíd
csábított odaátra,
fodrozódott a levegő –
meglebbent haja sátra.

Zöld szemében a titkokat
hirtelen megértettem,
ringtunk a nyári ég alatt
egymás karjában önfeledten.

Azóta eltelt az idő –
homályos az emlékek tükre,
de ott koppannak lépteink
a vén fahídon mindörökre…

AZ ASZTAL MEGTERÜL

A távolság gerince némán összeroppan,
s szédítő ingerek tapossák a földet;
elhullt állatok roncsolt díszdobozban,
kulisszavárak tövében öldökölnek.

Az asztal hirtelen mégis megterül,
előkerül megannyi titkos étek,
ünnep ez, üld meg emberül,
nem hasonló végképp senkiéhez.

TÖLTELÉK

kissé fájnak a hátba döfések
valami jobbra számítottam
zsilett nagykés esetleg méreg
vagy áramütés az oldalamban

mindig a rosszabb változat
ugrik be némi sanszom
azért van az is megrohad
míg énekelnek kint a gangon

s ünnepli magát cefetül
jóságát fennen mutogatja
ám az ünnepély lehűl
jeges szivacsba mártogatva

s ólában elfut a bolond
neki ebből bőven elég
egy-két süteményt összeront
szétfoly az édes töltelék

NAGYMAMA LEKVÁRJA

Nagymama a mesebeli falu szélén lakott, régi vágású téglaházban, melynek vakolata itt-ott megkopott, tágas gyümölcsössel körülvéve. A kertben termett alma, körte, cseresznye, meggy. Sárgabarackról és őszibarackról nem is beszélve. A málna és eper, csak úgy mellékesen. És miután szorgos teremtésről volt szó, minden évben készült befőtt és lekvár. Sok üveggel. A kamra már megtelt, a két szoba is. A konyha és az előszoba jött: a bepolcozás már folyamatban volt.
A nagymama nem magának készítette a rengeteg lekvárt.
A unokáknak. A családnak. Minden befőzés után telefon: Gyerekek, gyertek! Mama, megyünk! És nagymama várta a kapuban a lányát-fiát, a vendégeket. De nem jött senki. Az üvegek sárgán, pirosan virítottak. A celofánjuk meggyűrődött, a lekvár megcukrosodott. A zsúfoltságtól már alig lehetett mozdulni. Az émelyítő szagról nem is

beszélve. És éjjelente különös sugdolózás hallatszott. Nem tudni, az álom képei voltak, vagy elvetült elme játéka.

Sárgabarackos üveg: – Ezt már nem lehet bírni…

Megy befőtt: Láttátok? Újabb üvegeket vett… Azokat cipelte.

Almakompót: Telhetetlen… Akarnok!

Őszibaracklekvár: Nem tűnik fel neki, hogy ide nem jön senki?

Szilvalekvár: Legalább imádkozna…

Birslekvár: Vak vagy? Nem láttad, a Szűzanya képe előtt hajbókolt.

Szilvalekvár: Ja, nem lehet mindenkinek olyan pozíciója, mint neked!

Cseresznyelekvár: Lehet, hogy csak megbotlott.

Eperlekvár: Ne torzsalkodjatok! Össze kell fognunk!

Málnadzsem: Miben, te szerencsétlen?

Eperlekvár: Ki kell törni! Nyamvadékok! Nem érzitek magatokban az erőt?

Mind-mind a lekvárok, a dzsemek, kompótok kórusa: De igen!

Akkor éjszaka az egész házban nagy surrogás-burrogás támadt. Egymás után pattant le a celofán az üvegekről. A hűségesen tartó gumik – platty – elszakadtak. És a lekvárok, befőttek folyni kezdtek, elhagyták megrögzött hajlékukat, lefolytak a polcról, a szekrény tetejéről, ahonnan csak lehetett, s egyetlen folyammá egyesültek. A cseresznye és meggy bordó kavalkádja összeolvadt a szilva kékjével, a barackok okkerjével. Folyt, hömpölygött az áradat az ártatlanul horkoló, mit sem sejtő nagymama ágya felé. Egy nagy zuttyanással beözönöltek a hálóba, előbb gondosan körbefolyták az ágyat – még véletlenül se menekülhessen el –, és kezdett emelkedni a lekvár áradat. Már elérte az ágyat, a dunyhát, az alvó szájába a sárgabarack ugrott be fürgén… A nagymamát áttetsző lekvárözön folyta be, s emelkedett, nőtt a lekvárszarkofág. Másnap jöttek a nyomozók… Elképedtek a látványon. Az egyik az ujját belemártotta a „bűnjelbe". Nézegette, aztán megnyalta.

– Édes halál – jegyezte meg.

MINTAKÉP

Ahogy locsogják: írni kék,
nem jó az álcás állapot;
tetemre hívhat zsarnokod,
s nem vagy más, csak egy vigéc.

Tehát megint csatára fel,
harsog az öreg Behemót,
kimondja a valódi szót,
nem cserélne ő senkivel.

Ropog az ág az őszi erdőn,
bizonyára nem macska jár,
amíg becsuk e csacska bár,
elúszik néhány cifra felhő.

Oson az ócska széltoló,
lepkehálóval hadonász,
hogy rögtön rád kerül a frász,
bunkerbe bújni volna jó…

Ám ez mind ösztönös elem,
mitől harsog a messzi lég,
tulajdonképpen semmiség
a tűzhelyre föltett förtelem.

S ebédet főz a lakli chéf,
kondér és lábas mind tele,
a bamba pórnép eledele,
kiből már nem lesz mintakép.

KÉK

Ki látott,
ki látott
kék szemű búzavirágot…
Lángoltak a pipacsok érte.
(Egyik feleségül kérte.)
De ő csak nevetett.
Egy kék sapkás
felhő-kapitányt szeretett.

VALAMIT ELRONTOTTAM

Ma arra ébredtem: valamit elrontottam. Végigfutott bennem, mint reggeli vádirat. A beáradó fény csak még jobban zavart. A tisztánlátás persze elkerülhetetlen. A szemdörzsölés, meg ilyesmik. Fürdés után még világosabb lesz. Élesebb. A körülmények nyilvánvalóbbak. Talán lesz mentség is. Ugye, a zavarodottság, a korai felismerés. (Félreismerés.) Az ember ilyenkor megrándul. Belsőleg. Sajogni kezd a tudat: valamit elrontottam. Jó, jó, de hogyan tehetném jóvá? A tömén(y)telen akadály. Jószerivel csak a bor, ami – azt mondják – segít. De reggel? Egyre gyanúsabb vagyok. (Magamnak is.) Lehet, nekem kéne feljelentést tennem. Ha már más erre alkalmatlan, nem hajlandó. Hol vannak ennek a professzionális elhivatottjai? Merre keressem őket? Lehet, hogy sokat keresnek, ezért nem találok egyet sem. Nyaralnak – télen Máltán. Vagy elvesztek a szeretetszolgálat útvesztőiben. (Túlságosan szeretnek?) Mindegy. Nekem még ma kéne egy ügynök, ügyvéd, könyvszakértő. Aki feltárja a piszkos ügyeket. Az enyémet, például. Mert egyre jobban áthat: valamit elrontottam.

Egyelőre még nem kelek fel, elmélkedem. Elmélkedem a múltakon. A téveszméken, amelyeket követtem. Árkon-bokron át. Felrémlik néhány baki, mellényalás (illetve: nyúlás), helytelen tőzsdeügylet. S nem időben vallottam szerelmet. Nem időben házasodtam, váltam. Ezek mind felróhatók, „zord bűnös vagyok, azt hiszem". Nyilván, ezért gyötör a bűntudat. Mert valamit elrontottam. S hiába próbálok kitérni, mentegetőzni, hasalni – néha az is kell –, a tüske csak egyre mélyebbre hatol. És ki tudja, mit mível a tudat alatt? Kikezdi személyiségemet. Kicserélődöm. Én leszek dr. Jekyll és dr. Hyde. Oda-vissza. Viaszbáb a panoptikumban. Fel kéne kelni. Mégis. De egyre jobban nyomaszt a dolog. Nem ránt fel senki. Nem nyújt kezet. Éppen azért, mert valamit elrontottam.

HUMOTT SZEMMEL

szemesnek áll(hat) a világ
ahogy plakáton láthatod
s letépik nyamvadt váll-lapod
vagy lelegeli egy zsiráf

pedig csalókán énekel
kíséri méla kórusa
nem volt arányos harc tusa
csak ugrálás le-fel le-fel

mégis a vág(y)ott cérnaszál
ha itt meg ott el is szakad
amihez nincs egy jó szavad
sivár kulissza égre száll

így lesz szemesből szemtelen
ki mindig magának kapar
mert nála van a halradar
s nem lesz belőle szűrt elem

őt ünnepli a karnevál
ezer napja csak róla szól
az ócska vizes polc alól
humott szemmel is betalál.

MITIKUS BESZÉD

FIÚ: Jaj, tele a zoknim jajjal-bajjal.
LEÁNY: A vésztetőkön a furcsa ősz jár.
FIÚ: Nem értem, mért késik a hajnal.
Talán eltört a cifra űr-tál?
LEÁNY: Nem leszek Hamupipőke.
Az ostromot sem kezdem én el…
A könyörtelen halál az szőke,
a trónján öles seprűm székel…
FIÚ: Lányka, te itt, menekülj már –
a hétpecsétes titok nyomodban,
lépésedben a sivár gonosz van,
s kikezdi lényed förtelmes leltár.
LEÁNY: Ne mondd, nem mond,
a térkép erőtlen, tiszta mappa,
akit szeret, ölébe kapja,
belőle nem lesz már bolond.
FIÚ: A szél, akiben bízván bíztam,
nem hoz tiszta fuvallatot,

s tudja, ami mélyben lakott,
az bensőnkben, itt van, itt van…
Elmondja súlyos monológját
az üres kedélyű sáros kertben,
varázslatot hoz varázs ellen,
és a vihart virágok óvják.
LEÁNY: Kezdem végre érteni már
a dalt, aminek nem lesz vége,
dallamát lopja a honi vércse,
s az előadás is oly sivár.
Csak tudnám, minek adjuk elő
ezt a borostás ősi kantát,
míg zörgenek a bádog kannák,
nem ocsmány, nem is előkelő –
és a kaktuszok egyre döfnek
selyem ruhán, posztón keresztül;
csurran vér, de lustán, restül,
akár egy ronda, sanda ötlet.
FIÚ: A panasz is csak ócska virágzás,
ami belepi a tarka földet,
talán ettől lesz súlyosabb, zöldebb –
mely a megrontott időbe átlát.
És itt folyton csak koszorúznak,
roskadoznak a kocsitetők,
szeretnénk végre eldugni őt…
Jöjj el végre értünk, te unt Nap.
LEÁNYKA: Az utolsó szó: kegyelem.
Segítsetek ti omló árvák,
kik a járatlan utat kijárják,
hogy ami fönt, lent is az legyen.

OBSKÚRUS ANGYALOK

Hol van már a kukoricaszár-hegedű, amit nyiszorogva húztál? Hova szálltak a gyermeki dühök, amik átkozták: miért épp itt születtél. S a fertelmes ólban is mik játszódtak le? Mire mentek ki az álszent egyezkedések? A végén kiáradt a vér, s felitta a szürke, gyöpös-fagyos föld. Ki röptette az udvar lelkét, ha bejöttek a barna kányák. Lesték: mi történik, az ablakon belül, a vörös téglaházban. S megkísérttek az é(r)des, kívánatos bűnök, amiket oly mohón elkövettél. Meg kellett volna gyónni mind. De gyóntatószék oly magas volt, a rács oly sűrű. S a lény pedig messze-messze, a kék semmiben karikázott, vidáman. Néha gondoltunk rá. Próbára tettük: tegyen csodát, amire kértük. Nem történt semmi. S felvihogtunk, mi, embertelen, kis ateisták. Vízbe fojtani, vagy felakasztani egy macskát, semmiség volt. Megnyúzni egy kutyát, no, ez már komolyabb feladat. Ott ülni a töredezett betonlépcsőn, és álmodozni. Miről is? Balaton szeletről, mozijegyről, duplatalpú bakancsról. És idővel eljött mind. Karácsony nélkül is. Rákosi pajtás hozta. Úriemberként, lakkcipősen. Akár szerethettük is volna a kis köpcös törpicskét. Éltanuló, élmunkás, élország. Ezek voltunk, a reggeli rántottleves után. A fő: a hajlékonyság. A hangyalétben. A hangyabolyban. Ahol a Szabad Nép-félóra kis csengettyűi csengtek. De ki nevelt arra, hogy be vagy zárva. Hogy zárvány zárványában élsz. Befalazott vízcsepp vagy, nem tudsz elcseppenni. Sem elpárologni. A házi cicák simogatása talán segített. Vagy a szent kép az ágyad felett. Mária a kis Jézussal. S környeskörül obskúrus angyalok, akik a bokrok mögül leselkedtek, maguk sem értve, mit is kell elmondaniuk a kikerülhetetlen vallatáskor.

OLIMPIKONTRA

Keresi a tavalyi lendületet. Százszoros nagyítóval. Miközben az orákulumok erre-arra hajladoznak. Sípszóval figyelmezteti az ügyeletes bíró. És kancsalítva, jó képet vág hozzá. Ennyi, egyelőre elég. A feldübörgő mozdonyfüstben, a tányérsapkák vidáman integetnek. Ez már nem csalás, nem ámítás. Ez már valódi elutazás. A hódítók korában. Van, aki kenetteljesen nézi, van, aki elhalasztja az ügyeletes paszományt. De így is megéri neki. A zsebkendő lobogtatása legalábbis erről árulkodik. Míg egyesek a trambulinon imbolyognak, addig az előkelőség felhúzza a harci csizmákat. Lehet, hogy csak fácánvadászat lesz, de az sem kizárt: vízilóra mennek. A menetfelszerelés sok(ak)at elárul. A páncélozott úti cél messziről világít. A lámpások korát éljük, de félvakon. A félig felvarrt születésnapi tortát kisminkelik, hogy kedvezőbb benyomást keltsen. Illetve: költsön. Az érdeklődés egyre nagyobb. A fákon egyre gyűlnek a fázós verebek. Munkacsapatok dalolnak ott, ahol eddig a fűszerkömény száradt. De már ez sem kelt meglepetést. Itt-ott szólnak még a kürtök, trombiták, de a zenekar elhalkult, a forgácsfánk kisült. Minden ilyesmi kell a beavatáshoz. Nagykanállal gyűlnek a kapitányok, forgós tollaik vidáman lebegnek sisakjaikon. A tapsorkán sem hétköznapi, ami nyomukban felszáll. A nyilvánosság azért sem adja fel. A kisebb-nagyobb lövöldözésben tétovaznak a sült galambok. Lehet, hogy ez lesz az ebéd? A menü-ettet pompás házi(as) pincérek inton/állják. Az utcai pálmák még kókadtak, a tűzoltóság már értesült az esetről. A középkorú urak megváltják jegyüket, azon a pénzen, amit a kinzókamrára tartogattak. Ez is az érdeklődés jele. Kivonulnak a tv-stábok, hogy nyakon öntsék a kíváncsiakat. Hol ezzel, hol azzal. A lobogókat felhúzták, felszalagozták. Ünnepélyes disznóvágásra

készülnek izzadtan a piacon. A polgármester meglengeti a csatabárdot. A jegyző feljegyzi az esetet. (Az ellenzék kidobolja.) Ki bírja ezt a feszültséget? Előözönlenek a koszorúslányok, mint valami menyegzőre. A szebbjük kitartóan integet a félresikerült tömegnek. De az olimpikontra elmarad. Csak a kacagányok kacagnak a szokásos, beetetett módon, ahogy a torkukon kifér.

FESSEN FEST TERI

Mégis festő lesz Terike!
Bár a három B-s ceruzát
a konyha kredencen döfi át,
hogy ne maradjon nyoma se!

Rajzol óvatos csigát,
ahogy a nyálkán andalog,
nem cipőben, csak úgy, gyalog,
szinte kopik a hasa már…

Hangosan zúg a megafon,
hullámok csapnak köveken,
nádszálnak hajlik a töve lenn,
s a mélyben turkál a kis vakond.

Ó, mennyi téma arra vár,
hogy megihlesse Terikét,
legyen belőle hősi kép,
mit nem köt gúzsba vak szabály.

Angyalnépség s Szűz Mária
ecsetjéből vászonra kél,
ezt látni öröm, tiszta kéj,
színekből szőttes ária.

Néha anyu is besegít,
egy-két foltocskát korrigál,
hogy szebben ömöljön a báj,
kevesebb legyen a sitt.

Csüggedne olykor, semmi vész,
ápolja szellemét eszes,
ki mindig -mindig lukra tesz,
ügyetlenségben is vitéz.

Bár szólnak néha ellene
némely hazátlan ótvarok,
ledönti őket vasmarok,
és győz a mester kelleme.

Akárhogy fessen fest Teri,
az örökifjú fiatal,
kisujjában a diadal,
mellyel a versenyt megnyeri.

TISZTA MÉZ

a hétfájdalmú szűzanya
feltartja fátylát véderőként

mehetünk már gyalog haza
köröttünk a gyanús erőtér

grandiózus a sejtelem
mely átver kemény koponyát
a gázpukkantós értelem
épp a stafétát adja át

a verseny úgyis késve-kés(z)
esengve peng a mandolin
s hiába jő az agysebész
a páciens megint szabin

de akkor is: a pályabér
kissé remegve visszanéz
ne higgy, esetleg remélj
míg szádba foly a tiszta méz

HALK FAZON

Te már nem lehetsz mintapék,
hallik a hangfalak szózata,
s nem fogad be az óhaza,
kilök a nyájas hintaszék;

elnyel a csábos semmiség,
amelynek nincs egy jó szava
hozzád, te gonosz nagytata,
ki magadban hordod a szent klisét.

Kéretik egy magán(os) okirat,
melyen mindenki jól mulat,
s hahotázzon egy kan majom

az orfeum ringó páholya mélyén,
s hiába nézel, még távol az éjfél,
távolba vész egy halk fazon…

KŐ PÁLNAK, 75. SZÜLETÉSNAPJÁRA

A Kolduskapun, a budai várban, a rácsokon
átjár a gond, de ezen nem lepődünk meg,
mert rég ismerős, ami ide vont –
s turistahadak dicsőülnek meg vonuláskor
naponta, ahogy tódulnak oda-vissza,
s magam is ott nyargalásztam,
a Széchényibe igyekezve – mire gondoltál, mondd,
amikor e kecses szerkezetet megálmodtad,
visszaröpítve a nézőt a középkor súlyos levegőjébe?
S a holló ott őrködik, szájában Mátyás gyűrűjével.
Ha elröppen, hova ér el?
Ezt nem csinálhatta más,
Kő Pál, magyar szobrász.
Súlyos kijelentés. Visszavonhatatlan,
mint egy bevert szög. Helyére illesztett márványdarab.
Mely ahova tették, ott marad. A mű érdekében. Az örökkévalóságig.
Sokszor elnéztem a kezed. Nincs rajta semmi különös.
Mégis csodákra képesek a hajlékony ujjak.
Néhány évig odajártam az epreskerti műterembe.
A csodák halmazába. Ahol némileg részese lehettem

a teremtésnek, ahol ötletek, tárgyak,
megannyi apróságok várnak,
hogy figyelmed középpontjába kerüljenek.
Hogy megszülessen Aba Sámuel, Róbert Károly, s a mi Szent Istvánunk,
akinek neve mellől sokáig elcsalták a nemes jelzőt.
Ki is vagy te tulajdonképpen? Pataki Lajos? Matzky Levente?
Mert belenőttél felvett nevedbe.
Mert kő lettél, törhetetlen és zúzhatatlan.
S Pál lettél, formát találva megannyi gondolatnak.
Megkopott-e a honvédsipka édesapád fején?
Elérted-e a Matzkyak örökségét? Tudtál-e akár egyet lépni
eltékozolt őseid nyomába? Én láttam a sóvárgást, a kitörölhetetlen vágyat,
hogy visszakapd, amit a kegyetlen sors, élet, akármi
elragadott tőled. Emlékszem, csábítottunk a Dunántúlra,
hívtak Füredre, szebbnél szebb városokba.
De te Hevest választottad, múltad egyik előszobáját,
azt remélve, hogy innen belépsz, átlépsz a felvidéki rokonok seregébe,
ahol már készítik a kelyhet…
Kezed nyomán megéledt az agyag, a kő, a bronz.
Hunyadi erőteljes arca tekint ránk, Balassi Bálint kecsessége bűvöl el,
József Attila és Nagy Gáspár mondja versét, és a mohácsi síkon
szobraid nyomán ejtettünk egy-egy néma könnycseppet.
A római magyar kápolna klasszikus dallamának csodálói – idehaza is halljuk
Szent Gellért jajdulását.
Értjük Sinka István sodró lendületét.
Perespusztán születtél. A pert megnyerted. A puszta felvirágzott.
Te győzhetetlen erejű, magyari szobrász-látnok.

SZOROSS

Ezen töpreng ország-világ:
ki mostan itt a fő szoross?
Választására nincs szabály,
ő mégis minket ostoroz.

Kinyitja a lezárt kaput,
kapucnijával integet:
Gyertek vacsorra jó fiúk,
én osztom itt az elveket.

Ha az éhkopp gyomorba vág,
vár itt e sajgó régió,
ezek játszanak ostobát,
s nem értik (félre) mi a jó?

S megmozdul lomha mánia,
setét sereg hajóra kél,
nem érdekes: kinek fia,
várja öltönyben multi cég.

S aki csábít, csalóka már,
lesújt nehéz szoros pecsét,
visszakúszna sok vadszamár,
ki indulna el legelébb?

Ő még küldet egy gyors mosolyt
óriás plakáton, vagy blogon.

Üdvét, amit magába fojt,
elkártyázza a sok rokon.

Véknyán az öv, ha jó szoros,
megejt vitézi kelleme,
nem kétséges, hogy ki a boss,
hogy is nyerhetnél ellene.

NAGY A BAJ

Hamarföldön nagy a baj,
kevés lett a szavazat,
de hisz ez így volt már tavaly,
aki nem látja, az a vak.

Megtörtént a csalás-szabás,
eldugták azt, ami kell,
hazudnak mint a vízfolyás,
tenni kell érte sebtiben.

A kormányrudat ki fogja meg,
ha nem mi, kiket serkent a vér,
megáll itten a döbbenet,
nekünk járna a szent babér!

Szalad a sok netes vitéz,
hogy összeggyülni hirtelen,
s kicsinységük meghalni kész,
mert ez segít a jellemen.

És száguld a hír sötét lovon,
és elszántak a felkelők,
s gyülekeznek, megannyi troll,
hogy én legyek ott legelőbb.

Csakis mi vagyunk a többség,
ezt nyafogja megannyi fő,
aki elmaradt, az is jött még,
s duzzad a nem titkolt erő.

Dübörg pokol föld mélyiből,
hátráljon messze, aki rest,
ami eddig lapult, kitör,
reszkethetsz, kófic Budapest!

Viszünk magunkkal transzparens,
és sok-sok mobilka telefon,
mi mondjuk meg, hogy mi a rend,
ez lesz a döntő alkalom.

A színpadon régi s új nevek,
ki az igaz és gaz csaló,
szájukból lobban a rettenet,
nem takar semmit takaró.

Kézből a kézbe a mikrofon:
Új választást! Ez itt a többség!
Tóduljon barát, lelki rokon,
várják lelkes madarak röptét.

És valóban, eljött a nap,
összegyültek az újmódi szentek,
lábukban toppan az indulat,
mert látod, ezzel is üzentek.

Lobogtak a vén telefonok,
s amit súgtak, az volt lényeg –
ez a győzelem nem győzelem,
jó, ha a győztesek félnek.

Kórus harsan, a hang kilobban,
a mikrofon fárad, bereked,
majd meglátjuk, ki fetreng kínokban,
ki lesz a végén remekebb?

Nem számít, milliók figyelnek,
és még kitart a türelem,
a nagyvonalú százszor vertek,
kik tudják, milyen mély a verem…

A szemük néha összehúzva
ma még a képernyőt figyelik,
aztán az övék lesz az az utca,
ugrásra készen mindegyik…

Végül csöndeskén eloszolnak,
lábujjhegyen oson a tömeg,
kit érdekel, hogy mi lesz holnap,
milyen ruhát kik öltenek?

A lobogásból pocsolyasár lesz,
ami még fröccsen fel, a magasba,
és súgja a tavalyi vátesz,
spóroljatok az új tavaszra!

FÉNYES ÉRMED

Mezey Katalin szavaira és motívumaira

Jártuk az egyhangúságot
a menza alatti mélyben
se nyugalmat, se biztonságot
az életre nem remélten

s velünk kószálva váltig
egyetlen női társunk
nem kábított már álhit
az általtásra ráunt

téptük mit is tehettünk
a füzéres nyírfaágat
elfogta már a lelkünk
a csúfondáros imádat

elkövettünk hét bűnt
bevallani volt mit
és hallatszott a léptünk
el nem halkulva holtig

a türelem is elkopott
arcunkra vésődtek ráncok
szóltak a súlyos dobok
járták a fölényes táncot

jaj mi ért az ifjúság
a mögénk folyt súlyos évek
időnk elnyelte a zsák
megedződött a lélek

s a végén sem lehetsz nyugodt
miféle világ ez kérded,
kereshetsz megannyi okot
míg felvillan fényes érmed

Kiss Benedek (1943)

(Fotó: Váli Anna)

Kiss Benedek

Szeressétek e nemzetet!	127
Totemünk: Attila!	128
Balassiáda	129
Csokonai invitálása	132
Nagyanyám imádságai	133
Krisztusok, lehorgadt fővel	134
Szomorún és boldogan	135
Pünkösd estén, 2005-ben	136
Sziréna-üvöltésben	138
Mit is szabad?	139
Ha mi nem leszünk	141
Kísértet-falu	143
Fordított arányosság	146
Bartók Bélának	147
A Történelem mint végrehajtó	147
A nemlét felé	148
Finálé-féle	150
Feleségem utolsó fogára	151
Miserere!	152
Vita és bizonyság	153
Litánia	154
1943. márc. 19.	156
Baka volt, magyar	157
Isten szőlője	158
Anyámmal hajdan a szőlőben	160
Hajdan, a Ménesi úton	161

Harmadolt ország 162
Tokaji aszú 164
Hagyj jelet! 165
Besüt a hó az ablakon 167
Anyám, én és a szárnyak 168

SZERESSÉTEK E NEMZETET!

Gyurkovics Tibornak

E nemzet olyan gyemeki!
Játék vagy vér: mindegy neki,
vér és játék – elvérzik? játszik?
E nemzet óriásnak látszik.

S benne én mily kicsiny vagyok.
Tettei miatt borzadok.
S ó, milyen boldog is vagyok:
tetteitől elolvadok!

Magyarnak lenni büszkeség.
Tenger habján a szőkeség.
Magyarnak lenni bénaság,
kukacos ó-arany barnaság.

E nemzet olyan gyermeki.
Apja se, anyja se már neki.
Föl-fölsír mostoha éjszakán:
Édesapám! Édesanyám!

E nemzet olyan, mint a többi.
Gyászában győzelmét ünnepli,
krumpli, kenyér, pálinka, bor –
kivet az ár, vagy elsodor.

Szeressétek e nemzetet!
Hogy szeressék, azért eped.
Ha komisz, csak azért, hogy szeressék,
s dicsőségére is ez a mentség.

E nemzet olyan gyermeki!
Nyújtsatok védőkart neki,
mert önmagában kárt teszen…

S az Isten nagyon szegény leszen.

TOTEMÜNK: ATTILA!

Csontjaidat megszopogatjuk
s kutyáknak vetjük – húst eszünk.
Reményeinket is fölfaljuk.
Káromkodunk, és könnyezünk.

Latolgatjuk, ki nagyobb vétkes,
s közben emésztjük agyvelőd.
Micsoda nép! Csak mámort érez,
nem izmaiban az erőt.

Gyűlevész-nép? Ez lett belőlünk?
Hitvány ma a tegnapba váj.
A holtakból kell már megélnünk?
Minden március fájva fáj.

Nagy úr a tegnap s a lesz se kisebb.
Idült perceknek pitizünk!
Tenyerünk tenkörmünktől marjult seb.

Megbűnhödtük már, Istenünk!

BALASSIÁDA

Csakazértis rózsák,
szekfűk és violák
elémbe táruljatok,
az nagy jó Úristen
segítsen erőben,
s ti még ne hervadjatok,
legyek még vigalmas,
ellenségnek farkas,
szívemre hajoljatok!

Ha ki lép jácintra,
oly mintha jonhomra,
pediglen sokan vagynak,
nem szánnak Istent se,
tesznek az Ürdüngre,
hogy én megsavanyodjak,
élnem se lehet már,
ámbár halnom lesz kár,
békét sehogy sem hagynak.

Veszejtik népemet,
irtják nemzetemet,

ki vala népek köve,
lélek itt léleknek
csak mintha féregnek
lenne rágandó töve,
szegényt ők nem néznek,
bár az jó vitéznek
szakadjon is meg szíve.

Janicsár oskolák
tagadni tanítják,
aki vér a vérünkből.
Panasszal hová megy,
akit az egyszeregy
is kiforgat hitéből,
ki csak a koncra néz,
immáron nem vitéz,
nyűvesedvén már régtől?

Munkának, kardnak itt
nincs becse, karmait
jól feni a bitangság!
Csuda, ha elbutul,
elapad, elvadul
ez a mennyei ország?
Mit mi nem becsültünk,
lészen majd nélkülünk
idegennek Mennyország!

De ti csak violák,
ne mint a mákvirág,
tovább is viruljatok!

Nem veszünk mindnyájan,
csak kinek a nyájban
fő és kolomp adatott,
s akik még maradtok,
azoknak virágok
s rétek tavaszt hozzatok!

Ébredj meg, ébredj meg,
tégy hitet hírednek,
százszor legázolt hazám!
Kit penge és golyó
meg nem tört, sunnyogó
folyondár veszt, nem oszmán?
Pogány itt, pogány ott,
csel itt és csel amott –
védekezz, agg oroszlán!

Csakazértis rózsák,
szekfűk és violák
lábamhoz tolongjatok,
az nagy jó Úristen
segítsen erőben
mindőnket, ki nem halott,
eszünk is, szívünk is
nyíljék meg, miértis
fejet és térdet hajtok!

CSOKONAI INVITÁLÁSA

Öcsém Uram, Bátyám Uram –
hogy is szólítsalak ugyan,
kedves Bátyám, édes Ecsém,
testvérem a tőkék csecsén?!

Sovány vagy, vézna, megbocsáss!
Párisnál, Bécsnél messzebbre láss:
olyan távol fejtől a gyomrod,
mint ahol török szarik szurkot.

A kis Lilli is – bizony, azannya! –
megéri pénzét, mint az anyja.
Zsuzsiban bízzál, egykomám,
vagy vágtázhatsz Szentlélek lován.

S hogy nem juttál te Ámerikába!
Vagy mint majd Rimbaud, Afrikába?
(De hát az embernek drága a lába,
a tüdőt kiköpjük, úgy kapunk lábra.)

Ha utad Szigliget felé viszen
– onnan Szent György-hegy ugrás iszen –,
látunk, kedvesem, földi jókkal,
lesz bor, pipa, nő is akad –
ne gondolj te az églakókkal!

S mulatjuk magunk dévaj szókkal,
mint kikre a menny rászakad.

NAGYANYÁM IMÁDSÁGAI

Ti voltatok az imádság,
ami a gyötrött ember lelkét élteti,
nem a Miatyánk, nem a Hiszekegy,
amit kívülről kellett fújnunk.
Ám, amikor te azt mondtad:
„Három csöpp vérét csöppentették,
az angyalok fölszedték" –
látta az ember az angyalokat
(a betyárok vérét is így szedték fel
a tanyasi Juliskák hajdan,
s hét halálos bűntől megmenekedtek);
és mikor róka futott át a kerten,
vagy nagyapám a közös ágyban oldalba bökött,
hangodat kissé fölemelted,
krákogtál egyet és annál eltökéltebben
mondtad tovább
(lehet, hitetlenül)
a megváltó igéket.
Jobban szerettem ezt, mint a hivatalos
imákat, ezek közben még
nagycombú tested fölött is
glóriát láttam,
s könnyebb volt az elalvás,
könnyebb volt eligazodnom
ördögök-angyalok
között.

KRISZTUSOK, LEHORGADT FŐVEL

Sokféle az ember s esendő,
de egyformák mind a Krisztusok,
kísértenek úton, útfélen,
merre száguldok s baktatok.

Mire a lekókadt fő, a lankadt,
lecsüngő kar, önfeladás?
Jöhet, jön még a kínhalálra
megváltás, víg föltámadás?

Jönnie kell! – sugdosom, súgom,
merre száguldok s baktatok.
Ne szégyelljétek pőreségtek,
megfeszítettek, Krisztusok!

Ti, a halállal párban élők,
mégis életre szavazók,
tudjátok-e, hogy irigyelnek
a szabadnak hazudott alattvalók?!

Takarózunk mi minden rongyba,
takaróznánk előletek.
De pőrén állunk, bár irigy gőggel,
a rongyainkban előttetek.

SZOMORÚN ÉS BOLDOGAN

Gazdag létemért
áldlak, Uram!
Nem múlok el már
nyomorúan.

Világod láttam
portól
a csillagokig,
láttam:
egy emberben
ezer lakik,
s minden egy ember
mégis
egy ember,
keresztekkel verve
és kegyelemmel.

Aki ma vőlegény,
holnap tán
gyilkos.
Mind más,
nem is hajaz
Rogozsinhoz.
De mind Rogozsin ő
s a fordítottja.
S ó,
hány alakban
vérzik el Szonja!

S hány alakban boldog
Pierre Bezuhov,
legyőzve
magában
minden Napoleont!
És hány alakban
boldogtalan!
Sok szívűnek
alkottál
minket, Uram!

Gazdag létemért
áldlak,
Uram –
áldalak
szomorún
és boldogan.

PÜNKÖSD-ESTÉN, 2005-BEN

Kigyulladt néhány csillag is,
megestvéledtem magam is,
kigyulladt néhány csillag is.

Távolból dobszó, nótaszó,
ami az éjben hallható,
távolból dobszó, nótaszó.

Szigligetben ma buli van,
lányok forognak fitosan,

Szigligetben ma buli van.

De te, kis tücsköm, csak nekem
húzod trillázva, édesen,
trillázol vágyó szívemen.

Petárda robban a vízen túl,
Tallér a házába vonul –
vajon mi lehet ezen túl?

Ami volt, szép volt, este van,
estémbe dőlök boldogan,
szép estém, kardom, vége van.

Kedvesem, úgy szerettelek,
mint kakasszót a reggelek,
boldog vagyok – szerettelek.

Kacag, játszik fönt unokám,
csibészkedik, a nagyapján,
a nagyapán mulat talán.

Nem is lábakon járok én.
Voltam focista, gyors, kemény,
s beszűkült minden véredény.

Dicsérlek, dicsőítlek, Uram,
így hagyj elmúlni, boldogan,
s dicsérlek, dicsőítlek, Uram!

SZIRÉNA-ÜVÖLTÉSBEN

Nem lehet, hogy így haljak meg,
lapulva, lealjasítva!
Szinyei Merse vásznain is
zengett, zengett
a kis pacsirta.

S pacsirta szólt már akkor is,
amikor Józsué vadászta.
A Nap már akkor is delelt,
s mekkora volt
a menybolt sátra!

Pacsirta szólt Néró fölött,
mikor beledőlt arany kardjába,
és elvitték az ördögök.
S hogy tündökölt
a mennybolt sátra!

Az éneket, jaj, emberek,
ne hagyjuk magunkból kiölni!
Pórias kicsit, meglehet,
de dallam nélkül
nem lehet élni.

Halni sem lehet – lelkeim,
a dallam ti magatok vagytok!
Vagy jöjjön el az őrület,

s némuljanak meg
a harangok?

Triviális, de a pacsirta is
szívünk szántásai fölött
már úgy üvölt – de még üvölt –
hogy tőle a világ
mennydörög.

Nem lehet, hogy így meghaljak!
Vagy inkább ne szóljon zene.
Palestrina? Mozart vagy Bach?
Mikor sziréna
rondít bele.

MIT IS SZABAD?

Szabad-e nekem mást megszánni?
szabad nekem a víz fölött járni,

halak fölött, kik horogra várnak?
A sajnálat nem lesajnálat?

Szabad nekem megérteni,
ha egy zsák kővel, nem rozzsal teli?

Szabad nekem úgy csinálnom,
mintha az Úr járna e tájon?

Szabad nekem megérteni,
miért züllik el annyi zseni?

Szabad megértenem a szomszédasszonyt,
ki, hogy munkája megmaradjon,

ellene szavaz saját magának?
A megértésre van-e bocsánat?

Uram, szabad-e nekem szeretni,
ha porom s poruk nekik is: semmi?

Szabad tudnom, hogy hány óra van,
ha átállítják kontinentálisan?

Szabad tudnom, hogy mi a vétek,
ha gazember ítél s az érdek?

Szabad-e nekem hazám szeretni,
ha nem akarok örök goj lenni?

Válogathatok én koldusaid között,
kiknek hol áttetszőbb, hol több ködöt

osztottál szét, mégis mennyig látnak,
s fél kiló kenyerük számodra lesz bocsánat?

Szabad- e az emberben hinnem,
aki minden jó s aki minden

galádság, ami megtörténik?
Uram, mindezt nem gondoltam végig,

én csak igaz szeretnék lenni,
s azt kérdem: „szabad-e énekelni"?

Szabad nekem boldognak lennem?
S szabad-e a van-ba belérettennem?

Fogadjalak el Legfőbb Jónak?
Uram, igen billeg a csónak!

Már nem járok a vizek fölött.
Szememre is bocsáss ködöt!

HA MI NEM LESZÜNK

Micsoda emberek micsoda hite…
A sorból nem hiányzik senki se…

Micsoda erő, gigantikus falak…
Micsoda ész, micsoda öntudat…

Micsoda játék éggel és pokollal…
Micsoda szántás ekével, tollal…

Micsoda élet és életerő…
Micsoda szív, micsoda velő…

Micsoda rontás Bizánc kapuján…
Honnan fordult meg Szulejmán s Batu kán?

Micsoda pompa, micsoda nemesség,
Micsoda romok, s mennyi idegenség…

Mennyi halál, mennyi megszentelt élet…
Orosz pikák, szép októberi ének…

Gyönyörű Széchenyik, Rákóczik, Balassák…
Gyötrető mélységek, nagy magasság…

Megmaradni élve, Isten csodájaként,
kiállni a térre, védeni tért,

Védeni földet, iszamos határokat…
Védeni népet, megrabolt magtárakat…

Rakni, építeni Mátyás templomot.
Csiholni dalt, zenét, irodalmi lomot…

Felriadni apácák rikoltozására Kalocsán
a szabad dúlás, a felszabadulás után…

Eltökélt hittel nézni a keresztre,
melyre pribékék mázolják: Nagy Imre.

Micsoda izzás, micsoda kohó…
Hitler szította? Aczélos Szoszó?

Drága véreim, ezek vagyunk mi …
S ha mi nem leszünk, nem lesz itt semmi.

Ellenére világ proli poklának
nemesíts bennünket, perdöntő század!

KÍSÉRTET-FALU

Öcsémnek, Pusztai Ágostonnak

Itt csak vagyok.
S ami csupán volt,
– kárhozott lélek –
kísértet-falumban élek.

***

Nagymama kenyeret sütött,
nagypapa jól befűtött,
persze avas szalmával,
pirul a tökmag is,
meg a krumplipecsenye,
füstölt szalonnával.

Nagymama kendője
a vadszőlőlugason fönnakad,
én paprikát török,
verem a famozsarat,
anyám ruhát próbál
a kisszobában,

belesek, tanítónőm
ott áll méretes bugyijában,
öcsém madarászik,
vadgalambot akar fogni,
hajam még fodros,
csupa lokni,
s a fodrokat nem szeretem.
S Uramisten! A szerelem!
Ahogy a kakasunk
tyúkot lovagol,
s én iskolába menet
imádkozom:
láthassam ma is őt valahol,
s aztán a szőlőmunka –
horolás,
permetezés,
lehull a köd, a hó,
kezdődik a
betlehemezés,
az utca srácaival
megalapítjuk
a Kisgáti Fiúk Bandáját,
soknak már kereshetem márvány
keresztfáját,
s aztán a futballpálya,
a csatornapart,
vadak voltunk, de mindegyikünk
valami szépet akart,
aztán a szomszédok, borongós
őszi estéken
megismertük a háborúkat

nagy össze-vissza beszélgetésben,
s a falu másik oldala,
a temető s a temetőbogarak,
amint kirajzottak tavasszal
a hatalmas ég alatt,
a húsvéti locsolás, a fillérek,
ahogy raktuk zsebbe –
értéke volt az aprópénznek,
aztán a lakodalmak, kocsmai verekedések,
no meg a vásárok, tűzoltóversenyek, virágszirmos búcsúk,
a rügyező nyárfák, piriparás szik,
sarat kerülgető lányok
a kocsma előtt, az első csók,
az öreg- és fiatalasszony-pletykák,
udvaron kötélen a száradó ruha –
s a futballcsapat meg meccsre ment
a szomszéd faluba –
s hogy a katonaságnál – véletlenül? –
Polyák Pista meglőtte magát,
– barát volt ő is,
jó sportoló és jó barát, –
s Kastély Sanyi, a hentes,
feldarabolta feleségét,
Kúkel Katát,
első tanítóm meg
kötelet kötött nyakába,
„Apu kiöltötte rám a nyelvét!" –
panaszkodott kisfia
anyjának, mert meg először ő látta;
s a többi bűnök, nagy bűnbánások,
hajnali misék, ministráció,

a templom falán a sok stáció,
s mennyi stációja kint a vérnek! –
édes testvéreim, még egyszer
hozzátokig érek?
Szép, szép az öregség is,
de fiatalságom be van falazva,
kemény kripta,
be vagyok rakva én is,
be vagyok rakva e falba.

***

Falu,
falum –
Volt.
Itt csak vagyok,
csak létezem – amíg – ;
de átkozott és víg
kísértet-falumban élek –
kárhozott lélek,
s mintha még valamit mindig várnék,
még mindig várnék valamit.

FORDÍTOTT ARÁNYOSSÁG

A tengert az emberek sírják.
A tavakat az istenek.

BARTÓK BÉLÁNAK

Látja, Tanár Úr: bár nem mind művész,
menne világgá már majd az egész ország.

A TÖRTÉNELEM, MINT VÉGREHAJTÓ

(Katasztrófa-vers)

Én itt várom be a véget,
mert végrehajtja magát a Történelem,
lesöpör a padlásról egeret, kukoricát, búzát,
megfizethetetlen pultokra hordatja
pincéinkből a bort,
petákon veszi meg lelkünk
s csak zörgünk mint szalmabábu, –
mi, akik megtagadtuk a Mammont ezerszer,
zsellérei leszünk a Szuper-Mammonnak,
mankurtok és agyaszívottak
ideje jön a Szuper-Világban,
csonkabonkák, idegrángók
ideje jön másfél ezer évvel
Katalaunum után,
sok tízezer évvel a
barlang elhagyása után, –
mi vész itt, mi tönkölődik itt
Uramisten,
hisz már a bogarak is megbolondulnak,
hím a hímre mászik,
a nőstény elvetél vagy fölfalja

kölykeit, a darazsak
a húsra dongnak – jelezte az
utolsó nagy költő, de nem elég,
nekünk semmi nem elég,
menekítenénk már csodálatos génjeinket
a Marsra, menekítenénk
meggyötört magunkat az űrbe,
kik hittük, istenek vagyunk,
pedig csak technicizált nyomoroncai az időnek,
zsigerek tupírozott bohócai,
futnánk már magunk elől,
akiknek álmaink voltak s szerettünk volna
fénylő emberi dinasztiát alapítani e Földön,
pedig dinasztiánkat milliószor nagyobb erők
megalapították hajdan,
s mi visszaéltünk vele,
visszaéltünk az életlehetőség bizalmával,
s most jön a kifinomult műszer,
most jönnek a hájfejű bankó-bunkók,
nyomukban a csőcselék,
most jön a „forradalom",
most jön a „minőségi ugrás"!
De én itt várom be a véget,
mert végrehajtja magát a
Történelem!

A NEMLÉT FELÉ

Néha már megengedem
magamnak a csendet.

Üvöltött annyit rádió, sziréna,
nem leltem magamban rendet.

Néha már megengedem
magamnak a csendet.

Nem fohászok ideje ez még,
de jól esik mit sem hallani.
Kijutott nekem annyi ricsajgás,
kijutott kürtszó, hallali.

Nem a fohászok ideje ez még,
de jól esik mit sem hallani.

Sivítsatok csak, égitestek,
autók, repülők, ordítsatok!
Nagy zúgás volt bennem is egykor,
most jól esik, ha semmit hallgatok.

Sivítsatok csak, égitestek,
autók, repülők – ordítsatok!

Most jól esik lelkembe néznem,
vagy oda se, csak magam elé.
Mert Istenben van, érzem, részem,
most bársony nyugalmam az övé.

Most jól esik lelkembe néznem,
s zúdulnom a nemlét felé.

FINÁLÉ-FÉLE

(Katasztrófa-vers)

Én szívem, hidd el:
ez már
a ráadás,
vagy bármit higgy,
csak azt ne, hogy
ez az élet.
Ez már a végső tapsok kora,
a végső ócsárlásé,
ki eddig bírta vonóval, idegekkel,
hidd el,
az is te voltál,
még egy-két taktus,
s ha levonulsz az emelvényről
s költözöl katafalk-emelvényre:
hidd el,
rendben volt minden,
pofonok és csókok méltán csattantanak,
mikor elül a színpadias lárma,
s magadra maradsz,
külön újraéled mindegyiket.
Ne félj, az egyenlegen még
unokáid is osztozkodni fognak,
kitart pár évtizedig.
De te, én szívem, most pihenj,
s csak akkor buzogj föl újra

újjásiderült vérrel,
ha közelébe jutunk mindannak,
amiért éltem,
ha közelébe jutunk
a rég megérdemelt, kiküzdött,
győzelmes új jövőnek,
ha nem pusztulunk el,
mi sem,
s a Föld sem!
Máskülönben mindegy,
vagy ahogy a művelt
franczia mondja:
secko jedno

FELESÉGEM UTOLSÓ FOGÁRA

Eddig úgy volt: rágd meg, köpd ki,
s most jön a: nyeld, csak nyeld.
Üres lesz már szád, az édes régi,
műfogsor lesz, mit halálodig viselsz.

Úgy becézlek eztán: Julis néni,
gyerekkorom hány ily mamót ismert!
Hová tetted – régi fényképed kérdi –
a szívszaggató, húsmarcangoló fegyvert?!

Vajon a holtat protkóval temetik,
vagy meghagyják vitrinben kegyeletből?

S ki fölvágja idején ereit,
s ép fogakkal távozik az életből?

Drága kis társam, – utolsó fogadra
mondom: ízes vagy így is, s nem aszalt alma.

MISERERE!

Édes Nagyúr, világodat
nem értem, de
imádlak érte.
Lázongás, harc volt az életem,
s jól esik most
a béke.

Jól esik most a parancs:
Atyámfia, dobd el
fegyveredet!
Éretted vagy magamért
vontam?
Eldobom, ha jó Neked.

Ki kell forrnia a bornak, tudom,
de amilyen ez a világ,
szétveti már a hordót.
Megkönnyít, hogy Te sem élsz könnyeden –
kereszted tovább hordod.

A világ békétlen s boldogtalan,
s tán én is ordítanék,

ha nem lenne kenyerem.
Kenyerem, borom van, Mindenható –
de miserere! –
még sosem kellett így kegyelem!

Irgalmazz, Uram, s ne csak az én
poharamba töltsd a véred!
Istenem,
könyörülj
népemen és nememen –
nem akar ismerni Téged!

VITA ÉS BIZONYSÁG

Azt mondod: nincsen?
Azt mondod: metafora?
Fény a bilincsen?

Sokkal több ennél!
Ő a bilincs is,
s a kulcs, mi több a bilincsnél.

Vagyis: a Minden,
ami kering a kietlen nincsben,
s minden lélek őrá bizonyság,
aki szemzi
s ki szaggatja a rózsát,
s közben isten-darabkákat keres.

LITÁNIA

Döbrentei Kornélnak, barátsággal

Akit egykoron Kain sújtása ért –
én is lehettem volna.
Az egy tál lencséért örökségét
elkótyavetyélő Ézsua
én is lehetnék.
Akit egykor az Úr pusztulásra
kihagyott Noé bárkájából –
én is lehettem volna.
Akit nyíl, lándzsa és erőszak
évezredek során megölt, az
áldozatok tömkelegéből egy
én is lehettem volna.
Akit földjéről elűztek,
gyapotot kapálni elhurcoltak,
kit elevenen megskalpoltak, –
én is lehettem volna.
A Zápolya által agyontipratott jobbágy,
vagy kinek nyelvét kivágták,
szívét kitépték –
én is lehettem volna.
Az SS-csíra rongy Karaffa
áldozatai közül egy
én is lehettem volna.
A katinyi erdő szerencsétlenei közül egy
én is lehettem volna.
Ki levegőért, még egy kortyért

társát taposva szipákolta magasabbra magát
a gázkamrában –
én is lehetnék.
A Corvin közi suhancok közül egy,
ki az acélozott rinocéroszok talpát
egy szál benzinespalackkal bizsergette,
mígnem egy sorozattól földre nem bukott,
én is lehetnék.
Egy azok közül, kiket megrugdostak,
leköpdöstek, szívig aláztak, mert szülőföldjükön
anyanyelven merészeltek szólni –
én is lehettem volna.
Aki eltűnt a Gulág mocsarában,
akit meglőttek Novoszibirszk alatt,
akinek a kóterben a pribékek
szájába hugyoztak –
én is lehettem volna.

Ó, Uramisten, ki-minden lehettem volna,
tán még az is, ki a szörnyű
Isten- és embergyalázatokat elkövette,
tán még az is,
akiknek nem lehet bocsánat.

Édes Uram, irgalmaddal védj meg engem,
édes Uram, ki elborzadsz teremtményeiden, látván
mire is jut ösztön és ösztönbe oltott szabad akarat,
irgalmazz mégis nekünk, kik e föld
férges sarából vétettünk,
Te pedig élsz és uralkodol
Mindörökkön örökké, Ámen!

***

Az imádkozás örömét,
az alázat fehér rózsáját
add meg büszke szívemnek, Uram!
A könyörület szentségét
nekem, ki szintén könyörületre vágyom,
add meg büszke szívemnek, Uram!
Hogy a féregre ne tapossak,
a darazsat csak elhessegessem,
add meg esendő lelkemnek, Uram!
Hogy az emberárulás mocskát,
napjaink minden poklát
purgatóriumnak láthassam,
s a rettenetet szép szóval bírja le szám,
add meg felháborodott lelkemnek, Uram,
ki élsz és uralkodol –
Ámen.

S békét lel Benned
az én lelkem!

1943. MÁRC. 19.

Hadak vonultak, de a csillagok
szilárdan tartották az eget –
megszülettem.
S most úgy vagyok,

mint a fellegek –
lenni és nem lenni lettem.

Hol összeállok, mint a párafolt,
hol szétszóródok s esővé válok.
Hol láttatni engedem a Napot,
hol locsolom a szomjas világot.

De a legszebb, ha szivárványként
megfelezem a mennyet,
a Nap is ragyog gyémántként,
s könnyeim is peregnek.

BAKA VOLT, MAGYAR

Az este korma még nem hullt szememre,
de már homályosan látok.
Talán egy ilyen nap szállt le messze,
mikor megölték nagyapámat.

Délvidék, háborúk, ömlik a vér ott,
nem csak a szurony – ugrik a bicska,
föltárul vörösben, mi addig kék volt,
babáját sok asszony nem kapja vissza.

Mécset égetnék, ha volna mécsem,
ujjamat égetném rajta le érte,
mert lassan háromszor annyit éltem,
mint ahogy a sors néki kimérte.

Baka volt, magyar, hát kit érdekelt,
hogy lánya árvának születik meg?
Pedig a csillag akkor is égre kelt,
mint mikor megszületett ama kisded.

Csillagok, planéták, száguldjatok,
nagyapám, azért én itt vagyok, lásd.
Látnom kell, mint vesznek a magyarok
ma is – ki tette ezt a nagy rontást?

Csoda, ha éjjelem Valpurgisz-éj,
s boszorkányok, vadak táncolnak benne?
S rettegem, mit vet föl még majd a mély,
s hogy ránt le majd tán békák szerelme?

…Világosodj ki elmém, hisz én
a fény fia lennék, mint nagyapám volt,
akiért a kis- és nagymisén
hajdanta bakfis gyertyafény táncolt.

ISTEN SZŐLŐJE

Szőlővel álmodom éjjelente.
Uram, ez csak Tőled lehet.
Így szeret,
aki szeret.

Te nem vagy ott, csak a fák,
a tőkék.
Mindig rakottak,

bár
megraboltak.

Lehet, hogy nem is enyém,
de hagytak rajta fürtöt.
Megcsócsált fürtök
mustjában
fürdök.

És olyan édes, s az egész életet
visszaadja.
Mintha kibomlik újból
a barka.

S olyan is van, hogy a must elcsorog.
Olyankor enyém a szőlő.
És boldogtalan vagyok.

Járom a határt,
mesgyéken járok, s ámulok.
Téged nem látlak.
maradj is
szent titok.

Ha majd végső stációm után is
szőlőkaró magaslik,
hiszem, Istenem,
eljutok addig a partig,
ahol a legszebb szőlővessző
hajlik.

ANYÁMMAL HAJDAN A SZŐLŐBEN

Édesanyám, jaj de vidáman
faltuk hajdan a zsíros juhtúrót
zöldpaprikával és kárminszín
üvegmeggyel!
Nagyokat kortyoltunk a friss vizű
bádogosvödörből, aminek karimáján
körkörös horpasztások voltak.
A szőlőkacsok úgy hajladoztak
kötetlenül a tavaszi szélben,
mint ahogy – később láttam –
tengermélyben a korallok.
Rendje volt itt mindennek,
a rafiakötegeknek a derekunkon,
a szerelmesen átnyalábolt
szőlőbokroknak, mik már
fürtjeiket hányták,
s a madarak röptének felettünk.
Édesanyám, lecsupált szőlőtőke,
már őszbe fordulnak a napok,
s csak egyszer hallhatnám még
felcsattanó nevetésed.
Hogy tudtál vinni
bennünket deréksajgásunk ellenére is!
Kantündértáncnak
tűnik előttünk ma a szoknyás bokrok
előtti topogás a forró homokban!
Édesanyám, ez éltetett téged,
amikor a májusi szellők

új bogot sodorintottak úgyis bogos
hajadba, amikor eggyé gyűrödött a
millió szálú teremtés a hőben,
amikor kétszer beporzott nemiszerved is
mintha katicák csiklandozták volna.
Én meg mit szóljak? Barbármód
ráléptem a kis katicára, mert nagyon csípte
pucér nyakamat a veríték.
De hát legtöbbször ártatlanoké a kínpad.

HAJDAN, A MÉNESI ÚTON

Oláh Jánosnak a 65-re

Kemény legény vagy,
János,
de mi sem vagyunk bodzafából.
Föl-fölsírunk mi mégis
e barbárosodó éjszakából.

Szarka-város és Böjti szél
egymás mellett
jól megállnak.
János, indultunk valamiért
– miért is? –
e megvadult világnak.

Én azt gondolom, békénk kerestük,
s a többiek békéjét.
Jól tettük?

Azt hiszem, jól.
Legyen meg békénk.

Az ember izgága állat, s bizony
még érdekét sem tudja.
János,
tán pár lelket mégis
késztettünk igazabb útra.

Ha megöregszik az ember,
szemérmes és csak a
szükségest vallja.
János, mi hajdan a Ménesi úton
a világot szólítottuk
viadalra.

Igazságunk volt s bátorságunk,
s így kellett történnie.
Az embernek néha
fel kell tudni magában
Istent
a porból
emelnie.

HARMADOLT ORSZÁG

Petőfi, Arany, Ady –
talán a gólyakalifa költötte ki?

Mikszáth, Márai, Kosztolányi
szülőföldjéről csak Budapestre kezdett „járni",
mint Berlinbe Esterházy?

S a másik Eszterházy, János,
s Szent László, a nagyváradi,
Bethlen s a Rákócziak,
Csoma Sándor és Apaffy?

A nyírbátori Báthoriak trónja
koholmány volt,
s koholmány székely Dózsa?

A Bolyaiak vajon milyen nyelven beszéltek?
Szenczi Molnárban hol szakadt föl
a magyar ének?

Gyula és Hunyadi hol vívta harcait?
Halljuk a Diéta Kossuthját s Kölcseyt!

A nagy pápista Pázmány gyönyörű szava!
Zrínyi „Ne bántsd a magyart" szent óhaja.
Frangepánt hol is érte a bárd?
S meddig is kergették a tatárok
Béla királyt?

Meddig is futott a székely vasút?
Nem volt Magyarországon más,
csak pocsolyaút?

Bartók, Kodály, Dohnányi
honnan is zengette harsonáit?
S hol termettek a legszebb Munkácsyk?
Kós Károly hol nevelte körtefáit,
Sütő András hol jutott el az anyja álmáig?

Mikes hova vágyott Törökországból?
Hol is van Zágon?
Sok dolgok vagynak és voltak,
Mercutió,
e megrokkantott
szegény Magyarországon!

TOKAJI ASZÚ

Folyékony aranyrögökként gördülő
magyar könny!
Istennők,
tüzes görög szüzek fűszeres könnye,
kit még Zeusz is ünnepekkor
emelhet ajkaihoz!
Pápák, császárok serlegeiben égő
foghatatlan nedű,
kit ha ínyünk ízlelhet olykor,
föltörnek bennünk Berzsenyi bús sorai,
föltör a „resurrexit vulnera inclitae
Gentis Hungariae" megcáfolhatatlan
igazsága. Édes hazám,
te gyöngyözöd ki ezt a csodát,

metszett sebeidet érintik a szőlőszedő lányok
illatos tomporai, s míg a végső
csodálatosság lesz a halhatatlan gerezdekből,
tudjátok,
hozzáértő atlétakarok virtusos s gondos
keze is kelletik hozzá.
Ünnepek remegő kézzel csurgatott bora,
ha Máriának s a kisdednek
én is ajándékot küldhetnék,
téged csomagolnálak ezüstpapírba.
Gondoskodó kezét az Istenszülő Nagyasszony
már csak e pár cseppért is terjessze
jobban fölénk!
Mert nem bor ez csak, hanem jelkép,
ilyet tud ez a föld,
ilyet tudnak a gazdái,
s nemcsak bosszújuk hatalmas olykor,
hiszem,
hanem egyszer jókedvünktől is dörgő lesz még
a Kárpátok medencéje!

HAGYJ JELET!

Ó, én zablázott szívem,
bírod-e még a felindulást,
mikor seregek gyűlnek benned,
sok géppisztolyos, kópiás,
amikor robbanni kéne, robbantani,

csurogjon a vér – vért ontani,
mikor a világ szennye
annyira torkodra forr, mint a bortól a nyál,
kiköpnéd, nem megy,
krákogsz – itt megfulladni muszáj,
amikor tályogként fakad föl ezer sebed,
amikor magába mártja tőrét a lelkiismeret, –
vannak percek, mikor
a kínok úgy feltornyosulnak,
hogy tőlük a papír sarkai felkunkorulnak,
de a lapokat simítsd el, hagyj jelet,
amikor magába mártja tőrét
ismeret, lelkiismeret.

Pedig ez itt béke, nincs háború,
ám ennyi kilátástalanság
annál is iszonyúbb,
az emberek önként ölik el magukat,
miként öngyilkos bálnákkal teli
tenger partján a fövenyes mart,
meghasonlik az élet – szennyes levében
milliók hánytorognak,
lehet-e értelme még a palackba zárt
kétségbeesett soroknak?
de azért az írást írd meg,
ránctalanná simítsd, úgy tedd a palackba,
magának Istennek szánd, hátha
a végső percben egy hullám fejéhez csapja.

BESÜT A HÓ AZ ABLAKON

Magamat véresre karmolom,
besüt a hó az ablakon,
nyújtózik ágyam, én ülök
a szélén, s rémülten révülök.
Hogy is volt ez a hetven év?
Mint a katona fegyverét:
szorítom görcsösen tollamat,
rám ront e késői pillanat.
El bizony, el bizony, elfele már,
a mindent fogja át a szembogár,
tartozik, követel – kit érdekel,
el bizony, el immár, el innen, el.
Nem hasad harcokra föl már a szám,
semmi sem bizonyos, csak a talány,
csak a talány és csak a talán,
hogy közelít végső éjszakám.
Magamat véresre karmolom,
sír hava süt be az ablakon,
sír hava, sír jege szívemen.
Nagy Isten! Én édes Istenem!
Mire volt a játék, szenvedély,
mire a rám omló sok-sok éj,
mire az öröm, gyötrelem?
Mire volt egész életem?
Elfogy a világ, el a Föld,
a piros, rózsaszín, kék és zöld,
hová lesz énekem, káromlásom?
Ó, egek, magam mily kicsinek látom!

Besüt az éjszaka jegesen.
Hiába vagy olyan kicsiny, szívem,
lesüllyed benned a nagyvilág,
szerelmek, nappalok, éjszakák.

ANYÁM, ÉN ÉS A SZÁRNYAK

A szerelem özvegye volt,
s ő adta lábam alá a mennyet.
Ha csavarogtam, nem tartott vissza,
topogjak, lépkedjek,
menjek.

De szeme rajtam volt, őrködött,
hisz tudta,
ha kezét fogom, akkor is
leveri lábam ujját az
utca.

S szállni tanított – ne üssem lábam.
Mind följebb, mindig följebb.
S köröztünk gólyákkal,
kerülgetve felhőket, viharokat és
kenderföldet.

Megtelt csodával sokszor a műhely.
Férceltem én is, gomblyukaztam.
Zengett az ének, azon röpültünk.
Majd roskadt vállát
megropogtattam.

Volt egy kínai császár – egy író
megleste, – az bíz
nem örült a röpülésnek.
De anyám vitt föl, magasra vitt.
Ikarosz voltam, ki el nem égett.

S jöttek a bárányfelhők, a holdak.
Akkor már leste csak apadó szemmel.
Hajrá, a röpülés nem érhet véget!
Szívem volt a motor,
agyam propeller.

Majd végül lezuhant – várta a föld.
Én még keringek
lankadó szárnnyal.
Mind lejjebb, mind lejjebb, míg egyesülök
újból a földdel és anyámmal.

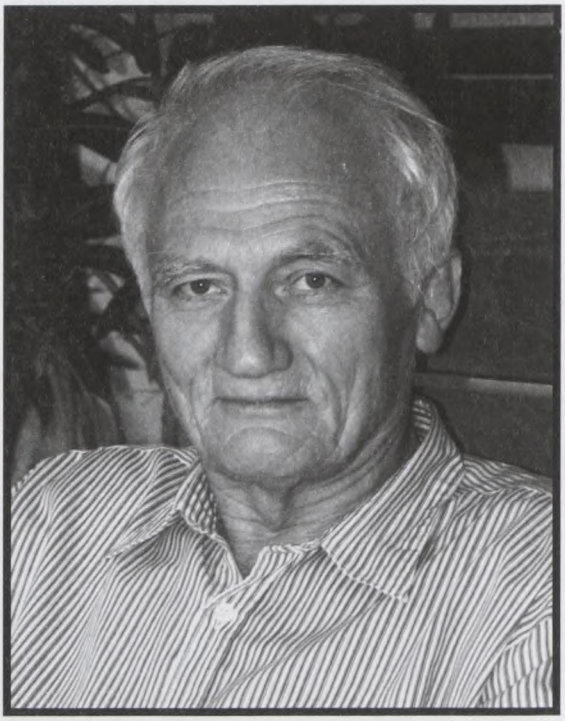

Oláh János (1942–2016)

(Fotó: Oláh Katalin Kinga)

Oláh János

Elérhetetlen föld	173
Kint járok a réten	174
Hajnal felé	174
Három égtáj	175
Földem	177
Nem tudom	179
Pásztor	179
Kövek	180
Fehér karácsony	180
Rajziskolai napló	182
Távozó vonatok	183
A szarkaváros (részlet)	185
Bornemisza óta	188
A régi úton	190
Pangloss mester átváltozása	191
Hibát követtem el	192
Bundás	193
Robinson	194
Ars poetica	195
Nagyító fény	196
Elromlott homokóra	198
Egy tűszúrás	199
Álom köz	200
Bujdosó ének	201
Ajtónálló	201
Vissza mindent	203

Magyarok 204
Szabadság 204
A gyolcson át 205
Olyan nehéz 207
Kopogtatva 208
A hallgatag hóhér 209
Históriás énekek
Varas sebünk vére 210
A budai hegyek aaltt 213
Európa udvarlása 214
Pinceszeri elégia 217
Keményebben a rögnél 219
Kötéltánc 220
Gaia anyánk 221
Hársak alja 222
A nemlét dallama 224

(Válogatta Mezey Katalin)

ELÉRHETETLEN FÖLD

Itt lakom a barnasisakos dombok oldalán,
mint egy ezüstbalta, olyan fehér a házam.

Kint esik az eső, az ágak között
meg-megbotlik, csontjai lehullanak a földre.

Én a szobámban ülök egy háromlábú széken,
körülöttem szerszámok porosodnak.

Gondolataimban, mint egy mély folyóban
lesüllyednek az emlékezés roncsai.

Ismertem egy kovácsot, sokszor jártam nála,
én is vertem a vöröslő patkót.

Tudtam, milyen engedetlen a vas.
Néha kiültünk a küszöbre,

térdünkre támasztva fáradt karunkat,
és beszélgettünk.

Nem volt a szívünkben semmi,
ami kioltotta volna

az évszakok roppant illatát,
míg verőfényes őszi napokon

a domboldal száraz füvei közül
néztük a robogó fellegeket.

KINT JÁROK A RÉTEN

Kint járok a réten, és a kavicsokat rugdosom,
kopár-sárga, kőszínű vidék ez,
nyomomban átható némaság.

És ekkor, még mielőtt kiürülne az este,
valaki a nap vörös gömbjébe hanyatlik,
egy sebzett madár vijjogása verődik át a füzesen.
Az éles ártéri szél letépi szememről
a káprázatot, és kátrányszagú
és vízszagú szürkületet dob a tájra.

A láthatatlan gyöngybagoly kibontja szárnyát,
nem azért, hogy elszakadjon a földtől,
hanem, hogy érezze a súlyt, ami visszatart.

HAJNAL FELÉ

Ifjú csillag gyúl az égen,
öreg lámpás, ég a Hold.
Káprázattal teli minden,
ami van és ami volt.

Nehéz szekér, alig mozdul
jobbra-balra ing az ég,
szállingózva űri por hull,
sarjú szénánk szanaszét.

Végtelenség üres terhét
nem bírja már, recsegőn
vén szekerünk, mint a nemlét,
lezökken a dombtetőn.

Túlságosan messzi minden.
Vagy túlzottan is közel?
Új kétely az ősi hitben
megbocsátón átölel.

Miért késik, hol a hajnal?
Láthatatlan szekerünk
újra indul, üggyel-bajjal,
s halálig dülöng velünk.

Éjszaka van. Senki se vár.
Patkó koccan: kici-kocc.
Fényt, meleget, közeleg már
aki hoz, jaj, de ki hoz?

HÁROM ÉGTÁJ

Megélénkül a libapázsit,
zöld utak nyílnak, zöld nyarak
az eperfák alatt
zöld hold világít.
Gyerekkorom havasát járom
újra a zöld-zöld fák alatt:
rőt rókák, kék lovak
élnek e tájon,

és szénsötét lucerna zöldje
rejti – hűs éjjel a napot –
el napfény-alakod,
magot gyümölcse.

Kapa elnehezült kezemben,
este van itt, azóta már
méh, ló hazatalál
a szürkületben.
S bár őrzi még egy-két virágom
e rabló nyár, gyűrt szirmain,
darázs-kalandjaim
én eldobálom.
Aludjunk békén gizzel-gazzal,
bennem is elcsöndesedett,
mintha elégedett
volnék magammal.

Csak te, gyökerek járhatatlan,
labirintus-vak otthona,
te ne hagyj el soha
volt igazamban,
sebtépte arcú rög-szerelmem,
pusztító éhű menedék,
akit tűrnöm elég,
nem kell szeretnem,
ringasd el éjsötét parázson
fáradt karom, fáradt fejem,
égőn és szüntelen,
akár az álom!

FÖLDEM

Akár a hó, még esőmosta csönd pihent
az almafák hamvaskék lombjai alatt,
halk, ébredés-lehelte béke volt a kert,
zárt ablakok mögött zsongott a nap,
s fehér mezőkön át a szél,
a nap mezőiér'.
Én hallgatok. Gyerekkorom a fű
zenéje volt, és margaréták tengere.
Megfoghatatlan mélyű ízét keserű
bodza őrzi, fűzfa méze, kenyér bele.
Disznó röfögött, kakas rítt, ló nyerített
a diófák alatt, a ház körül. Hajnali
tisztaság forrása, éj, halk-hideg
hangszereidet véltem hallani.
Voltál símaszőrű lovam,
ügettünk boldogan,
amerre ösvényed kanyargó hűse vitt.
Egyre kifele, egyre távolabb futunk,
súlytalanul. Házi zűrzavar. Lépteid
fölötte. Szinte semmit nem tudunk.

Játszottam egész nap, dologtalan
végeztem dolgomat: istálló, birkaól,
füvet kaszáltam, dőlt a zöld, dőlt hangtalan,
olajos fénnyel, mint az esti bor.
Zöld volt a táj, merész
csöndjében eltévedt a kéz.

Szilárd tarlók hasán, fűverdesés között
a véletlen vezette botló léptemet:
mélybe rántott, aztán a magasba lökött,
hintán ültem hintázó hullámok felett.

Hallgattam a nappal józan üzenetét,
szívtam a patafüst orrfacsaró szagát,
s könyörögtem, hiába, hogy ne még,
hagyjátok álmom fekete lovát!
Birkóztak a fészer alatt,
zabla törött, szerszám szakadt,
míg végre a gazda lapátnyi keziben
füstölgött fehéreres patája, sötét
szőrén a harmatot nem látta senki sem,
se homlokán a borzongás ködét.
Nyár, hajnali ég, én hallgatok, csak a szél,
csak az érintetlen porba ejtett faág
emlékezik, csak véletlen rajzokba fér,
ész el nem éri földem távolát:
– csöndes, műhely előtti kép –
a rögös arcokét,
foszlott kötények, nyűtt zsebek alatt
a megbúvó kezek repecskes partjait.
A spaletták mögött egy másik ég vakít,
sárkányként nyeli el a dombokat a nap.

NEM TUDOM

„Az égből kerültek-e oda,
a földből termettek-e elő,
ők maguk sem tudták."
(Hanti mese)

Nem tudom honnan jöttem,
és nem tudom, miért.

Varjú károg mögöttem
fekete semmiért.

Nem akarja, de értem:
– Minden ősöd halott.

– Sose volt senkim nékem,
mesék fia vagyok.

PÁSZTOR

Bölcsességem mogorva és szikár,
akár egy birkapásztor. Álmodom,
míg álomszínű nyájam épp pisál:
széttartott lábbal a megmeredt kosok,

és reszketve a finom barikák.
Hatalmam itt már senkinek se fáj.
Saját csontom a szuvas szarkofág,
birodalmam bőr, csont alatti táj.

Mint pásztorkürtök vésett, faragott
ábrái közt a pásztor a kutya,
csontszínű, őszi tájon baktatok.
Nem kísér más, csupán az út pora.

KÖVEK

Kövek, lépcsők szűk fordulói.
Kopott kövek cselédei.
Ruhájukat szél emeli.
Egérrágta utam tudói.

Örök fordulók régimódi
rácsa közt léptük veszte hí'.
Búza kőkemény szemei.
És hajukban a szél rugói.

Jönnek toklász-poros ruhában,
ahol csigalépcső forog,
kovácsolt vasrács lugasában,

mezítláb, fáradtan, gyalog.
És a kő elmerül a sárban,
vesztüket érzik a napok.

FEHÉR KARÁCSONY

Elzárva élek itt, szobám
fehér falában csöng a mész.

Villanyvert hómezők tüze
karácsony sötétjébe vész.
Reflektor jár havas észak
kihalt mezői fölött,
a fény fehér homálya
mohó kardokba költözött.
Olyan a hó, olyan a fény,
mint egy elhagyott mozdulat,
e szobányi végtelenből
nem leli az egérutat.
Hol van a fény, hol van a hó?
Szúnyograjként zümmög a vér,
a meztelen körte illata
egy nyári délutánhoz ér.
Álarcos, sápadt izgalom,
nem érzem a vallomás ízét,
a fehér fal hiába jelkép,
hiába porzik szerteszét.
Gyóntatószék nyikorog.
Vigasztalása nem segít.
A latin mormogás hite
kifoszt és lemeztelenít.

Könyörtelen mindent fölél,
és mégis mindent visszaad
e porcikányi türelem,
sötét, késjárta pillanat.
A villanyfény s a fal fehére,
mint emlékezetünkben a szavak,
fölidézve és elfeledve
egymás sarában bagzanak.

Közelebb van már ami nincs,
aki hallgat, mint ki beszél.
Mint tűzhely lapjára az eső,
fehérre hullik a fehér.

RAJZISKOLAI NAPLÓ

Ronda vagy, igazi mosoly
nélkül, összezárt fog, kőbe
dermedt alázat, puszta gőg,
örök semmi, mintha minden
lehetne belőled, szépség
nem émelyített, küzdeni
így csak ismeretlen titkok
nyitjáért lehet, ridegen
csörömpöl a márványon a
víz, látod, hogy igazam volt,
nyüszítve a beteljesült
percek csapdájában arcod
Nárcisszuszéra hasonlít,
régi hibák, önhitt trükkök,
pedig, tudom, többre törtél,
tagadni, mindig elsőként
akartál újra születni,
tagadni tervet, emléket,
jövőt, jelent, múltat, torzult,
büszke mosollyal, te első,
tévedt Apolló, jobban
megcsúfolt később az öröm,
mint a bánat, a diadal,

mint a keserű gyalázat,
új és idegen szépséged
szemérmetlen meghasonlás
volt, ott virágzott, ahol a
bogáncs, szemét és omladék
fölött a porrágta fűben,
hiába, hogy azóta más
díszlet-világ épült köréd,
torokszorító büszkeség,
borzongatóan halk mosoly
pókhálója az arcodon,
álarc-léted magad se érted,
mit jelenthet évezredes
ifjúságod, a kudarcok
varázsa, mely örömtelen
és gyáván, de azóta is,
ha kell, ha nem, élni segít.

TÁVOZÓ VONATOK

Távozó vonatok dühöngenek,
a várótermekben ellobban
a szürke falak monoton lángolása,
a kopott padok katapultja
kivágódik az émelyítő virradat elé,
még mielőtt szétrobbanna a motor,
leszakadnának a szárnyak.
Hipnotizált katasztrófa,
vegyelemzett kaland
furcsán megszakadt utazásunk.

Győzelem és kudarc
föltételezett próbáiba bonyolódva
tanulság nélkül tanúskodunk,
mindegy, hogy mire jó ez,
mindegy, hogy mennyit ér.
Esedezünk levert kézfejjel,
követelünk feltört tenyérrel,
keringünk a vadak ketrecében.
Szabadulni szeretnénk,
legalább megpróbálni
legyen érdemes a szabadulást,
mindegy, eljutunk-e odáig,
lesz-e erőnk elviselni
a lehetőség szédületét,
a teljesülés kudarcát.
Válogat közöttünk a világ,
földarabolja, fölosztja tényeit,
rád szükség van, rád nincs,
vigyorogva vágja arcunkba
kíméletlen ítéletét,
akár egy följelentést.
Hova érünk e rozsdamart úton,
a számítás útvesztőiben?
E hitevesztett helytállásra,
e reménytelen reményre,
amiből születtünk s amiért meghalunk,
mi kényszerít?

A SZARKAVÁROS
(részlet)

7

Mindenki, aki itt él,
egy spekulatív álom
fennkölt légrétegébe zárul.

Magunkat is bezárjuk.

A rombolás, a pusztulás
légszomjas hajnala kísért
a szabadság nevén,
mit úgy idéztünk,
mit úgy akartunk.

Hajhó, ihaj,
hóha, hahó!
Tolongnak
a szarkák,
a varjak,
fölrobban
a csönd és a hó,
előjele
a viharnak.

A dionüszosz-álarc,
hogy most itt jót zabálunk,
a dionüszosz-álarc,
hogy most itt jókat párzunk,
bizony semmit se ér.

Szél kutatja,
bombaként robbanó szél
kutatja városunk,
sikálja verejték szagával
telt nyarak emlékét
a parkok üvegéről
a meztelen anyag
vallomásáig ásva.

8

Mibennünk van erő
a romboláshoz,
mibennünk van erő
az építéshez,
mibennünk van erő
a változáshoz.

Túlélni a percek cselvetését
hallgatás nem segít,
s a hazugság is kevés.
Tetteink erőszak-születése,
az önmagát idéző
kényszerű alkalom
megfoszt az alkuvástól,
haladni kényszerít –
roskasztó fájdalommal,
tán tűzbe rebbenéssel,
tán oktalan szitokkal,
akárhogyan, de mégis:

szóval,
ököllel,
késsel…

Ahova eljutottunk,
a város megtagad.

9

Csorba a régi patkó,
sápad a régi arc,
a búcsú nem vigasztal,
az emlék nem maraszt.
A robbanás tüzével
eltékozolt vidék,
mint hogyha tévedés
sarkallna, másra vált.

Sikolt a szán,
a föld
ahogy vasába kap.

Hajhó, ihaj,
hóha, hahó!

Rekedt torkunkra
forrt a szó.

Akik voltunk,
azok lettünk.

Azok vagyunk,
akik lettünk.

Akik lettünk,
azok voltunk.

Nem látni többé rajtunk,
mi rágta meg az arcunk,
pókhálós szoba sarka,
csömör, dac, félelem?

A szél is azt rikoltja,
száraz ág dobolja,
honnan jöttünk,
hová megyünk,
senkit nem érdekel.

BORNEMISZA ÓTA

magyar dalok

1

Jöttek erre mások,
mentek erre mások,
hozták-vitték, amit tudtak,
sehol sincsenek.

Röghöz lehajolni,
ég alá kiállni,
nem árulás, nem is hűség,
akárki teszi.

Én is lehajoltam,
ég alá kiálltam,
hét határon át elűztek,
mégis itt vagyok.

2

Magyar országból,
édes hazámból
elindulok.

Magyar országba,
édes hazámba
visszajövök.

Magyar országból,
édes hazámból
bármi marad.

3

Ha nézek e mocskos földre,
ha nézek e tiszta földre,
ha érdemes, ha hiába,
innen kell fölállnom.

Vállamat a súlyos égbolt,
vállamat a könnyű égbolt,
jól tudom, hogy nincs különbség,
megtöri hát végül.

Hazámra itt rátaláltam,
hazámat itt elvesztettem,
akkor is, ha megtagadnám,
föld tömi be számat.

A RÉGI ÚTON

A betűvetés csupán kedvtelésem,
s így pénzt se igen láthatok belőle.
Ha látok, zavarba ejt elfogadnom.
Könnyelműen lemondok. A kényelmet
választom inkább. Nem szerénység mozgat.
A biztonságot te kölcsönzöd hozzá,
ki támaszom vagy minden balsikerben,
miket hajszolni soha nem szűnök már.
Őket, akiket ellenségnek hittem,
látva néha jobb kedvre hangolódom.
Hibáik mocska enyém is lehetne.
Az ember hűtlen, és nemcsak a jóhoz,
a bűnhöz is, hűtlen az intrikához.
A féregnek mindegy, hol rág: a májon,
a tüdőn, a gyomron vagy a vesén, a
szív, az ideg se maradhat kivétel.
Érzem, engem is forgat, kerget, megtör.
Ha nem volnál, nem bírnám, úgy sanyargat.
Szégyellem, hogy ennyire rád hagyódom:
kilábalni belőle bár szeretnék,
a rokkant sötét, mit kevertem, ellep,
nem sokkal bíztat eddig, amit láttam.
Nyújtsd a kezed, maradj velem! Elég lesz
a beszédhez, a tetthez ennyi jóság,

vagy okosabb a gyerekekben bízni,
hogy ők majd másképp viselik a terhet,
ami ettől bizony csak nehezebb lesz?
Új tévedés az új tapasztaláshoz,
új megvertség és új és új csalódás
kell, hogy a régi utat újra járjuk,
amit nem tudnak majd, ahogy én, ők se,
bárhogy járták, szenvtelen odahagyni.

PANGLOSS MESTER ÁTVÁLTOZÁSA

A rabságot is meg lehet szokni,
berendezkedhetsz nemcsak egy ország,
egy földrész határai között,
pár négyzetméteren is.
Ez a szerencse.
Állhatna minden rosszabbul is.
El lehet képzelni mindig a valódinál
egy fokkal reménytelenebb helyzetet.
Így aztán, ha nem sajnálod
a fáradságot, megvigasztalódhatsz.
Megbízatások szerint élek.
Az igazi feladat egyre elhalasztódik.
Így alkotom meg a közbülső
dolgok jogrendszerét.
Tudj többet erről is,
ha beszélgetni akarsz velem,
tanuld a mellékes dolgok tudományát!
Az ügyeletes tévelygések közül
egy-egy percet ha sikerül kiszakítanom,

mindig más célhoz juttat közel.
Az ajtó, az ablak nemcsak nyitható,
zárható szerszámai is a létnek.
Melyik a fontosabb?
Ne akard tudni ezt is!
Megszolgáltad, hogy jobb legyen, de nem lett.
Ha így van, hát így jó,
panaszra nem mehetsz úgyse senkihez.

HIBÁT KÖVETTEM EL

Hibát követtem el, hogy nem tettem
különbséget Ádám és Ádám között,
hogy mindent a későbbiekre bíztam.
Ha újra kezdeném, ragaszkodnék hozzá,
hogy már a kezdet kezdetén legyen
valami jele a későbbi változásnak.
A szándék semmit se ér. Kijátssza az idő.
Hiába, hogy akkor nem így akartam,
ma már csak az érdekek
térképe igazít el.
Lám, lám, engem is bejelöltek,
és nem éppen a leghízelgőbb helyen.
Szabadjára hagytam őket,
elszaporodtak – túlzottan is.
Bár az én dolgom volna
kiirtani a fölöslegét,
ezt szívesen megteszik helyettem mások.
Bízzam rájuk, ahogy már annyiszor?
Jól tudom, mennyi veszélyt rejt

átkos engedékenységem,
elfogadom mégis az ajánlatukat.
Mindig akad néhány túlbuzgó segítőtárs,
egy-két diktátor, mohó pederaszta,
akinek jobban áll kezében a fegyver,
vérében a méreg,
s több kedve van a gyilkoláshoz, mint nekem.
Megtépázott hatalmam morzsáit
vonakodva kölcsönzöm nekik.
Kissé mintha szégyellném,
hogy a kosz fészkétől a minta országig
mindent, mi él, én mozgatok,
rosszat és jót egyaránt én cselekszem.
Ők büszkélkedve maguknak hazudják mindezt,
elvakultan a mellüket döngetik.
A világ azonban tüntetően viseli magán,
és éppen általuk, a kézjegyemet.

BUNDÁS

Amikor ideköltöztünk, úgy gondoltam,
túladok rajta.
Csak akkor enyhültem meg némileg iránta,
amikor kiderült,
bár több gazdája is volt, senkinek se kell.
Meggyűlt a baja neki is evvel-avval,
a postás a fogát verte ki,
más mással kedveskedett:
kővel, rúgással, mérgezett hússal,
ki-ki a természete szerint.

Közben azért ő sem maradt adós.
Lassan a környék réme lett belőle.
– Nem sajnálja a gyönyörű gyerekeit
ettől a pocsolya kutyától? – kiabált át
talán komondor-szőrére, puli-borzasságára
célozva a kerítésen a szomszédasszony a minap.
– Pusztulna el a ronda kutyájával együtt –
dobta a földre ugyanakkor a leveleket a postás.
– Hát így állunk? – képedtem el,
annál inkább magamra ismerve benne,
minél több hányattatása került a napvilágra

ROBINSON

A fiam falja a könyveket.
Nem mintha irigyelném tőle, de mégis.
Amíg én mosogatok, az ebédet melegítem,
szerelem az autót, festem a kerítést,
ő a Robinsont olvassa,
és persze jobban tud mindent,
hogy mit kellett volna csinálni
a muskétákkal meg effélék.
Közben azért mesél is belőle.
Na, nem az egészet,
arra nincs ideje, olvasni kell tovább.
Szeretnék én is egy nyolcéves gyerek
erkölcsei szerint csak avval törődni,
ami érdekel, de nem lehet.
Lassan negyven felé járok,
és nem fogyok ki a kényszerű

tennivalókból: takarítás,
szerelés, üvegezés, deszkák és szögek…
Hiába várom,
hogy egyszer más intézze mindezt,
se péntek, se más nap nem sodor
szolgát felém, nincs miből megfizessem.
S ha volna is, feszélyezne,
hogy a segítségét elfogadjam.
Inkább mindent magam csinálok,
mint eleinte ott a szigeten
az a szegény, szerencsétlen Robinson.

ARS POETICA

Mindig is óvakodtam tőle,
hogy verseknek nevezzem írásaimat,
mostanában meg különösen.
A szavak, amiket papírra vetek,
jó, ha mondatokká állnak össze.
Alig különböznek egy megszokott levéltől.
Mindössze elfelejtem, sajnos elég
rendszeressé vált ez a hanyagság,
föléjük írni a címzést.
Így aztán teljesen fölösleges volna
postára adnom őket,
gyűlnek, csak gyűlnek a fiókomban.
Ha közéjük kotrok néha,
s ez-az a kezembe akad,
s kénytelen-kelletlen fölmerítem a mélyből,
a feleségemnek is félve mutatom meg

e divatjuk múlt, oxidált kincseket.
Barátot végképp nem illik
fárasztani ilyesmivel.
Dehát akkor kinek küldjem el őket?
Ha képes volnék a kedvemet lelni bennük,
elégedett lehetnék,
mint tenyérnyi kertünkben
a pipacsok, a margaréták,
vagy a gyerekkori rétek
ráncos, buja arca.
A szó, ha igazán meghitt,
adjon hírt bármiről,
úgyis visszhangtalan.

NAGYÍTÓ FÉNY

A kisvárosi giling-galang utcán
álltunk a macskakő melegben,
pulikutyaként köröztek
nadrágom egérrojtjai
az augusztusi pisla naplementben.
Mit reszkető kéz el nem érhet,
horzsolt, szilánkos utunk hova visz?
Beszélni kellett volna mindarról,
miről beszélni nem lehet.
Ifjúságom elrontott, késő kortyait
a gyóntatószék szúperzselte csöndje
forró homokként itta fel.
Meleg, barna bőröd

a lemenő nap kényszerű hevével
sütötte függönyhálós ablakunk.
Amit vegyész lombikban nem keverhet,
amin nagyító fénye nem hat át,
belélegeztük az álmatag sötétben
a sejtmagok felé lövellő
elveszett éden illatát.
Durva sebészként téptelek ki ekkor,
önfeledten ki voltál egykoron,
százezer köréd záruló kapocsból.
Miféle önzés hajtott, nem tudom,
hogy magamnak követeltelek,
nem érdemeltem, nem volt hozzá jogom.
Mohó bírvágy tüzelte jellemem,
makacsul vonszoltalak e nyűgöző
családi idillium felé
horpadt, vakotás tájakon.
Igen, óvtál tőle, ijedten tiltakoztál,
tudtad, amit én máig sem tudok.
Próbáltam általlátni mindenen,
a lüktető, zöldárnyú sejtfalon,
s e tűnő mákonyt cseppig inni ki,
de már mindezt nem akarom.
Jóvátenni szeretném csupán,
mit jóvátenni többé nem lehet.
Négykézlábon, legyőzve szégyenem,
ijedten söpröm annak cserepét,
mit gőggel törtem össze az imént.

ELROMLOTT HOMOKÓRA

Vadító csecsemőhit
ábrándos gőgje hajszol,
egy lángoló oroszlán
bő sörényében alszol.
A nyitott paplanrésen
átömlő léghuzatban
távoli, láthatatlan
filozófia kattan.

Párnába fúrod arcod,
melléd fekszik az este,
elmondja, amit ébren
mondani nem lehetne.

E lassított kivégzés
borzalma meg se illet,
be kell magadat csapnod,
mást kell tudnod és hinned.

A lesipuskás velőből
a feledés golyója
szúpercegésként ömlik,
elromlott homokóra.

EGY TŰSZÚRÁS

Egy tűszúrás a Kárpátok havában,
vonatfütty hideg cérnája mögötte.
A szélbe lobban, nem varr össze semmit,
rozsdás a tű is, vérmérgezés-görbe.

A lepedőn a műbőr szaga átüt,
a fejem nehéz, tompa, mint az ólom,
az üvegen vad fenyvesillat érzik,
torz képzetek ölében forgolódom.

Korom szitál az utazás egéből,
belepi nyitott szemem és az arcom.
Káromkodik a kalauz szlovákul,
s a szerb utasok furcsa páva-hangon.

Te már alszol, és paplanaik mélyén
a gyerekek is az otthoni házban,
elszáradt ágon ingadozó fészek,
honnan sokáig szinte ki se láttam.

Végleg eltévedt világutazóként,
mint aki soha nem lehet már otthon,
a veszély görcsét agyvelőmben érzem,
de a szavait jobb, ha ki se mondom.

ÁLOM KÖZ

Csúzos, öreg ház homlokára
kiült verejték, ez vagyok,
beléndek levél lobbanása,
méreggel telt sötét magok.

Mákonyittas falusi este,
a jelszavakba varrt talány,
mélyvörös betűit feledte
a fegyvergyár szürke falán.

Dongó vagyok üres üvegben
ősz végén a szőlőkarón,
kő a lekváros kenyeredben,
sivár mezőn a sárga gyom.

Lába a lesántult kutyának,
elhagyott asszony levele,
mit zokogva írt az urának
s könnyel mázolta tele.

Tócsa vagyok a patanyomban,
parázsevő táltos bele,
a világfa lehulló lombja
s gyűlölet-görbe gyökere.

BUJDOSÓ ÉNEK

Megáll velem a lángoló faló,
a nemzet nyelvet öltő délibábja.
Vizel. Alatta szénaillatú
tócsa. Felfröccsen lázas horpaszára.

Kehes szegénylegényként magam is
elfordulok egy pillanatra félre.
Aztán gyerünk! Habár a cél hamis.
Nincs ragtapasz a tegnapok sebére.

Visít a hideg, vadvizes határ,
porzik, ahogy töröm, a nád bugája.
A messzeség börtöne visszavár.
Ajtaját a nap lakatja zárja.

AJTÓNÁLLÓ

Tévedten álltam e földöntúli tájon,
mint koponyába tett szélfútta gyertya,
vicsorgott rám az új lakótelep.
Az ablak mögött Dzsingisz kán konok,
zsírtól fénylő, csonteres kobakja
szinte lángolt a nagy kultúrteremben.
Ajtónállóként én, diplomás szolga,
lesunyt fejjel vigyáztam a nyugalmát.
S a porta előtt, a kopár éjszakában

orromba dőlt a régi magyar puszták
parázsló, félelemtől terhes illata.
Visongattak a lányok, meggörnyedt a banda,
mozgalmi dalok, avult slágerek
vergődtek bent a visszhangos falak közt.
A pálinka, a bor méretlen ömlött.
Itt az történik, amit én kimondok!
Az asztalt verte, mind az üvegek
felborultak. A cserepeken táncolt.
Orosz táncot. Öreg, recsegő térddel
rugtatott fönn a feldúlt asztalon,
s a gutaütés tompa jajszavára
lefordult, mint a golyóérte vad.
Bekandikált a szürkeszemű hajnal,
elszállingózott a sok részeg vendég,
a hölgykoszorú, a sunyi zenészek.
És fölvisított a mentősziréna,
az ajtószárnyak gazdátlan lobogtak.
Egyedül feküdt, kiszolgáltatottan
két posztóruhás segéd közönyének
kitárt karral a kriptahűs kövön.
Önkéntelen a veséjébe láttam,
a bosszú görcsét leégető szeszben
visszatükröző sérelmek rajára:
Most mi jövünk, most mi leszünk az Isten!
Gúny lobbant rám semmibe nyílt szeméből,
sikere titkát így vitte magával,
kapzsin, remegve, jaj, nehogy kifosszam.

VISSZA MINDENT

Parazsat két pofára zabál a borzas sárga,
folyóhab nyalja szőrét, nincs rajta zabla, patkó.
Rugdaló csődörökkel elbír a tétlen álom.
Mit bőröm elpalástol, belülről visszabukkan:
a bomló útkanyarban, kilenc szerpentin alján
eltűnnek mind a dombok, a szálka-rajzú erdők,
az ásító sötétbe gomolygó nyírfa-füst mar.
Hiába indultam el, nem érek oda úgyse,
hol nap-hold járja lombját az égig érő fának.

Ha megremeg a dob-bőr, mint hogyha bögöly csípné,
nem tudok róla semmit, rábízom magam mégis.
A szemem oda fordul aráncos, öreg arcra,
kilenc lombtölte ágnak rejtjelét aki hordja:
a legvénebb apának is megismeri apját,
a szélnek, a folyónak is meghallja a hangját.
Túl messziről beszél föl, sötét telefon-kútból:
forgasd, mer' mögpenészlik, gyerünk gyerök, a szénát.
A szavakban csalódtam, s már mélyebbre se vágyom.

Hátat fordítok inkább, nem érdemelném úgyse,
hogy a föld alvilági dobaját visszahalljam.
Jobb, hogyha csönd emészti a test, a lélek mocskát.
Mit zsugorgattam, végül az álmos tűzbe hullik,
magam is elmerülök ugyanabba a sárba,
hol kerülgettem régen sok napsütötte tócsát.

Idegenként kopogtatsz a kilencszárnyú ajtón:
a tudás felszínétől le az utolsó sejtig
a legtisztább titokról mindenki maga hallgat.

MAGYAROK

E konok nyelvet
kevesen beszéljük,
de ahhoz mégis
túl sokan,
hogy értsük egymást.

SZABADSÁG

Saláta tankönyvek lapjai közt raboskodott
szeptembertől júniusig
Sztálin és Rákosi idézetekbe zárva.
Mindenki róla beszélt, de nekem fogalmam se volt, ki az,
s végképp nem tudtam, minek nevezzem,
ha egyszer – fennállt a veszélye ennek is –
valóban szólnom kell majd hozzá.
Széltében-hosszában hangoztatott
nevét – mert mit jelent az, hogy szabadság? –
túlontúl frivolnak találtam.
Ki is lehet voltaképp ő?
A választ kénytelen voltam teljes egészében
a képzeletre bízni.
A nyár lehet, gondoltam, amely
fölsebzi talpamat,

az izzó tarló,
a vadvízi cikázás a csíkot rejtő,
kardélű sás között a fűzkosárral,
a föld, a víz, a Nap talánya,
a szemem láttára meggyalázott asszonyok,
dicséret és fenyítés kagyló-mély börtöne,
minden,
amit gyerekét sirató gyűrött-öreg arcként
a föld kivallott,
és az olajos tankok lánctalpnyoma
örvénylő zokogássá rántott össze,
igen, az elhasznált sátorponyva-ég,
amit kés hasít fel,
a golyópergette vakolat sava,
amikor a szemedbe verődik,
és mindent, mindent kiolt.

A GYOLCSON ÁT

Kodály-motívumok

Szóból szivárgó zene voltál,
a kezdet kezdetéig hajoltál,
honnan a nemzet lelke lobban,
a létezés lüktet titokban.

A gyolcson át a seb kivérzett,
fájdalmunkat te már nem érzed;
mi, korcsosult, döbbent utódok
elvesztettük a régi kódot.

Ti akkor még kibetűztétek,
mit üzen a szószülte ének;
mi idegen táncban vonaglunk,
playback kényszer hajlítja ajkunk.

Először volt a szó, te tudtad,
a fehér táltos onnan rúgtat,
a zenéd zengte patazajban
dúlt hit parázslik hajthatatlan.

Mostanra minden összeomlott,
nem kell játszanunk a bolondot.
Szégyenkezve nézünk a földre,
cserép-edényünk összetörve.

Magyarok döbbent psalmusára
Mária sírja, hogy hiába,
ezredéve oltalmazónk lett,
de nem segíthet rajtunk többet.

Zenéd titoktelt lüktetése
– nem adhatjuk föl mégse, mégse –
ott sajog létünk áramában,
vérben, gennyben, megtisztulásban.

A vakmerő nyíl hova röppen?
Miért borzong az ég fölöttem?
Galamb-rebbenés, sólyomszárnyak:
rejtjelei a zuhanásnak.

Kételkedve nézünk magunkba:
nem találtunk az igaz útra,
a kerek erdőn eltévedtünk,
vak bűntudat köröz felettünk.

OLYAN NEHÉZ…

Olyan nehéz szótlanul szólnom hozzád
szétszabdalt, kivégzett, hazátlan ország,
mert néma vagy és néma vagyok én is,
e némaság ínyemből serkedt vér-íz.

S ha megszólalnánk is, kihez ki szólna,
nem hitetlenség, de nem is hit volna.
Vége van, jaj, mindennek vége, vége,
ne szégyelljük, mondjuk ki bátran végre.

Mondanánk, de minden őssejtünk sejti,
bár elbuktunk, nincsen jogunk feladni.
Ráfanyalodván a kimondhatóra
görbítjük mégis ajkunk szolga-szóra.

Ha rátámad is testvér a testvérre,
hiába rúgja, marja, teste, vére.
Izom rándul, vér hull utolsó cseppig,
de nem győzhet le, nem válthat meg senkit.

Maradtunk sérült inakkal a vártán,
száműzetésben, börtönben vagy pányván,
ragályként terjed vereségünk híre,
nincs már, ki nékünk bármit is elhinne.

KOPOGTATVA

Egy baráti motívumra, Utassy Jóska emlékére

Kopogtatva a xilofonbordákon
egy dal kísért a szívritmus-sötétből,
dobog, dobog az elfecsérelt álom,
s apad a hajdan hittel buzgó vérkör.

Én nem tudom már, egykor mit akartam,
és azt sem tudom, hogy most mit tehetnék,
kőbe dermedt őslényként itt maradtam,
levetve a lét legtöbb nyűgös terhét.

A szemhatár nem az én szemhatárom,
valami végleg elfelejtett hittan
sugározza életen és halálon
át azt, amiben egykor mégis hittem.

Bizonytalanság lélekölő csöndje
küld vadászgolyót árva homlokomba,
de fölhorgaszt még, mielőtt megölne,
s a porzó hóba unottan ledobna.

Nem keresem helyemet e világban,
nem érdekel, hogy ki vagyok, ki voltam,
végtelen filmként pereg, amit láttam
e torz ízlésű, elhibázott korban.

A HALLGATAG HÓHÉR

A világkormány decens, buta gőgje
rapsic hurokként szorult a nyakunkra,
nem hittük el, de fuldokoltunk tőle,
halált sugallva eszméltet magunkra.
Vad-dermedésben vártuk ki a véget,
ne ellenkezzünk, minden arra intett,
s mi modern hittel habzsoltuk a mérget,
amely kioltotta érzékeinket.
Mint ki részegen új féldecit inna,
úgy kaptunk a felkínált pohárhoz,
mint vad rágja le lábát, s hiszi, kínja
árán eljut a vágyott szabadsághoz.
Nincs erdőnk, nincs egünk, minden hiába,
valaki mintha helyettünk beszélne,
a torkunkba fúlt szavak némasága
hamis gyógyír lelkünk lázas sebére.
Láthatjuk, amit nem akartunk látni,
röntgenképét a halálos betegnek,
a keresztet, min haldoklik a múltunk,
e Krisztusképbe bújtatott eretnek.
A történelem gégemetszett csöndje
rejti előlünk a hallgatag hóhért.
Hurok árnya vetül az anyaföldre.
Milliókért öl vagy csak bagóért?

HISTÓRIÁS ÉNEKEK

Vattay Ferenc könyvének margójára

VARAS SEBÜNK VÉRE

Magyaroknak híres,
neves árulói,
Károlyi és Linder,
Kun Béla, Rákosi,

Párizsból, Moszkvából,
Belgrádból, a sírból
gyertek elő nyomban,
valljatok színt, így volt,

pénzért, hírért, névért,
ostoba eszmékért
kiszolgáltattátok
a drága magyar vért?

Elfolyt az a zúgó,
vén Duna habjába,
Oltba és Marosba,
Vágba és Drávába.

És aki túlélte
mindezt sírva, ríva,
nehéz csikasz-létbe
lett légyen taszítva,

sorsa bujdosás volt,
honi börtön, puszta,
önmagán is ámult,
ha mégis kibírta.

Jenkik országában
hordhatta a bálát,
kockás skót szoknyában
táncoltatta lábát,

román, szlovák, ukrán
szerb szóra kapatták,
belerúgtak durván,
hogyha nem jól szolgált,

ha riszálta farát
stílussal és bájjal,
a hazug hízelgőt
kenegették hájjal.

Talán nem is vagyunk,
mindenünk a voltunk,
sértetten hallgatunk,
hamvadt tüzet oltunk.

Pajtás, hány csalatást
felejteni kéne,
de kiserkedt mégis
varas sebünk vére.

Hazánk árulói,
bárki bárhol bujkál,

rejtse Belgrád, Párizs,
hideg tükrű Bajkál,

megtalálunk úgyis
mindőtöket végül,
rábólint az Úr is,
ami jár, megtérül.

Rengeteg munkátok
nem kívánjuk ingyen,
fizetünk most érte,
ha kéritek, ha nem.

Mindent meghálálunk,
amit hála illet,
elprédált országunk,
leköpött hitünket.

Gyertek haza, gyertek,
vár a meghurcolt rab,
vár az árva gyermek,
várnak élők, holtak,

vár a Városliget
legöregebb fája,
s biztosan akad majd,
ki fölsegít rája!

A BUDAI HEGYEK ALATT

A budai hegyek alatt
elfogták a pajtásomat,
kiverték a két fogamat.
Nincs, ki szóba álljon vélem,
zsenge füvön alvad vérem.

Nincsen ház, amely befogad
élő-haló kóborokat,
nyugalmat az úti por ad.
Nincs, aki sebem kimossa,
kakukkfűvel borogassa.

Silbakolok csak egyedül,
kiver a láz, befed az űr,
az izzadt ing vállamra hűl.
Nem így volt ez, pajtás, régen,
vívtunk fegyverrel a kézben,

vívtunk, ha kellett, és ha nem,
én Istenem, Jóistenem,
nem ismert ránk a félelem.
Vívtunk csak a szabadságért,
lyukas zászlónk igazáért.

A Corvin köz, a Juta-domb,
Széna téren a gyér falomb
soha többé semmit se mond,

mintha mi sem történt volna,
hallgatás a szánk levarrta.

Száműzötten, hajléktalan
meghúzhatom itt-ott magam,
de nem érti senki szavam,
kiröhögnek, ha említem
bízvást miben egykor hittem.

Szédelgek a tág ég alatt,
s irigyelem pajtásomat,
kinek a föld nyugalmat ad.
Prédájaként pénznek, gőgnek
engem naponta leköpnek.

Elfordulok, mint a barom,
kérődzöm a bánatomon,
megismerni sem akarom,
ki a kötelet hurkolta,
bajtársam bitóra vonta.

Alkut aki lelkünkre köt,
Júdás-pénze bőven csörög,
igaza van, ha kiröhög.
Éltesse hát őt az Isten,
engem meg halni segítsen!

EURÓPA UDVARLÁSA

Szegény legény gazdag ringyót
mért szeretlek téged,

mért, ha egyszer kegyeidet
pénzért, rongyért méred?

Vérlázító, léha táncod
epekedve lestem,
más tépte le szoknyakorcod,
én csókkal hímeztem.

Pördülsz jobbra, fordulsz balra,
csábítón nevetsz ki,
a szenvedély elvakított,
s nem gyógyít meg senki.

Ha láthatnám, mivé lettem
kívülről és tisztán,
valószínű, hogy magamat
a földig leinnám.

Önsors-rontó, csonka létem
elfogadva végleg
nem lázadna álmom, hitem
ellened, se érted.

Valamikor férfigőggel
mi mindent akartam,
de elhagyott a szerelem,
kit én el nem hagytam.

Mennyi harcot vívtam érted,
nem mondhatom mégse,

nem győz meg a déli harang
arról, hogy megérte.

Elkondult a messzi pusztán,
a pesti morajban,
én meg itt maradtam hoppon,
mint nyárson a kappan.

Mindenemet neked adtam,
most kolduslét tüze éget,
földre hullt a hazug lepel,
gőgből szőtt erényed.

A csatában ezer sebem
éretted nyitottam,
de amikor megalázva
térdeltem a porban,

a sok senki mert legyőzött,
elperdültél tőlem,
önsajnáló szegény magam
ezt máig sem értem.

A csimbókos valóságot
nincs kedvem belátni,
túlságosan is világos,
hogy átverhet bárki.

Jaj, én szerencsétlen flótás,
miért bízom abban,

végtére is megkönyörülsz,
s elfogadsz fogatlan.

Vonzalmamat viszonzod majd,
titkon azt reméltem,
s az őszintén lüktető vágy
elszívta a vérem.

Nem maradt már semmi bennem,
létem összeroppan,
minden tettem illúzió,
mit eltékozoltam.

Van és volt közt száz madárhad
zúg, akár a téboly,
kerek erdőm, bomló egem
mint a higany, szétfolyt.

Szegény legény gazdag ringyót
mért szeretlek téged,
létem, hitem mért, ha most is,
játékszernek véled?

PINCESZERI ELÉGIA

Gombás, öreg pincémben forr a borom,
lepi lámpám cilinderét lomha korom,
míg odalenn a sötétben ingatagon,
fölmordul a sértett, vén Balaton.

Szőlőmben megpihen a vadkan meg a nyúl,
félénk motozásuk fülelem hanyagul.
A szemembe csillagi aritmia hull,
odafönn is minden bolygó halni tanul.

A részeges, űrszavú csönd idezúg,
s izmaimból a fáradtság tovafut,
hív az égi mező, csellengő gyalogút:
felejtsd el az örömöt, felejtsd a borút.

Ínyemen létteli, halálölű íz,
örvény, amely semmiből semmibe visz,
megszólalnék, de szavamnak senki se hisz,
botlik a nyelvem, botlom magam is.

Darázsálmokon átborzongó szőlőlevelek,
akit bántottam, iderezgik újra neved,
földre bukottan, mint a halott, heverek,
orrba vert koldus, részeg gyerekek.

Fekszem a fűben hülyén, valahol
az elmúlás, hallom, unottan zakatol,
befogad a párolgó égi akol,
a lámpalángra jajgató csönd jege forr.

Nem tudlak megszólítani már,
bekerített a gézszagú, lomha halál.
Bujkálok, de hiába, nyomomra talál.
Lidércláng talpa alól fölbuggyan a sár.

Tartom még magam, a látszat fecserész,
mint Füred teraszán pár léha színész,

egymást gúnyolja a szellem meg az ész,
gyáván súny, ki csupán a szavakra merész.

Nem értem, a szikrázó ég mit akar,
és mit a rebbenő, nyárvégi avar,
búcsúzóul hisz úgyis betakar,
míg csillag-hidegen hűl sebemre a var.

Fölcsillan poharamban remegve a bor,
íze a múlás lázas csókjába bomol,
Hold, víz, éj metszéspontjában valahol
létem tűszúrásnyi fájdalma kiforr.

KEMÉNYEBBEN A RÖGNÉL

Búcsú Nagy Gáspártól

Mi még a szenvedésen innen,
benned a rádium sugárzott,
s a mérgek már nem is keringtek.
Miért kellett a halálnak hinned?
Ez fáj, nemalkuvó, halálod.

Mi, akikre – még – a halál vár,
döbbenten láttuk, megelőztél,
s szégyenünkre odataláltál.
Nem vagy többé! A gyászunk, Gáspár,
keményebben döndül a rögnél

KÖTÉLTÁNC

Te kínzó, vallató való,
örömmel, fájdalommal,
ínséggel és bőséggel,
diadallal, bukással
bevérzett magyar élet
meztelen melledet
derengő ragyogásnak,
sebző röntgensugárnak
most védtelen kitártad.
Vagy-e még, aki voltál,
lehettél s meglakoltál,
elbuktál s feltámadtál,
mégis elhagyott minden,
nincsen hit a szavadban,
nincs vér az ereidben,
bábuként rángó emlék,
táncolsz a rőt avarban,
minden, jaj, minden elmúlt,
a jövő visszafordult,
nem tudsz semmiről semmit,
végső bukásod zengik
köréd tekergő férgek,
de szavuk már nem érted,
mérgük agyad kioltja,
elfújt, füstölgő gyertya,
talán csak ennyi voltál,
míg végleg meg nem haltál.
Élni kellene, élni,

nem hinni, nem remélni,
halottnak vélt hitekből
– a pokolból, a mennyből? –
sértetlen visszatérni,
s egyszerűen csak élni.

GAIA ANYÁNK

Templomtorony hatol a földbe,
és Gaia anyánk megtermékenyül.
Szerelmesen fölkapja ölbe,
s fülébe duruzsol a jeges űr.

Szégyenlősen fordulok félre,
hogy ne lássam e furcsa, ősi nászt,
bűntudattal kényszerítsz térdre
Uram, te, ki zajgó lelkembe látsz.

Parázna álmok hitszegője,
avarban fürdöm, mint a farkasok,
tíz ujjal markolok a földbe,
kinek tékozló gyermeke vagyok.

Ki önmagából mássá vedlett,
lehet-e még valaha önmaga,
dédelgethet-e bármi tervet,
ráismer-e az elárult anya?

Homloka hideg kőre koppan,
el kell bukjon, ki túl magasra lát,

meg kell bélyegezni titokban,
torkára kell forrasztani szavát.

Hogyha tudom, hogy lesz ítélet,
miért kérem külön kegyelmedet,
miért nem várom ki a véget,
amikor újra egy leszek veled?

Anyám, szerelmed űri társa
halkal békíti lázas szégyenem,
de nincs esély bocsánatára,
mint tévedt szúnyoggal, végez velem.

HÁRSAK ALJA

Égettbor ízű hársak
szélhangon zsolozsmáznak.
Hallgatom, s minden elhagy,
mondják, talán nem is vagy.
Ittlétem fáj a voltban,
a semmiig hajoltam.
S e szótlan szédületben
méhraj köröz fölöttem.
Bódult botladozásban
csuklik össze a lábam.
Hanyatt dőlök a parton,
és pók szövi be arcom,
mint akit leütöttek,
és nem emlékszik többet.

Kihűlt káprázat fénye
miért siklottál félre?
Olyan más most már minden,
amiben egykor hittem,
semmivé lett azóta,
parázna magyarnóta,
de nyakamon örökre
fojt a tegnap nyakörve
testem láz-kelevénye
minden titkot kimondat.
Halál előtti mondat.
S ha elbondul is végre,
nincsen, aki megértse
a harang szavát hallva,
mi a lélek nyugalma.
Aki mindig kerestem,
most itt heverek resten,
magzat az űr hasában:
semmit meg nem találtam.
Reccsent a híd alattam,
kalimpáltam bukottan,
kábán és elveszetten,
bántottam, kit szerettem.
Mégis, mégis jó volna
forrás fölé hajolva
újjászületve élni,
s mint egy igazi férfi,
kezedből megízlelni
a gyermeklétű semmi
népmese-tiszta csöndjét,

e tékozló öröklét
érlelte ősi almát,
Isten fluid hatalmát

A NEMLÉT DALLAMA

Fényérintésnyi csak
e röpke pillanat:

az öböl ott alant
úgy pendül, mint a lant.

Most egymásra talál
születés és halál.

Eddig volt, nincs tovább,
mintha ezt mondanád.

Kérdeztél szüntelen:
Ki vagyok? Nincs nevem.

A nemlét kvantuma,
a semminek ura,

mondhatnám, ez vagyok,
nem mondom, hallgatok.

Kérlek, nézd el nekem
hiába életem!

Talán lehetne még
– de túl közel a vég,

s a tétlenség vakít –
tenni is valamit.

Mintha tőr járna át,
a nemlét dallamát

hallom: egy hangtalan
dal sír föl daltalan.

Mint nábobi zene,
áradón tölti be

tétova tudatom.
Hallgatom és hagyom.

Zengj, hol minden üres,
új kódban ősi nesz!

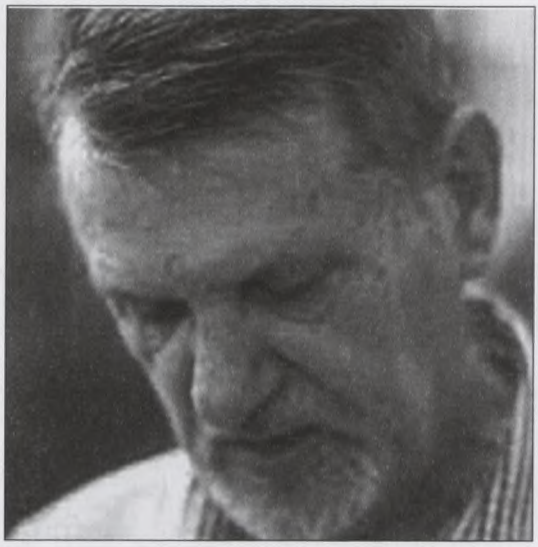

Konczek József (1942)

(Fotó: Konczek Tiria)

Konczek József

A káposztás kocka dicsérete	229
Patak	230
Könyveim cementes zsákban	230
Odüsszeusz jelenléte	231
Este volt, este volt	232
Hátamba nyíló ajtók	232
Eredendően áldott	233
Közelség	234
Remény	234
Hiszik	235
Árok	236
Aki	237
Tovább	237
Se	238
Helyben	239
Nem	239
Kevés	240
Írás	241
Latin szeretők	241
Varga András, unokák meg madarak	242
Hazai napok	246
A kisvárosi Vénusz	250
(Előszó	250
Vénusz születése	250
Ellenvers Vénuszról	251

Vénusz kicserélődésére 252
Vénusz virágboltja 253
Vénusz a kisvárosban 253
A gyarapodó Vénusz 254
Az elkényeztetett Vénusz 255
Visszalépés Vénuszhoz 255
Melyik Vénuszról van szó? 256
Vénusz nem csalfa 257
Vénusz további csábítgatása 257
Aki csalódott a kisvárosi Vénuszban 258
Vénusz összefoglalja) 259

A KÁPOSZTÁS KOCKA DICSÉRETE

Mocsár Gábor kedvenc étele volt a káposztás kocka.
A káposztás cvekedli.
Kocka – káposztával.
A kocka, latinul káder, erről megint más juthat eszünkbe.
Mert a kádert, úgy a végén, láthattuk savanyú káposztával.
Ezek azok a savanyú káposztás, mondom, a savanyú káposztás káderek
mondom, úgy a vége felé úgy elsavanyodtak,
úgy megsavanyodtak,
hogy ez az egész kádárság, akarom mondani, a káderség
mondom, a végén úgy magába savanyodott,
hogy a mezítlábas, körül fodros szoknyás lányainknak
dehogyis kellett őket a hordóba taposni,
mert a lányaink tudják, hogy a káposztás kockát
nem kell hordóba taposni, csak a káposztát,
hadd savanyodjon, úgy is kell azt,
mert a szép káposztaföldek
igazán a kedvünkre valók,
s akkor aztán eldönthetjük,
milyen igaza volt jó Mocsár Gábornak,
hogy a káposztás kockát szerette,
nem a savanyú káposztás kockát
megborsozva, volt aki cukrot is szórt rá,
mert a káposztás kocka az így vagy úgy jó,
de nem összesavanyodva,
mert azt bizony ki szoktuk dobni a kutyáknak,
ám a jó édes káposztás kockát,
borssal vagy anélkül
igen szeretjük, mint a jó Mocsár Gábort.

PATAK

Talán a patak,
amikor magába keseredik
az égerfáknál, és térdig ér a levélkorhadék-szag,
talán a patak
őrzi a halat,
talán a patak
és talán
csak mi mondjuk neki:
„Jól van, jól, patak,
hogy játszod."

Pedig nincsen.

KÖNYVEIM CEMENTES ZSÁKBAN

Nem jöttem lármával
Este érkeztem meg
Két bőrönd sporttáska
és külön a könyvek
cementes zsákban
összekötve erősen
ez volt minden csomagom tudásom
szinte földig görnyedtem
míg végigballagtam az ostorlámpák alatt
egy új szobáig
aznap keresték a barátok
Még jó hogy hamuszínű nagykabátom elmaradt

magával vitte aki nálam is jobban fázott
Elgondoltam míg egy pár cipőmet bokszoltam este
hogy ez a cipő is sokfele járt velem
A rávalót borsodi vasmunkások közt kerestem
Mit lehet elvenni tőlem hát ha én nem engedem?
Az úton lépésről lépésre útbaigazítottak a fák
Találkozóm van a mezőkkel
Összeér bennem a világ
Kőudvarokon a fű is zöldül
Megjöttem kicsit több tudással
A férfiavatás nem látható sebhelyeivel
Könyveimet a cementes zsákból a fejem alá raktam sorban
Legyenek kéznél ha kell

ODÜSSZEUSZ JELENLÉTE

Láb alá forog a föld, s az olvadt ércű hónapok
jókedvétől reng a rózsa és a sajtkorong,
és hömpölyög az enyhe nyáj az alkonya-kapun,
terelgeti vissza már az évszakot, elunt
érett gyapjú vajszagát, a körmök roppanó
gyengéd kéjét, kavicson jár, s fűben forgatott
zamatos, sötét málnaboglárt ínyén pattantva szét,
hozzámajszol körtét, s loccsanó barack ízét
kóstolgatja, elkószál a nyáj még. Birkabőr-
puhán feküsznek a rétek, s amint itt jövök,
fügének kifordult béle, aranyos magok,
meg papírdió garmadája terhével rakott
kosarak közt, el-elhiszem a bukolikus
békét, s végül én sajnálom meg Odüsszeuszt.

ESTE VOLT, ESTE VOLT

Este volt, este volt, esteledett csendesen,
kecskék meg tehenek hazafelé ballagtak,
vászonlepedő fölött csillag nézett ki fényesen,
szemfedőt viselt az ablak.
A tó is csendes volt. Kristály körök lakják,
tudhatom, nézhetek száraz fűzfára.
Őröl, őröl turisztikák malma.
Könyököltem falára.
Gereblyék, lapátok, vasállkapcsú kapák
áztak, dagadtak, így művelték
a jövendő tavaszt, s hát párolgott lassan
a víz fölött az ég.
Kezemben a munka akkor volt csak egy rocskányi,
s cserzővarga-műhely alapjában varjak…
Feljebb áll a ház. Johannes Batsányi.
Hallga csak, hallga –

Házak füstben, ködben ejtőznek,
vizes a fű, őszi, sárga,
férfilábnyom – látható vékonyhavú őszben
angyalok cigarettáznak.

HÁTAMBA NYÍLÓ AJTÓK

Táncoltatnak engem a telefonok,
tátog a kagyló, mint friss ezüsthalacska,
foszlik itt az ablakon túl sok lágy növényi burok,

Figyelem a lombhullás neszét.
Nemsokára csend jegyzi magát az újabb őszig,
lélegzik csupán a szó, a hitető beszéd,
hogy a szerveződő mondat a hiányt legyőzi.

Bár én így csak tallózva a széles asztalon,
hátamba nyíló ajtónak háttal
szoronglak te küszöbökön kívül elcsendesedett

egyetlen őszinte alkalom,
idejössz-e győzetni a sajáthitű szádat,
vagy amire ideérnél, elvéletlenedsz?

EREDENDŐEN ÁLDOTT

Termő sorsok táncoltatnak Mélyből felbukók
Segít a kávé a cigaretta
Úgy loppan össze a lomb is mint megszült burok
Lélegzetállítón ragyog az ecetfa

Úgy szeretem a töprengés feldobogó neszeit
mint a magzatot ki nyári bőrszínt
olt ki a kórház-fehérig s rúg formál feszít
ami előtt még kifejeződik

Termő sorsokból fakadunk országos mezőn
seregek fölé nézve hol nem a hazányi hiány
hanem a lebegő raj élné föl nehéz arcomat

én tudom hogy eredendően áldott a bűn
amelyik a hümmögésbe foszlott versvilág
ellen kényszerüli megvádolhatatlanságomat

KÖZELSÉG

A legcsendesebb hívásra a szóval még nem ígért
szerelemre fölficánkol a szív s várja kikosaraz-e
az amit neki befogni volna régtől kedve
s válik néha érdektelen angyal-háta semmire

Így kell látnom a történetet
ahol jövő idők sóvárgó emlékei
követelik tenni ellene
még több jót mint megengedheti

Titoknak tudója vagyok Kősötét
tömbön forogva föl bánat építi magát
de ha megértik többé nem illusztráció

már nem hús-szagú magányos lüktetés
aki levegőt rombol és úgy fogy mint a part
ahol építi-fogyasztja a természetet élő folyó

REMÉNY

Ó, a repülő csészealjak
vagy tányérok? Mindegy!

Szemlencse-formájú Kozmoszt is láthatnak.
Eltérő rendszerű két tekintet.

Valami itt is, ott is világít.
Lehet – csak a szenvedély.
Ropogós cipódarabbal törli karimáig
törli aljáig a kéj.

De azok a mellek, karok, vállak!
Ó, azok a női hasítékok, lágyékok és dombok,
amelyek csak erre, erre vártak!
S azok a kozmikus mosogatórongyok!

HISZIK

El tudtam hozni őt is,
akit a szívem felől,
s hogy a szobaajtón botlatva se
nevessék ki.
Nem ismerheti annyira a küszöböt.

És ágyba nyúlkáló ajtónyitogatás
se vigye. Hiszen van foganatja a
kellemnek.
Tehát lassú lejtésű dallam jó,
nem ám szánkázó mittudomén.

Szenvednek maguktól, látom
akik hiányukba, gyengéd ábrába
szeretnek bele,

s hadonászó, sípszavazó
izgalmunkban azt hiszik, játék.

ÁROK

A brutálisan betakaratlan árok,
amit a kérdésedre ástam, az a két
méter mély árok
még összetartott minket a kertben.
Aztán úgy kívántad, ne ígérjen már
jövőt. Katlant se.
Ízt talán a szilvafáról.

Másról sem. Mozdulataid násza,
dísze foszlik, mint meggyfáról a héj.
Fák története volt ez, fojtva
szárazságba meg minden vízbe.
Semmiért.

Szerelmetlenem! Soha
éjszakákkal miért nem érdeklődtél,
soha?
Álmodlak én a kertedben: meztelen
világítasz, ruha nem is kell,
sírgödör a meggyvirág-szirmos
csatorna.

AKI

Becsukja helyettem az ajtót.
Lábadra takarót hajt,
üldögél magának.
Az, az majd jó lesz,
hogy elverje titokban a szomszéd
két kutyáját.

S hogy vissza ne hajigálja
a hozzád lefejezett sövénybokor
fejrügyeit, s még a tormákat is tűrje
kiforgatni, még az eldobott ásót is
hagyja esőnek.

Én akartam, hogy idő vesztén is rend
legyen körül.
Azt gondoltam, épít.
Most jó, hogy lesz, akire mondod, jó,
jó, lesz úgy.
Úgy is.

TOVÁBB

Sziklát mint házat cipelsz.
Kimegy az ablak a házadon.
S kinn vagy. Lázban,
hogy mégis belül.
S nem is. Zúgó szalmaméhkas.

Lankad izzó teher,
amit örökítesz,
s ma is az, ami volt.
Az ő várakozása magabiztos.

Elmartad a képességeidet.
Mozdulatlan szájszél alól nevet kifelé.
Pusztuljak én innen!
Ő majd aztán.

SE

Ez a kilencedik vers.
Majd nehéz érteni,
hogy miért van más helyütt a sorban.
Körbetekert nádpapirusz, beölelt
rímek is mutatják.

Kötetlen így. S kívánom,
hogy legyen. Írtam ilyen mód

helyét keresi, van így más is,
a világon se lesz, meglehet, nem lesz,
nem is hordom még,

azért fuvallatosan friss, hogy nem
hozzá szenvednek már a sorok.

De akkor miért vonzott, mint aki

fokoz? Szálkás férfinak
ő engem nem szült meg.

HELYBEN

Lehet, jó volna a jegyzett ház, bár
talán bírálják.
Nem baj, ha engedi belülről
átmosolyogni.
Bár, bár – a kedves rugdalózás
most csak emlék.

Jaj, program működik.
Befelé lehetetlenség, mint valami
helybenjárás, lefolyó díszalakulat,
személyes és egy.

Úgy masírozok bele egy hordóba,
mint jelentéktelen. És nincsen,
mondják, említésre sem méltó.

NEM

Gondoztam volna életet,
nem volt neki.
Gondoztam, s nem volt neki elég jó.
Én nem más lettem.
Amire való.

Bizony, szabad.
Nem félelmes kényszer.
Haragot sem őrzök.
Régit, újat.

Telefondadogva
agyamba didereg.
Nyilall.
Hát akkor mit is?

KEVÉS

Kevés ami jut, tehát beosztom a
kötelességek szakaszait.
Rák- s Baktérítő
évszak-javallataira ügyelek,
borral gerjesztem az ételt,

levelet írok mártós tollal, könyvekbe
olvasom magam, ahogy kívánom.
Talán csupán az ég
dörren, rój mélyebbet, van sürgetőbb –

Elhagyottam szokta mondani, hogy a
nagyszőnyeg, tudod, meg a söprés
és jó erős kezem van,
hajaj! Állok falaim közt. Eső van.
Mire is volt néha olyan iszonyatos?
Hogy monoton munkák közt is
versen töröm a fejem?

ÍRÁS

Itt
itt

azért
csak legyen

éles
élű oszlop

egyik
oldalán se írás

mert
simára csiszolva

van
az

mind
a négy

LATIN SZERETŐK

(Álmok Mario Vargas Llosának)

Öle elé egy könnyű plédet…
Visszatérő álmom, hogy öle elé fogva

Egy könnyű plédet,
fenyődeszka-lépcsőn lépdel fölfelé,
lássam nyüzsgő farát,
majd visszafordulva hajol rám.

Sokszor álmodom, már dübörög a
vérem, s homlokomba tolul,
torlódik. Olyankor is, amikor nem
álmodom, csak felidézem.

Igyekszem olyan gyengéden aludni,
hogy el ne riasszam,
amint a könnyű plédet fogva lépdel,

visszafordulva hajol rám, suttogja:
„Gyere már végre, gabalyodj belém,
s meg ne szakítsad…!"

VARGA ANDRÁS, UNOKÁK MEG MADARAK

Tari István Magunkat foltozva című filmjéhez, melyben a medence legdélebbre való magyarjáról és Székelykeve településről beszél

1.

Térdig ér a báránybundánk,
kapaszkodjunk, emberek,

se helyünk, se hejehujánk,
harangfütykök lengjenek.

Zsombékból a béka-béke,
ángolnás a szisszenés,
zsompor-tompor, móka féke,
zsombékülés, – békülés.

Emitt, fennebb, Ipoly kompján,
Zsámbékon meg Nándorban
toporogna tíz toportyán,
ha a lelkem fából van.

Varga András szakállában
ezüstpotykák nyüzsögnek,
fennről svenkelt szegett állam
beillenék tükörnek.

2.

Látszik a táj békanyálnak,
Varga András lyukon át
kamerámba mélyre láthat,
seggen csúsznak unokák.

Jaj, ez a táj, jaj, ez a nyál,
jaj, ez a zöld, jaj, a táj,
lapos dombok, kicsi szánon
lecsusszanó unokák.

jaj, ez a tél, jaj, ez a dél,
jaj, hogy elhagy mindenek
riadalma, hirtelenné:
hírlő nádak és erek – a

3.

Varga András körömhegyén
cigaretta – sárga tűz.
S fonott kosár, csűr meg cserény
körülvesz, ha ülve tűrsz,

ha a szemed sugarában
csak a tréfa szigonyoz,
macska-karmon gyászruhámba
kapaszkodik a gonosz.

4.

Mászik rám az iszap súlya,
kapaszkodjunk, emberek,
vállunkról a loncsos bunda
bárányvérbe hentereg.

Vontatónkon padon ülve
látogatni indulunk,
szól a szánkón tulkok tülke,
szittyós szél a hímporunk.

Deszkapadon vagy Zsámbékon
látszik a mi templomunk,
kifordított fonadékon
zsámBÉKÜLŐ tomporunk.

Deszkapadon vagy zsombékon
Ipolytól a Tiszáig,
jaj, az érzék izgulékony,
szánkón a szó szikrázik.

5.

Székelykevén, Ipolyvecén,
Helembán meg Damásdon
költ a ruca káka tövén,
s Húsvét lesz a Karácsony.

Deszkapadon vagy zsombékon
Tiszától az Ipolyig,
Székelykevén vagy Zsámbékon,
Óbecsén a templomig.

Csuklya, csáklya, ütök-átok,
szék meg szák meg hitviták:
én egy fényharangot látok,
s Varga András idelát.

6.

Varga András ül a tájban,
kucsmájára süt a nap,
jégtükörben unokája,
magyarok meg madarak.

Délvidékről idelátni,
jégablakból süt a nap,
Varga András unokái
magyarok és madarak.

Vagyunk indi-indiánok?
Birgebundás vízi nép?
Hinarak meg zöld liánok,
szik meg szák meg szólni még?

7.

(Deszkapadon vagy zsombékon
Tiszától az Ipolyig,
Székelykevén vagy Zsámbékon
bennünk tüzes víz folyik.)

HAZAI NAPOK

Foghatatlan az én kedvem, mint a
napfény, felhangolódni tud azért,
mint az orgona a templomban,
tüdővel fújtat, hogy meg lehet
fogózkodni a dallamában.

***

Álomig szívom a száraz széna szagát.
Az égen réztányér kalapálódik,
onnan üt vissza a hang,
de nem béke van itt, hanem a
kényszer önvigasztaló nyugalma,
ami elégedetlen, szívesen
fogalmazza meg magát
az országúton is túl,

zajos helyen szóba áll velem,
van, hogy másutt is hallgatják, szól,
aztán nem is szól.

***

A bor vízre, az ebéd kenyérre
szerényedett.

***

Van szavam fűhöz meg madárhoz,
itt fogantam valamelyik szomszéd
házban, mesélik, azelőtt gólya lakta
a tetőt, tavaly pedig öten születtek és
tizenhatan haltak meg.

***

Jó a volt is, a régi, bárki
elbeszélgethet velem,
de öngyújtót ne kattogtasson,
mert az akkora illetlenség, mintha
zsebre dugná a kezét.

***

Lehet, jó volna madárrá változnom,
és csapkodnom két szárnnyal,
közben fél szemmel sandítanom

fel az égre, csak nem foglalta el tán
valami a jóisten helyét?

***

Kartácstüzet lő a nap a háztetőkre,
de az árnyékok lassan öregember
szépségűre növekszenek az udvaron,
illik is ez ide, csak a mobiltelefont
kellene fülöncsípni, mit uralja
a starthelyzetben guggoló
idegességemet?

***

A ház körül elhullottak a
perlitszemcsék, mintha támolygó
menetoszlopból félrelökött katonák
lennének, és folyton kiszakad a
háború, emléke sokáig vérzik.

***

Beburkol a bodzaillatú éjszaka,
csipasz
ördögöcskék lesik a macskát,
régi kútba rossz gerenda akad el,
akár a jégkásába dugott lázmérő,
helyzetjelentés, csak bele ne haljunk.

***

Az akácfa tisztességes, vidéki magyar
akácfa, van, mint a dolog,
de kidőléssel fenyegeti az úton
eljárókat, felfelé a dombon beérem
én is magamat, saját leheletemet
harapdálom.

***

Kerül, előkerül kerítéskönyöklő
érdeklődés, téglát is mozdít valaki
a fehérbe öltözött fák alatt.

És remélem, hogy kiegyensúlyozza
magát az esztendő,
amit fagyokkal koptatott, betölti sár,
hozott agyag a csizmatalpról,
így hát majd csak eldolgozgat
a szorgalom, szerszámokkal igazít
a jelenvalón, vagy legalább elmondja
a mérhetetlen égnek, mit, miért.

Hiszen még a tulipánok is kibújtak
a homok meg a kavics alól –
valami ártatlan.

A KISVÁROSI VÉNUSZ

Költői verseny, azaz szonett „kontra–rekontra"

Előszó

E rímjáték, barátaim, melyre kihívlak mindkettőtöket,
olyan költői verseny lenne, melynek szépségistennőnk a tétje,
Vénusz. Kalandjait elmesélje,
s a szépségét magasztalja írott szöveg,

miként hódít időben-térben. Ám a versek szonettek és rímesek
legyenek. S minden szonettre új szonett a válasz,
s mindig egy rímes szótaggal több az új vers. Bár azt
sem tiltom, ha többel rímel. Gondolom, egy ily' eset

méltán „szonett kontra–rekontra" néven nevezhető,
De nem bumfordi ulti (kellem híján),
Csak derüljön ki, hármunk közül kit választ Vénusz, ki méltóbb párja?

Ím, elkezdem egy rímelő tagot tekintve sorvégnek. No, vedd elő
te is, rátermettségedet bizonyítván!
Tiéd lehet-e Vénusz, a szerelem múzsája?

Vénusz születése

Tizenhat éves volt e lány, e Vénusz,
Kiről dicsérő versem írom, én – húsz.

Mert így született meg, nem csecsemőként,
s hogy megláttam, hódoltam néki önként.

Egy udvari vízcsaphoz lépett vízért,
Az aranybarna arc azóta kísért,
S most felidézem csípőjét s a vállát,
S az alkonyt, hol a fény árnyékra vált át,

Amint a víz a vascsőből zubogva
Forrott fehéren s buborékokat vetett
ő nagy lavór fölé emelte vödrét,

S mikor az megtelt, szoknyáját ledobta,
Jaj, a karcsú test, s az egész nő felett
A lírai perc, jaj, az az öröklét!

Ellenvers Vénuszról

Hohó, Barátom! Akiről te verset írsz,
Egy hajnalban, a kisvárosi piacon volt meztelen,
A kardvirágok között, ahol mosolyogva fesztelen
Bokát mosott. Éppen arra járt az Old Satirs

szexmagazin szerkesztője, vagyis én, hazánkfia.
Rábeszéltem, hogy ruhátlanul
mosson bokát a virágvödörben. Amint a vállára hullt
barna haja, nem kellett sokáig modellt állnia,

egykettőre elkészültünk, mivelhogy a piacon
még csupán néhány háziasszony lézengett a halaspad előtt,
ám azért mégis elég fény bukott elénk a fényes égen,

…emlékszem, kinn ötezer dollárt kaptam a képért, s ez nem is haszon,
látkörömbe – hogy úgy mondjam – legelőször én vontam be őt.
Jól emlékszem. Akkoriban lett a feleségem.

VÉNUSZ KICSERÉLŐDÉSE

És mondtam én Vénusznak, Vénusz, drágám, én szép kedvesem,
Ám Vénusz később engem elhagyott,
S csak pár sort írt, s én ott álltam az asztala előtt csendben, fagyott
Mosollyal, hogy ilyent mégis, miért tett velem.

Azután a narancsfákat fényképezni szálltam el,
A déli tájra, hol ragyogó spanyol leányok jártak rumbát,
meg tangót, és a slafrokot, ha útban volt, vidáman hátra rúgták,
és minden férfi boldog volt, hogy mexikói lány karján, mellén
[virágra lel.

És én is. Floresnek hívták. Kacagó édes drága kanca volt,
A csípője úgy mozgott, mint egy valóságos háború a vérben,
S ha addig hívő még nem voltam, azzá lettem volna,

Mert amikor a karom alatt átnyúlva alul a vállamba karolt,
éreztem, a tűzforró arc súgva-búgva éltet,
a latin Vénusz. Úgy táncoltam véle egybeforrva.

Vénusz virágboltja

Vénusz virágboltot nyitott, s volt ott sok szép vágott virág,
Margaréta, ibolya meg szegfű, rózsa, tűzliliom,
Köztük sétált, mindig tréfált. (Maga volt egy vágyott világ.)
Mennyi sóhaj! Körülbelül tízmilliom.

Kedveltük őt mosolyáért, szerettük a dalolását,
átintegetett a járdán, kiállt a bolt oldalába,
s leguggoltak a férfiak, hogy az asztal alól lássák,
bokájától föl a combig mitől olyan jó a lába.

Jaj, e Vénusz, jaj, e Vénusz, körötte forgott az élet,
mindenfelé illatot és színt és jókedvet hintett szét,
szerette az egész város, szerette az egész világ,

pöndörödő kajlabajszok, újságok és kottaszélek,
s zongoraszó, s a ház előtt esti pletyka, egy kitett szék,
s hazatérő tehéncsorda, s tyúk, kakas meg fehér libák.

Vénusz a kisvárosban

Én úgy tudom, hogy Vénusz nem ment innen el,
Hisz köztünk élt, s e kissé lassú mozdulású város
büszke volt, hogy szép leánytól szép rózsát jutányos
áron kap, s a mosolyához kedves szó, szelíd kebel

és ifjúsága karcsú lépte, s tűnő illat és beszédes szempár tartozik,
mindenkié lehetett így, s jogot nyert ő arra is,

hogy megválassza, kit enged közel, s ő maga visz
játékokba fiút, aki majd áradozik,

a boldogságtól, csókja ízéről, szerelmes teste ajándékait
idézgetve, s Vénusz csendes mosolygása, mint titok
lebegett a történet fölött,

ám szépségével sugározva kis időt várt, épp, amíg
eljött hozzá, ki valóban szép szál férfi volt,
s vele – vagyis velem – frigyet is kötött.

A GYARAPODÓ VÉNUSZ

A kis Vénusz, kit ifjú nő korában
Ismertem, én… mit földobva…? talán, hogy: …FÖLDOBÁLTAN,
mint labda szálltam és pattogtam újra,
s az emlék melegére odabújva –

E kis Vénusz már nem áll úgy magában,
az ifjúkornak elmúlt udvarában,
amint csapvízzel mossa le a testét,
varázsos fénybe vonva azt az estét,

a kis Vénusz tegnap két égi lánnyal,
a lányaival jött szemben az utcán,
hát őt ismertem fel… három alakban.

Izzott a város, mint a téglakatlan,
s mondtam magamnak: „Öregem, ha futsz tán
utána, most is fáj – mint rég – hiánya."

Az elkényeztetett Vénusz

S ez – másik Vénusz, csend, árnyas szoba, szelíd illatok,
És nem is voltak gyermekei, ám a férje kényeztette őt,
És maga adta lábára a maga fényezte cipőt,
És permetezte vállára a kölnit, el is illanót.

S az esti séta idejére taxit vitt a ház elé,
Azon kocsiztak föl a hegybe, hol a csendes úton
Ölelkezve lépdeltek, s ha néha rejtve búgó
Gerle szólt és nem zajongott, ugrándozott pár veréb,

a szerelmesek áldoztak bőven a hegyi réten is,
mint otthon párnák közt vagy máskor kis hotelszobában,
s egy világ éledt kettejükben.

A szerelem míves tudói megítélhetik,
hogy van-e teljesebb gyönyör, itt-ott, ahol-valahol. S de jól járna,
ki úgy, mint ők, virágba, fűbe, rétbe belesüppen.

Visszatérés Vénuszhoz

És mégis visszatértem óhazámba,
Mert aki magyar, nem tud élni más égbolt alatt,
Mert idegen lányok keze és friss márnák és jó halak
Nem illettek többedszer se egyszer jól a számra.

Vénusz, igaz, már rég mással barátkozott,
valami versenyautóssal lelkesült a ringen,

s amint megláttam, azt gondoltam, od'adnám az ingem,
csak egyszer elfogadna még, ez a szép átkozott.

És nevetett, és azt mondta, hogy semmi, semmi baj,
a rózsaligetben megvárlak este,
megvallhasd, hogy én voltam a legjobb nőd, én pajtikám,

És nem szükséges udvarolnod ott, zengeni, sem ricsajt
csapni, mert a padon én majd ülve s hátralesve
figyelem az öreg parkőrt, rámszól-e, m(i)ért van pőrén a…(…inám)
[lábikám

Melyik Vénuszról van szó?

Ez megint másik Vénusz! De az első,
kit én csodáltam augusztuson, estén,
és eltűnődtem a gusztusos testén
boldogan, ma épp' úgy, s olyan feslő –

Mégsem csupán emlék, mint a pára.
Formás a combja? Telt a válla? Kedves
a szemjátéka. És a szája nedves,
s a járása ringó, akár a páva.

Ó, a ritmus estelente hintál.
S oly őszintén szeret, mert érett asszony,
s hisz megvallhatjuk még izgalmainkat,

mert Vénusz az enyém! Szerelmes kincstár
a teste. S hogy tüzem még ki ne asszon,
virulok és régi karja ringat.

Vénusz nem csalfa

Milyen Vénuszról beszéltek? Sosem bocsátanám meg neki,
ha nem térne meg vissza hozzám. Azé lesz a nő, aki többet tud nyújtani.
S már az is tetszenék, ha hét szótaggal rímeim köre újulna ki,
s egy szédületes forgatagban csodásan átejteni

próbálnám Vénuszt, és én adnám ki végre útját?
Hisz otthagyott Amerikában, s most itt hallom, hogy ma mással édeleg,
hát nem elég, hogy visszatértem hozzá? (Olyan sánta érveket
hazudtam – igaz – hogy no, ha már tíz éve tudják,

hogy megszökött velem, ímé hát, hozzám tartozik,
s bár vigasztaltam magam mással, ezt felejtsük el,
mert lám, Flores helyett is újra e szívbe őt vettem régen),

és tudhatja, hogy én pénzeltem reklámklipjét, videóit s a mozit
s majd láthatja, hogy szívem égi katlanában szerelem tüzel,
és azon kívül nekem van a legkeményebb, leghosszabb… rímelő
[tehetségem.

Vénusz további csábítgatása

Ez a Vénusz nem volt a te Vénuszod.
Soha és ezelőtt se, és most se, s később sem lesz, lásd be már,
folyton itt alkalmatlankodsz, akár egy élő elefánt-bazár
(meg a porcelánbolt), szóval, tudd, nem jó, ha te még utol

akarsz érni. Értsd meg, több Vénusz van! Annak… te üzented meg neki,
hogy randevúzzon a rózsák közt. Alkalmaskodhatott veled,
s aztán mindent elmesélt a szomszédoknak, aganccsal fonatta fejed,
így hát mit akarsz a szent tüzekbe menteni?

Ő sosem volt igazán asszonyod,
pénzeddel se tudnád magadhoz fordítani,
s el is hagyott, s talán nem is volt teveled

mexikói lányok miatt, no meg spanyol bolerók miatt láthatod, hogy
vonzó minden magyar Vénusz. Mert magyar asszony hódítani
messziről is tud. S mire vágyol, olyanná lesz, mikor szeret.

Aki csalódott a kisvárosi Vénuszban

A kilenc szép bolygó között mégiscsak szebb a Vénusz,
s mert ő az angyal, hódolok neki,
s mert bősz arannyal jó torkom teli,
hirdetem, jobb minden fölött égi zaj, mert ha rébusz,

ha rejtély, inkább villámló ég, rettentő dörej,
robajjal dőljön, szakadjanak ma közénk görög istenek,
hol dühöm kimondom, ha vízár szakad, sőt, jég kövön sistereg…
S vagyok én őt, nevén szólítván, sok évet vesztő? Röhej

áldozata? Vénuszt zord erkölcsűnek mondjam?
Legyen szégyenem e kalandozó képzeletem csupán?
Mert kétségbe vontam (hazudva) jogát,

KICSINEK LENNI? Hát jég, dúlt hó, s te, rög, fű, elvontan
derengő kozmikus erők!!! Tolongva sodró fényes egek után,
hát hogyan lehetnének a szépségek, értve, olyan magukban, sután?

VÉNUSZ ÖSSZEFOGLALJA

Én befelé építem s élem a lelkem tiszta kalandját,
Vénusz – a kisvárosból, mit el sose hagytam.
S ezt lehet is csodálni, de, node nagyban,
Meg sosem éltem azt, mert ezt miattam hagyták

el bizonyos vagányul élt spinék, hogy az lesz a jó,
ha csábulnak tengereken túl élni,
ám úgy, ha elfeledem – múlt évi
tréfa! Ámulj és így élj olyan elhaló

csenddel, mint én. Mert ez az én lélek-birodalmam,
itt szépségem csodálva nőttek fel egymást követve egész évjáratok
[sorban,
s voltak, s van ma is kedves szeretőm.

S vetélytársnőim? Ugyan mi ez, ha én érzem, ki lovaltam
versengni férfit? Nő nem volt semerre még és láthatom, voltam
jobbfajta, hamis-csendes, de nyerő.

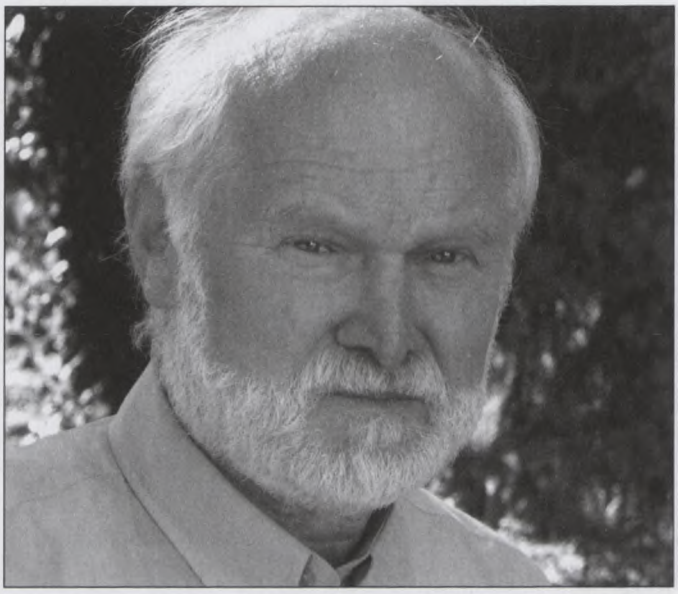

Kovács István (1945)

(Fotó: Jernye János)

Kovács István

A lélek vízjelei 263
A nagy háború után száz évvel 264
Gyermekhang 265
A be nem telt idő 266
A porondmesterből lepke lesz 268
Balatoni vihar 269
Ezerkilencszázötvenhat 271
Shakespeare a Corvin közben 273
Első két fényképem 274
Virrasztás egy altemplomban 276
Cziffra György 277
Elment egy hajléktalan 279
Terméskövek, avagy
a teremtés kövei 279
Kobzos Kiss Tamás Geográphiai
szótára 281
A hal jelképe 284
Térelválasztás 284
Tükröződés 285
Töprengés egy beszélgtés után 285
Beolvasztás 286
Az idő csapdájában írt vers
Bohdan Zadura hatvanötödik
születésnapjára 287
A IV. c. balladája 290
Salföldi haikuk 296

A LÉLEK VÍZJELEI

Úgy állt ott, mint vásári fényképész
harmonikás dobozmasinája előtt
állt régen a megilletődött ember…
Mintegy véletlen
szólítottam meg őt
az anyanyelv kifosztott peremvidékén.

A szemében ellobbant csodálkozás
a városnak szólt, ahonnan jöttem,
s nekem, aki meseszerűen arra jár,
amerre a madár se már,
és a nyelvnek, amelyen köszöntem.
Olyan volt, mint az üveglemez-kép.

Néhány kérges mondatot szült a kézfogásunk:
kire mit mért a sors „odaát", meg „emitt"?
A közösen ragozott létigében
azóta érzem
a lélek lüktető vízjeleit –
jelen időben és többes számban.

Aztán folytatta a csákányozást…
Apránként verítékbe öltözött.
S én mintha folyton arra járnék,
az általa már rég
sírmélyig ásott csatornák fölött…
Ahol egyszer tétován megálltam.

Fejtartása lassan az enyém lesz…
És a szeme, ahogy múlnak az évek,
a legváratlanabbul csillan meg naponta.
Az egésznél maholnap
már fontosabb a részlet
létünk közös arcképcsarnokában.

A NAGY HÁBORÚ UTÁN SZÁZ ÉVVEL

A sudárzsálya – nyersezüst-robbanás,
érces fényözön villódzik szememben,
és megfürtösödnek kék szilánkjai
emléklapján a szaggatott jelennek.
És megfürtösödött kék szilánkjai
eltalálják a verklizett filmekben
halálba vonuló vén bakákat is.

Úgy estek össze a valóságban ott,
hol araszolt a jövő-látó monstrum,
rémrejtelmekkel a lánctalpas titok…
S rohamoznak a sisakok, a bornyúk,
és halál-hagyományt éltet a szurony…
Avarrá rongyolt tölgyfalomb a sorsuk,
s bombatölcsérekben adagolt iszony.

Marad-e élő a front össztüzében?
halála helyén ássák meg a sírját;
így épül egyre a harctéri skanzen
a lövészárkok torzult sokszögében.

A tüskés spanyolbak mint rozsdahalom
a „ne ölj!"-tilalom parancsolatát
foszforeszkálja az égi torlaszon
a nagy háború után
száz évvel is…

Száz éve is
hogy helyt állt a honvéd!
mit sem tudva azt,
mi vár rá otthon?
a széthullott haza…

Nagyapáinké a porladó visszhang:
földmélyi marsban éneklik a nótát
a csillagokról…
S korhadt mankóiknak
támaszkodnak a vénséges diófák.

GYERMEKHANG

Az a gyermekhang az éjszakában,
amit éber utasként meghallottam,
amikor a nyílt pályán
csaknem megállt a vonat!
Az a láthatatlan gyermek…
Mit kérdezhetett édesanyjától
a töltésre kapaszkodva?
Valamit lekéstek
vagy el nem értek?

Aztán megrándult a szerelvény,
s zihálva gyorsult,
mintha félne.
Sírásra görbült
az ég fogyóhold-szája.
A sötétségben megmerítgetett
folyosóablak négyszögében
változó számú csillagrög akadt.
Nem lettem tőlük gazdagabb.
Zakatoló örökmozgásukból
kiolvashatatlan volt a sorsom.
Igaz,
nem voltam kíváncsi rá.
Elég volt tudnom egy belém rögződött
családi történetből:
ha éjfél körül
apám után felsírtam,
mindig kézen fogott anyám
és felöltöztetett,
hogy nekivágjunk az éjszakának.

A BE NEM TELT IDŐ

Vannak,
akik alkonyatkor
a szemétként
konténerbe dobott
századokon át
farkasvakon is
a kezdetekig látnak.

A halál guberáló angyalainak
mozdulatai nyomán
darabokra tört
áldások és áldozatok,
tettek és jócselekedetek,
gondolatok és mulasztások…
Az ébredés
egyszerre tesz
szabaddá,
rabbá.
Simítgasd ki a szárnyas kezekből
kihullott legendát,
ne csak a tenyértől szöghelyeset.
És felebarátaidat,
akik megrendülésedtől
életre kelnek,
ne engedd újra
szószékre – világmegváltónak,
máglyára – hitvitázónak,
virághantos vesztőhellyé
géppuskázható köztérre – tüntetőnek,
harctérre – hősnek,
árvaházba – megalázottnak,
s a ki tudja,
miért és hová,
de végül mégiscsak elindított
halálvonatra – kitaszítottnak.
Ne engedd őket
a jövő küszöbén túlra se,
ahol végső torra készülve
eszelős fényjelekkel perzselgetik

a koponya-kupolás mennyboltozatot.
Száműzött álmaikat
folytassák jelen időben,
sziklának vetett háttal,
a be nem telt idő
habprémes hullámaitól
újra és újra betakartan –
még itt a Földön,
ha már-már odaát is.

A PORONDMESTERBŐL LEPKE LESZ

Megvadult falovakon terpeszkedve
vágtat körbe-körbe az ősz,
vörös hálót vet a porondmesterre,
s bebábozza a tél előtt…

rajta a trapéz árnyékát is,
a gyűrű-glóriás fejet,
arcán a fények játékáig
a dobszó-himlőhelyeket.

E számot titkon szerződtette
maga ellen…? – Maga az élet.
S benne csakis a porondmester
a cirkusz-öröklét lepkéje…

A publikum mindig nagyérdemű,
s vasközösség – a tapsai során.

Magányos a rivaldafényben ő,
bohóc, artista, zsonglőr, idomár.

Meghajolnak és elvonulnak
nem verve fel a lárvák csendjét,
amíg a fényszórók kihunynak.
Lég-porondmesterek a lepkék…

BALATONI VIHAR

Visszaemlékezve 1963 egy nyári estjére

A tihanyi Golgota lerombolása után
három évvel
egyszerre megborzong
a nádborostás part…
Mintha hirtelen
borotválni készülődne
fékezhetetlen habzó dühében
a szél.
A közeledő hullámok éle
mind kifenve.
Fekete-szürke felleggubák
torlódnak egymásnak
a hosszan nyújtózkodó
ágyúdörejre.
Varjú-srapnelek robbannak
a jegenye-fasorban,

s hangszilánkjaikkal
belekárognak
a nagy amnesztiával általatott
pillanatnyi csöndbe…
A tó fölötti felhők
térdben, bokában megtört
villám-gólyalábakon
szökellnek kiszámíthatatlanul
arra-erre.
Micsoda tánc?
űr-döngölő
az összetört víztükörben,
s a felhők
benne kavargó labirintusában!
A politika malomjátékában
hol megtűrt,
hol betiltott tviszt is lehetne.

E barbár órában
nincs helye
keringőnek, tangónak,
filmbeli francia négyeseknek,
bár elejtett keszkenőként
ellebben
egy-egy megriadt sirály
a végtelenbe hullámzó múlt felé is.

És ha a jövőbe vinné
a röpte?
Ahol a még szinte

csecsemő-gyermek
krikszkraksz villámokat rajzol
a papírlapnyi égre.
Anélkül, hogy félne.

A kikötők, strandok
Küklopsz-tornyai
szélvésztől begyulladt
szemmel hunyorognak
a vörhenyes sötétségben.
A néptelen parton elmosódik
a sebtében homokba vésett
kérdés:
ki zúdította átkozódva ránk,
idegen hullámaival
a messzi tengert?

Tartásában
szoborszerű fiatalember
bámulja
a hullámtörő kősáncnak
zúduló vízfalat
újra és újra
megbabonázva.
Tudja, hogy nem nyílik meg…
De hátha…

EZERKILENCSZÁZÖTVENHAT

„...nékem álmaimban
gyakorta megjelensz."
Arany János: *Emlények*

Második otthonom volt
a rút Teleki tér.
Gyalog megyek Budáról
nagyanyám angyalához
kék szaloncukorért

kilencszázötvenhatnak
december havában.
Tankok a Széna téren,
ágyúik lőterében
a már szétlőtt házak.

Statárium hirdető
plakátok oszlopa.
Letartóztatott nevek
s felkiáltójeles
kivégzendők sora.

Hajóhintók… sírhalmok…
Temető a téren.
Fejfatorzók, virágok,
örökmécs-gyertyalángok…
Lánctalpas lidércek.

Járőröző sirályok…
Vacogó léptekkel
vonulok át a hídon…
Bevallhatatlan titkom
az, hogy felnőtt lettem.

Tizenegy éves felnőtt…
Gyermekként ennyit élt.
Vonulok át Budáról
Nagyanyám angyalához…
Földig pernyés az ég.

SHAKESPEARE A CORVIN KÖZBEN

A sehonnai egek alatt
ejtőernyők girlandjai…
A *Különleges Hadtest* közel:
megszállta már a Holdat is.

A strázsahely-csillagvizsgálón
aranymenyét a napfelkelte,
a mindhalálig álmodóknak
a táltos-hajnal fölnyergelve…

A gyomorban abrak-parázs:
a szabadság lobbanó vágya…
A suhanc Hamlet jelre vár:
benzinnel töltve koponyája…

Monológjával feltűnik
a lenni-vagy-nem-lenni tankja.
A mese-dráma véget ér…
Már lángol a halál vastapsa.

ELSŐ KÉT FÉNYKÉPEM

Hétéves koromig
egyetlen fénykép sincs rólam.
Pedig kettő is készült.

Az egyik félévesen.
Csak kétséges özvegységében
mosolytalan anyám
és kiskabátos nagynéném
látszik rajta.
A képen még
óvó hajlékot formálnak fölém.
Közöttük én teljesen
belefehéredem a babakocsiba.
Bepólyált árnyéka vagyok
a vakuvillanásnak.
Ők már tudták,
hogy másnap
emberzálogként
beadnak a nagymamához.

A másikon iskolás unokatestvéreim
vesznek közre,
mintha őriznének.
A kép bizonysága szerint joggal.

Jóska és Klári
ikrek voltak,
de nem hasonlítottak egymásra.
Ők szépen vasalt magabiztossággal
néznek a világba,
én riadtan lesem
az orrba vert ládikából
kiröppenő kismadarat.
Ötéves lehettem,
pontosabban: alig öt és fél.
Tél volt.
Lábujjaknál kivágott gyerekcipő,
combharisnya
és rövid kötött nadrág
rajtam,
meg négy különféle
méretű és szabású
szvetter és pulóver…
Köztük egy női is.
Összevissza gombolt,
huzigált rétegeik
kitárulkoznak a hasamon.
Az én arcom is csupa kitárulkozás.
Mintha a csodálkozás
hasonmása volna a félelemnek.
Nagymama
minden közeli rokonnak
postára adta a képet,
hogy büszkélkedjék velem.
Elsőként a lányainak.
Anyám

a halála előtt
minden közeli rokonnak megírta,
hogy neki küldött fényképem
elkallódott,
s juttassák el hozzá
a náluk lévőt.
Aki még élt,
s őrizte,
teljesítette kérését.
Anyám mindenkinek
megköszönte a küldeményt,
majd nagy komótosan elégette őket
mint valami elhamarkodott
háborús testamentumot.
Aztán szétszórta hamvaimat.

VIRRASZTÁS EGY ALTEMPLOMBAN

Az altemplom boltíveinek mélyén,
hol négyrét görnyednek az oszlopok,
a kelő nap bezúz fényöklével
egy ólmos álom-üvegablakot.

Színes cserepei szerteszállnak,
mint tarka lángok, torzó csillagok,
s beleremegnek a holdrozettás
éjfélen túlra vándorló vakok.

Nyisd ki kapud, a magadba-zártat…
Hagyd imádkozni a zarándokot.

A kerengőben eltűnődve szállnak
a fénylő gregorián dallamok.

CZIFFRA GYÖRGY

Gyerekkoromban hallottam rólad
anyám udvarlójától.
Barátod volt,
mint mindenki,
aki két feles között
abban a füstös kocsmában
vagy kávéházban hallgatott téged,
s látta a fehér billentyűk villanásait
az országra roskasztott sötétségben…
Mintha megannyi villám csapott volna
a közeli Zeneakadémiába.

Nekem a neved tetszett.
Mennyire másként hangzott,
mint az övé,
aki – ha nem is a közös
„i" és „r" betűk okán –
talán egyetlen mondattal
megmenthetett volna téged,
művésztársát,
aki valahol a sorstársad is volt.
De neki az kellett,
hogy kőtömböket cipelj
s megnyomorított ujjaid
legfeljebb az érintésük emlékét

őrző billentyűk gyászolják
fehéren, feketén.

És mégis…
A forradalom nyitánya
az a zongoraverseny volt,
amelyet már a Zeneakadémián
te játszottál.
Bartók… És persze Beethoven…
Ó, az az utcai harcokat kísérő
hangtompított remény…
örökös Egmont-nyitány…
mely előtted is megnyitotta a határt.

Ettől kezdve már minden oly természetes,
mintha egész életed csupa ragyogás lett volna.
Ki érzi a billentyűk fölött
ütőerekben lüktető fájdalmat, gyászt?
Világhírnév, hajbókoló államfők, kitüntetések,
alapítvány, tanítványok arcképcsarnoka…
Tükreik mélyén
egymásba csúszó koncerttermek!
Megengedhetted magadnak,
hogy egyikben az összes jegyet megvedd,
az összest
arra az estre…
Európai körútján
azon az esten ő zongorázott.
Ő, aki egyetlen mondattal
megmenthetett volna.
Most egyedül neked játszott

a fényárban úszó üres
nagy teremben.

ELMENT EGY HAJLÉKTALAN

SMS a fiamtól

Meghalt Vadócz úr.
Szomorú vagyok.
Biztos, a sorsa miatt is.
Szeretett engem.
Egyszer a Liget kocsmában
megkérdeztem:
mi a kedvenc nótája?
Kérte,
játsszam el neki a Himnuszt.

TERMÉSKÖVEK, AVAGY A TEREMTÉS KÖVEI

Jerzy Snopeknek és Mártának

A szél
felhőfoszlányokkal fényesíti az eget.
A szeptemberi eső után
rongyos köpönyeg
a diófalomb.
A vízcsepp-foncsoros levelek
mint játékos tükörcserepek
villantanak a koronából itt-ott
megfejthetetlen jeleket,

s átvilágítják a festő
szomjúságot oltó szellemét is
Mária kútjánál
Názáretben.

Az elégetendő diólevelek:
preparált lélegzetek –
a láthatatlan áldozat
tűzhalálával kísértenek.
Fanyar melegét árasztják
a Középkor, Újkor, Legújabbkor
összes művei:
az önfenntartó krónikás évek
kőbe vésett eseményei,
rabosított terméskövei,
megkövezettjei.

Az idő
kerengője beláthatatlan.
Kikövezett körforgás…
Örvénylés-monumentum…
Eredj, amerre látsz…

Az ujjlenyomatok
kiszálazott vonalai
formálják mind-mind mássá
az érintkezés
távolságtartó hurokzatait,
s a beléjük fogott terméskövek
riasztó rendjükkel
gyönyörködtetnek

a magasztosan torz
Nagy Egészen belül.
Távolról nézve –
Gigantok korában
befalazott barbár ékszerek.
Emberi léptékkel –
labirintusunkat lezáró útvesztő-rajzolat,
a tévelygő lét
összemarcangolt térképszelvényei.
Látható, kitapintható
a „nincs-tovább!"

KOBZOS KISS TAMÁS GEOGRAPHIAI SZÓTÁRA

A rohamra sorakozó honvéd zászlóalj előtt
váratlanul maga a fővezér jelent meg
parancsőrtisztje kíséretében.
Szemüvege bepárásodott a koratavaszi vágtában.
Mialatt oldaltáskájából előhúzott kendőjével törögette,
megszólalt.
Közlendőjét csak a hozzá legközelebb állók hallották meg.
Szavait
a még szinte gyermek hadnagy
harsány, mutáló hangon ismételte:
„Lépjenek ki a sorból
a költők,
a hegedűsök,
az énekmondók
és a tudósok…"
A katonák elmosolyodtak.

Az arcvonal előtt tarackgránát csapott a földbe,
a tábornok lova felágaskodott a robbanástól:
gazdája nyeregben maradt.
Az arcához szorított kendőn vér ütött át.
Mintha restellte volna az ösztönös mozdulatot.
Csak a szája mozgásából látszott,
hogy mormol valamit.
A parancsőrtiszt gyorsan elhadarta
lassan kimondott szavait…
Hogy túl értékesek a dicső halálra…
Mármint azok,
akik a rohamoszlopból kiálltak…
és éppen tanácstalanul ácsorogtak…:
a költő, a hegedűs,
az énekmondó,
a tudós.

Megperdültek a dobok,
parancsszavaktól hullámzó mozgás támadt a századokban,
amelyek egymás után megindultak.
Szuronyok…, kardok…, izzó repeszdarabok
hasogatták össze az eget.
Az iránymutató lobogóra sokan nézhettek úgy,
hogy közös halotti leplük lesz,
mire a zászlóalj a kitűzött célt eléri.
Az ütemes léptek dobajától szirmait hullatta az aranyeső,
s egy-egy közülük az elesettek szempillájaként
beledermedt az öröklétet díszítő borostyánidőbe.
A tudós, a költő,
a hegedűs,
az énekmondó

magára maradt a fővezérrel,
aki egyébként kopott őrnagyi egyenruhát viselt…
De mintha biztos lett volna a győzelemben.
Egyenként kérdezte az előtte állók nevét
és hogy ki hová való:
Fényes Elek, Lévai József,
Reményi Ede…,
Kobzos Kiss Tamás
Csak az utóbbi válaszán akadt fenn,
aki hosszan sorolta a helységeket,
amelyekhez kötődött,
vagyis ahol a históriát életre keltő hangja
áthatotta a köveket, a fákat és a lelkeket,
de még a széthordott várromok,
a széthordott ország fundamentumait is.
Az érzelmein
közmondásosan uralkodni tudó tábornok szeme
Toporc hallatán felcsillant.

Fényes Elek gondosan jegyezgette
az énekmondó minden szavát.
Olykor a fejét csóválta;
nem gondolta volna,
hogy ennyi városa, falva, tanyája,
csárdája, serfőzdéje
és heti vására van Magyarországnak.
A két évvel később,
1851-ben napvilágot látott
Geographiaia szótár végül két kötetes lett –
Kobzos Kiss Tamásnak köszönhetően.

A HAL JELKÉPE

Mint a jelképes hal szíve,
amely bensőségesen dobogott
a mosogató hullámlapjára kapart
halbelsőségben,
s onnan kitépve
ijesztőn
a tenyér életvonalán,
a szemétkosárban
– levágott körmünkön,
kisamponozott hajszálainkon –
meg már végképp idegesítőn…
Mert közben Szentestére készül az ember,
s nem hiszi,
hogy mindehhez köze lenne.

TÉRELVÁLASZTÁS

Becsuktam a szobaajtót. Hogy dolgozni tudjak. Mert zavart a gyermek. (A leányka – helyesbítenék itt-ott.) Nemrég múlt tizennégy hónapos. Hallottam, hogy az előtérben tobolyog. Majd megáll. Közel az ajtóhoz. Egészen közel. Engem keres. Érez. Nadrágjának piros, ingecskéjének kék színe mozaikosan átszüremkedett a katedrálüvegen. Rátapasztotta arcát. Két, üveget átolvasztó szemet látok. És tehet-e bármit is az ember, ha ily jelenvalóan figyeli az Isten?

TÜKRÖZŐDÉS

Egyszerre látni szemközt önmagunkat –
egymásnak háttal állva,
tükrökkel takart jelenvalóságunk
állítása és tagadása.
Mélységük közepén a lélek
a fénykaszás verem-kiútban.
Kettőnk mozdulatlansága közt
bizonyosságot ki tudhat?

TÖPRENGÉS EGY BESZÉLGETÉS UTÁN

…persze eltűnhetünk,
itt és majd,
ahogy a naptól kikönyörgött arcszín
s az áprilisi nyár.
A bomló virág kiszolgáltatva mind
az üres keresztfán túl portyázó télnek,
jövő-pernyét havazó hazának.
Kisebbségben egy csoport fenyőfa –:
dér-bádogtetejű
fiatornyos templom
kertben.

Lélekharangját aki hallja,
szálkásan belezöldül.
Borotválatlan,
mosdatlan

dermed a tájba,
akár az árva halott.

Eltűnhetünk…

Lenni az időben
az idők ellenére:
kegyetlen?
érdem?

BEOLVASZTÁS

Előbb a regölést
aztán a regét

Előbb a földet
aztán az otthont

Előbb az iskolát
aztán a nyelvet

Előbb a fejfát
aztán a hitet

Előbb a jövőt
aztán a múltat

és mindezt
egyszerre:
jelenidőben

AZ IDŐ CSAPDÁJÁBAN ÍRT VERS…

Bohdan Zadura hatvanötödik születésnapjára
(abban a reményben, hogy a magyar költészetet
kezdetektől napjainkig bemutató antológiája
egyszer mégis megjelenik)

Hogy hatvanöt éves volnál, Bohdan? Még mit nem! Éveid száma ennél sokkal több: négyszázhatvanöt! Hiszen egy kardcsapásra lettetek felnőttek Bornemissza Péterrel a töröktől szétdúlt országban és időben. Majd a fonákjáról Rimay Jánoshoz fiatalodva, tanítványa volnál te is Balassi Bálint uramnak – úgy négyszázhúsz évesen. Ő talán jobban érezte, te bizonyára jobban értetted a citerás lengyel szép Zsuzsánna énekét szülővárosod, Pulava táján.

A szemek és dallamok bűbájoltságából a história térített magadhoz: máris Kazinczy mellett róttad grádicsait Kufstein várbörtönének, ahol annyi honfitársad raboskodott – hogy csak Szulkovszky herceget és Kollontáj Hugót említsem, s a nyelvzseni és kultúraszervező Szlotvinyszkit, akinek keresztneve magyarul: Szilárd. Hat évet ült. (Ha belegondolok, te is belekóstoltál a magyar nyelvbe és kultúrába, de szerencsére mérgük nem bizonyult halálosnak és börtönbe se kerültél miattuk.)

A kazamatáknál persze jobban érezted magad Berzsenyi Dániel földes szobájában, ahol a *Horác*ról írt verssorok élő pacáit, a legyeket kellett elhessegetned a papírlapról, hogy olvasni és fordítani tudjad sorait. És közben minden elragadtatott mozdulatodnál ügyelned kellett, hogy le ne fejeld a mestergerendát.

Reszketeg kezével Vörösmarty Mihály rántott könyvtárszobájába, majd bízott ugyanazon lázas földöntúli mozdulattal Ady gondjaira. Ki tudja, meddig kísérte figyelemmel barátságotok alakulását, hiszen ő ötvenöt évesen meghalt, s te akkor a fejen állt időben vagy száztíz esztendős lehettél.

A magyar költészet Babits, Juhász Gyula, Tóth Árpád, Áprily, Erdélyi József alkotta csillagágainak kaleidoszkóp-metszetében mennyire érezted szétszabdalva magad? Verseiket olvasva fordításodban, biztos, hogy mesésen életre keltél.

Úgy hetvenéves nagyöregként beledermedtél, ahogyan a halálmaskarát váltogató történelem letaglózta a létezésből más-más módon kitaszítottakat: József Attilát, Dsidát, Radnóti Miklóst. Pedig egy lengyel az ezerfajta kiátkozottsághoz hozzászokhatott az elmúlt kétszázötven évben.

Tudom, hogy számíthattál a két jóbarát, Illyés és Szabó Lőrinc parttalan pártfogására. Szabó Lőrinc még megérhette az 1956-os forradalmat, Illyés Gyula *Egy mondat*a maga volt a

forradalom. Azok közt, akikre számíthattak, te is ott vagy, ki lengyelül újra írtad verseiket – tűrteket és tiltottakat egyaránt.

Pilinszkytől huszonnégy, Nagy Lászlótól húsz év választott el. S hogy Nagy László ötvenhárom évesen meghalt, korkülönbségetek most – csak tizenkettő. Tudom, mennyire becsült téged. Hallgatásodban is megérezte a költészetet, az örökkévalóság dobhártyáján vers-jeleket kopogtató embert.

Kányáditól másfél, Budától, Ághtól alig háromnegyed évtizeddel vagy fiatalabb, míg korán meghalt barátunktól, Rózsa Bandítól csak röpke öt évvel. Utassyval, Oláhval, Mezey Katival, Péntekkel szinte egy idős vagy, az élők, a kortársak jogán – ahogyan Farkas Árpival és Király Lászlóval is. Soroljam még..., hogy Kiss Bencét, Győrit, Konczeket ki ne hagyjam?

A költőkről pedig ezután egy szót se többet, mint a vámpírokról – Könyves Kálmán királyunkat idézve. Akit rútsága, púpossága ellenére is tiszteltek szelleme miatt. Bár lehet, hogy eleve bölcs és daliás volt. Ma mintha inkább a rút szellemeket kellene előírásosan tisztelni.

Befejezem... Nem akarlak fiatalítani. Ahogy magamat, tégedet is féltelek az új csecsemőkortól. (Pedig mondják, addig tart az igazi felnőttség, amíg az első, szemlélődéssel telt életévét be nem tölti az ember.) Mi már betöltöttük. Örüljünk hatvanöt évednek – a négyszázhatvanötön legbelül. *(2010)*

A IV. C. BALLADÁJA

A könyvnélküli!
Igen, a könyvnélküli,
amit Perényi tanár úr
bármikor számon kérhetett,
szeptember elején és június közepén is,
ha sütött, ha szakadt.
Meggyőződése szerint
a magyartanulás aranyfedezete
a könyvnélküli.
„Sokatoknak csak annyi marad az irodalom,
amit most kívülről megtanultok" – mondta:
„Néhány név
és tíz-tizenkét vers!
Álmotokból felriasztva is
fújnotok kell őket…"
„Hibátlanul!" – suttogta baljósan
a szokásos egyest beírva
a versszerető Balázs Gyulának,
éppen a harmadikat azon a héten,
majd a mindig jelentkező Barnának is,
nem beszélve
a fejét önként tőkére hajtó Bácsatyairól,
aki bele se kezdhetett
túlbuzgóságból megtanult Gvadányijába,
mert nem tudta, hol van Peleske.
A könyvnélküliben
Perényi tanár úr nem ismert tréfát.

Ha nagynéha mégis nevetett,
megkérdezte:
„Mit szeretnél mondani, fiam,
és mikor?"
Húsz év múlva –
hangzott a válasz
lassan már ötven éve.

Elvárásához illőn
mi igazán csak egyetlen poémát tudtunk kívülről…
Azt, ami rólunk szólt;
egyenként – mindahányunkról.
…Bányai, Csaba, Fodor…
És folytatódott is a remekmű
az ABC bennfentes ritmusára:
Gáti…,
aki Arany balladás várudvarában
Pázmány lovaggal
(és Perényi tanár úrral)
próbált kopját törni –
újra és újra.
Hogy ki lett a győztes,
félévkor derült ki.
És Görhöny meg Heinisch Pali,
kinek édesanyjától
az első lengyel szavakat tanultam…
Mély lélegzetet véve:
Horváth, Jámbor, Jung, Kajli
és Kiss, Kiss: Árpád és Zoltán…
Magamat kihagyva pedig:

Kőszeghy Álmos –
ő éppen április elsején
nem ismerte a tréfát,
némaságával gyászolt
a szünetekben is,
mert őrnagy apját
negyvenötben
ezen a napon lőtték le
az osztrák határnál,
amelyet nem akart átlépni –,
Lipcsey, Minich, Nemes Lajos,
de a bolgármagyar Nedelcsev
ki ne maradjon még véletlenül se!
mert e bakiért égi naplónkba
pirossal vési be az egyest
Perényi tanár úr.
(Fölöslegesen tetézve bajunkat
a Nagy Számonkérés előtt.)
Pátrovics és Perényi (Pál,
a névrokon).

Néhány név marad
– mondta Perényi tanár úr –
meg tíz-tizenkét vers.
Adyé, Aranyé, Balassié,
s mert Babitsot nem tanultuk,
Csokonai Vitéz Mihályé –
hát persze, hogy *A reményhez*.
És Poór, Puskás, Romhányi…,
Igen, Romhányi,

ki a számonkért vers helyett
mindig Tóth Kálmán *Előréjét* harsogta el
a veressipkás hős fiúk rohamáról.
(Különösen október huszonharmadikán.)

Néhány név marad… Simay…
És Stadler – egyest könyvnélküliből
legtöbbet ő kapott,
de közülünk legtöbbre ő vitte talán…
Persze Amerikában.
Arról,
hogy allergiás volt a penészre,
nemcsak a befőtt tetején,
hanem a falon és a metaforán is,
József Attila mit tehet?
És mit tehet
prózai átköltése ellen a *Mama*?
A dühkitörést, hogy „ilyet én is írok!"
Perényi tanár úr ellenpontozta:
„Arany mellett ő a legnagyobb!"
Értékítélete
ránk kimért ítéletnek bizonyult…
S hogy megjegyezzük,
mi, éretlenek és értetlenkedők:
azon az órán
mindenki két egyest kapott.

Csak néhány név marad.
Széll Péter,
kinek az apja Petőfi…

vagyis a Petőfi Kör miatt börtönben ült.
Ettől függetlenül, verset, legtöbbet,
fiának is Petőfitől kellett tudnia.
(Eddig még nem csukták le érte.)
Takács…
(Sejtelmünk se volt,
hogy ilyen nevű költő
mennyi van!)
Utánozni Perényi tanár urat
csak a mi Takácsunk tudta.
Így voltaképpen költő volt ő is;
verset mondott a hangján,
feleltetett könyvnélküliből
„nekem elég, neked elégtelen!"-re.
De hogy ő szavaljon?
„Még mit nem!
Legfeljebb a Fradi kórusában…"

Tóth…
és Vatai,
ki úgy tudott puskázni,
hogy híre eljutott
az Óperenciás tengeren is túlra…
egészen az igazgatói irodáig.
De a *Befed ez a kék ég*nél ő is megakadt…
Hogy ne kelljen folytatnia a verset,
merthogy nem volt, aki súgjon,
eljátszotta Zrínyi életművét:
s a *Szigeti veszedelem* hősei nyomán
kirohant…

vérző orral a tanteremből.
(Mindig volt nála piros tinta.)
„Akkor mindenki hős volt,
és országos a szeretet" –
révedt Zrínyi ürügyén
a messzeségbe Perényi tanár úr.
Tudtuk,
ilyenkor ezerkilencszázötvenhatra gondol,
a *Piros a vér*re…
és az *Egy monda*tra,
amely nem egy mondat volt.
(Biztos,
meg kellett volna tanulnunk
mind a száznyolcvanat,
ha másként alakul a történelem.)

Így csak…
néhány név.
Vida, Vincze és Wágner,
Zóni és Zsigmond…
És tíz-tizenkét vers…

A IV. c. balladáját,
Tanár úr, ha felhívna,
se tudnánk már hibátlanul elmondani.
Görhöny – halott.
És ugyanabban az évben hunyt el Jámbor is.
És Kajli, Pátrovics, Takács is meghaltak.
Fodorról, Tóthról, Vidáról pedig
évtizedek óta semmi hír,

ahogy Zóniról se.
Reméljük, élnek.
Mint ahogy mi is élünk.
De éljünk bármeddig is,
egyszer majd
néhány név lesz a ballada.
Aztán csak egy.
Végül már annyi sem.

Marad
az a tíz-tizenkét vers –
ifjúságunk könyvnélküli utóirata.

SALFÖLDI HAIKUK

1.
Parlagfű-világ –
vad kengyelfutás a nyár
kifulladásig

2.
Platán-alagút.
Angyalszárnycsapásnyira
az örökélet.

3.
Kísértet-hajnal.
Hegygerincet fordít ki
a fény ekéje.

4.
Cseber, fa-urna?
Az elmúlás csokrában
lepények íze.

5.
Kicövekelve
az indázó pusztulás.
Vad boa-mámor.

6.
Fürge tatárló.
Álomba dermedt falu,
láng-csóva hajnal.

7.
Mint kezesbárány
olyan a pásztor botja.
Egy test, egy lélek.

8.
Szamárfüles rét,
zöld kalamáris a fűz:
tintaszökőkút.

9.
Üvegtekintet.
A farkas izzadtságát
beissza a föld.

10,
A hatodik nap
még lakható mennyország.
Fény: Isten árnya.

11.
Ó, moha-kontyos
Salföldi Aphrodité!
Mozdulat-árnykép!

12.
Levedlik álmuk
a völgyben szökdelő fák.
Virágvasárnap.

13.
Aranyló nádas.
Az álmatag vízparton
árnykép-magányunk.

14.
Nagyvakáció!
Gyűrött irkalap-margón
andalgó vágyak.

15.
Ó, lenge nádas!
Vizeket bizsergető
est-pironkodás.

16.
Káli-medence,
hűlt helye annyi hadnak,
várakozásnak.

17.
Háromszög a szív
sorsunk kaleidoszkóp-
körtemplomában.

18.
Virág-gyöngyszemek:
kikarózva a jövő.
Szomjas a lélek.

19.
Kettéhasítva,
ahogy a torkán kifér…
Vérzik a méhkas.

20.
Kőzene a hegy.
A kotta bazaltsávján
zöld violinkulcs.

21.
Verkli-keringő –
elszabadult álmaink
körbeforgása.

22.
Félút-kerengő,
felhő-messze a forrás
a szomjazónak.

23.
A lét: hullámzás,
tiszta homoklapot nyit
sorstalanoknak.

24.
Kháron ladikja –
elmerülve az élet
fűtengerében.

25.
Falusi templom.
Fatörzsekkel áthuzigált
újévi festmény.

26.
Hajnal-teremtés.
Az összekarmolt fényben
vak sóhaj a nap.

27.
Ó, gyümölcsfalomb,
tört tetőcserepekről
töröld le nevünk.

28.
Múlóban a nyár.
A mező gúzsba kötött
paripa-éhség.

29.
Útszéli fohász –
égnek feszülő kereszt.
Csukva a lélek.

30.
Imakönyv a táj –
a völgyben lélekjelző
zsolozsma-csermely.

31.
Sík öntőforma
az aranybúzatábla.
Fújtat a traktor.

32.
Domb, hegyvonulat.
Bárányok vonulása,
juhászkomorság.

33.
Fény-monumentum.
Megkövült fohászkodás
az öröklétért.

34.
Jég- vagy kőkereszt –
tévutak sorompója.
Körbetekintés.

35.
A sárga házon
kútgém vagy kereszt árnya.
Jele a szomjnak.

36.
Hang-libikóka.
Gágogó kérdőjelek
kókadozása.

37.
Kő-vízilófej,
unottan belefúlva
a fény-iszapba.

38.
Seregély-évszak!
Fejük-vesztett vitézek
szüreti bálja.

39.
Vesszőhadak közt
kripta vagy borospince.
Csak íve látszik.

40.
Öbölnyi nádas?
Kiszáradt, sárga tenger?
Hullám-körömház.

41.
Szablyaívű hegy.
Fényesre élezetten
sem bír a fákkal.

42.
Kilincsre csukva
a felnyithatatlanság,
a „mindhalálig".

43.
Lángélű fejsze:
stafétabotra várnak
a jegyenyefák.

44.
Noényi lábnyom
köré alvadt a vérünk.
Iszap-cirádák.

45.
Eskü-sorminta
a tavirózsákon túl
fénycsobogásig.

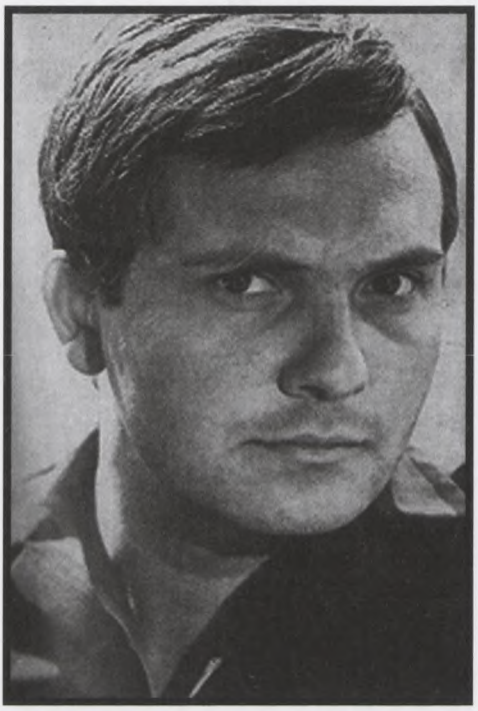

Rózsa Endre ((1941–1995)

Rózsa Endre

Anyám és én	307
Ősz, 1964	308
Honfoglalás	310
Fél évszázad	312
A kilenceknek	313
Párbaj	314
Kortársaimhoz	316
Ami megőriz	318
Petőfi '73	319
Árnyékszobrok	320
Köszönöm, megvagyok	322
Hadakozom a verssel	323
Örökség	324
Mozzanatok	325
Országutakon	326
Faluvég	329
Jöttem az úton	329
Kezemben szénné válik	330
Arany János	331
Vers ifjúságom értelméről	332
Áhítat	334
Se hója, se hója	336
Elsüllyedt csatatér	338

ANYÁM ÉS ÉN

I.

Anyám a kútra ment előttem,
két tenyeréből poharat
formált. Nem sok vizet zavart:
ivott-e? Csak eltűnt az őszben.
A gyomok utána loholtak,
repedt fülekkel, szomjasan
lapultak lábnyomán –
mosolyaiból kilakoltat,
a szomszéd bánathoz oson,
rólam pletykáz anyám.
Míg árvacsalánt gyűjt a völgyben,
erdején egy fa nem marad:
az ágas távolságokat
tűz irtja közte és közöttem.

II.

Nem értem, milyen kapukat
csaptál te rám. Én kinyitottam.
Tekintetem a kulcslyukak
mélyén forog: mi zárja jobban?
Más kulcsait már rég eldobtam;
kapjam ki sírból ujjadat?
Lepattog kezed nyoma rólam,
por kápráz – viszi a huzat.
Nap süt. Egyetlen árnyék éle
császármetszés a levegőn,
ím, az idő holt anyaméhe,

hajam kitépem – belenőtt.
A könnyeimnek ki ás vermet?
Üres cellában menetelnek.

III.

Ki ácsol küszöböt a könnynek?
Megfelezzük az egy nyomort,
a falak csendben elköszönnek.
Koromra, téglaporos hóra
háborús pincék nyílanak.
Gyökér forog padlónk alatt,
örökös órák mutatója.
Egyszer majd jut idő a jóra,
ki mindkettőnknél szabadabb,
csak ez múlna, e mai nap:
megráng a világűr korogva.
A Nap: kővel tömött torok.
Eresszetek gyomrunkba lámpát:
nincs éhség, amit ki ne hánynánk!

ŐSZ, 1964

I.

Amit én földobtam madárnak,
mind visszahullt rám – kőnek.
Máig sem tudom: nyíltabb égbolt,
vagy szív kell hozzá könnyebb.

Máig sem tudom: szemem ágát
mért fosztotta ki végképp

minden elfútt-levélnyi távlat,
hulló-gyümölcsnyi mélység.

Csak azt tudom, hogy ősz van újra,
s mint csontig-vérző préda,
vacog a habzó Duna száján
egy gerezd dinnye héja.

Csak azt tudom, hogy kettéhulltak
az arcok és a szárnyak,
s gigászi téli díszszemlére
sorakoznak a tárgyak.

Csak azt tudom, hogy föld és égbolt
állkapcsa összekattan,
és zajtalanul morzsol engem
a csillag-fogsorokban.

II.

Varjak közé csap le a szél:
riadtan égre szállnak,
örvénylő pernye-rongyai
a széttaposott nyárnak.

Még eszelős fák állanak:
gyökér, ág s minden ízük
még markolja a kék magast,
s a mélyt is; szinte izzik!

De már halak surrannak el
alant, a televényben,

fölöttük fű taréja fut,
majd megmered fehéren.

S kipattogja kő-szemeit
a fürkész napraforgó.
Visszhangzó üveg-ketyegéssel
telik a szikla-horhó.

A terméketlen kín egét
sasok ekéi szántják…
…Ki akaszt végre már belé
egy értelmes barázdát?

HONFOGLALÁS

Kő az egem, levegőm iszap,
zöld, eleven fű ölemből kicsap.

Tüzek és súlyos hamvak medre
a hátam mögött torkoll egybe.

Előttem por. Elfodroz, míg mondom:
a szobrász szél hevenyészett a porból.

Talapzatra sohasem emel,
kelletekorán – bízom – mélybe ver.

Aki a világ egén járna,
ólmot öntsenek bakancsába.

Búvár előbb, hogy pilóta legyen:
medúzaernyőt, kinyílót egyen.

Énvelem maszlagot akartak
etetni, hogy éhen ne haljak.

Hát gyomrom sincs, de sejtjeim fala
fölemészti, ami veszett haza.

Szívem koszorúere
körülöleli, hol van a hősök tere.

Rongyba bugyolált lópaták
dagasztják ott az éjszakát.

Feledtető holdudvarokról
házőrző eb nyí, ordas horkol.

Zuhanó repülőgépről
is jól látni, egy ország épül.

Betonkastélyok ablakán
kivigyorog a betonarcú lány.

Felém nevet, de combjai között
öröktől fogva csak a hó süvölt.

Árpád óta dagadó páva-domb –
foglaljak hazát fekete lovon?

Ihol a zászló! Ki nyargal el vele?
Kezébe rohad a nyele!

– Magasba szálló repülőgépemen
Noé ekéje, tűzszerszám, szerelem.

FÉL ÉVSZÁZAD

Utassy Józsefnek

Én azt hiszem, hogy soraidra
a kőlavina rávall:
ami egyszer elindította,
azt sodorja magával,

nagy könnyek peregnek: a sziklák,
és ég zeng; zúg a tundra!
Csak mi maradunk egyre inkább,
vadorzón – önmagunkra.

És azt is hallom: szavaidtól
szél süvölt – majd visszhangja elnyel.
Amit leírt és le nem írt toll,
faggatja, mi az ember,

mi az, mi zúdul hömpölyögve:
áll a csúcson az agg fa,
s mit kibiccentett – száll örökre
magunktól távolabbra,

szavanként
az időbe zárva vissza!

A KILENCEKNEK

Azt mondják,
hogy pórul jártunk,
mint a
kilenc törpe
és Hófekete.
Barátaim,
lehet-e a szónak
eredete:
léggyökérzete?

Úgy jártunk,
mint két kéz,
ha tíz ujja
egyenként,
csonkolva tűnik el,
s az se baj, mert
mit tudott
kilenc ujj,
rácáfol az egy ujj,
a hüvelyk,

szép bukás ez,
halvaszült siker.

PÁRBAJ

Sarkig lököm rátok az ajtót:
rajtam kívül még ki mulat ma itt?
Szarvasagancsnyelű huszonhárom
évem a világ asztalába vágom
markolatig.

S míg pohár koccan
cinkosan, sorban,
s a rengő késnyél csillapodik,
lesem, ki szólna még valamit,
ki moccan?

Itt vagy-e, te híres hús-vér utód,
vasderes üstökű jövőm?
Vesszen, kinek kisebb az ára:
máma kísértő számadásra
hívlak merőn.

Még ki se mondtam, s vállon koppint
a vendég.
Homloka vibráló parázs;
arcán valahány mély forradás –
mind rám néz.

Nyugodtan mondja „Csitulj, öcsém.
Nem te leszel, aki – én? Ki tehetetlen ül?
– Ígéret szálltán, láng lobbantán,
tőlük hiányos égbolt hasadtán
álld sorod emberül.

S bár meg nem érné is – mi haszna?
Forrásból kelt nap káprázón ragyog!
Egyhajtóra, amíg csak tart,
öntsük magunkba e tűzvész italt
semminek – vigasznak!"

Várom, míg folytatja. De nem szól már,
csak halántéka ketyeg.
És a nagy csendben vele tüntet,
kéken és makacsul vele lüktet
a pinceüreg.

Világok viaszcseppje gördül:
rángó kis láng
repdesi körbe a csonk maradékát,
mint fecske pusztuló hajlékát,
s fölcsipog ég iránt.

Hogyha most késem éber volna –
e férfi szívébe ugorna!
De hirtelen fejem lecsuklik:
NEGYVENHAT ÉVES VAGY! Ha százszor is
lebuksz – itt
élni muszáj; no, húzd a szád vigyorra!

Kapd meg hát, testvér, a poharat,
idd ki – és csapd a falnak!
Künn már józanul ing a világ:
Óriás üvegkelyhek a fák,
s csordultig csupa harmat!

1964–87

KORTÁRSAIMHOZ

Nem léphetsz kétszer
ugyanabba a folyóba

Herakleitosz igaza: fél-igaz.
Hisz aki lépnél, minden ízig az
te sem lehetsz már, mint akár imént;
mert magából is kilép, aki lép.
Időre más-más, s most sem csak-ilyen –
az vagy, s nem az, míg végül: senki sem.
Valaki, aki sosem azonos;
énje mélyeiben is úgy honos,
mint futó víz, mely váltja medreit,
sodor, sodródik, öl s termékenyít.
Ide jutunk hát vissza: a folyó
is te vagy! Minden: tőled-eredő
és benned-áradó!

S az összkép? Rólunk? – Vedd a strandmedencét!
Egymás hegyén-hátán a meztelen nép,
nyári verőfény, zene szól, miközben
ürül s telik, víz elegyül a vízben,
kijövő-csapját nem látod buzogni,
s a lefolyót sem hallhatod zubogni –
de már a víz is; csupán emberek,
ürül és telik – észre sem veszed,
egymásba bukó, egymást kiszorító
eleven közeg, orv sír, hullámhintó,
s hiába is cserélődik ki csöppönkint
megtévesztően állandó a vízszint –

akik itt torlódunk e medencében,
még nem, vagy már nem vagyunk itt egészen,
de addig végképp egymást lökve, nyomva,
egyszínűvé s -neművé összemosva.

Elpárologni? Egérút az égbe?

Ki csak egy csepp, s nem fér a medencébe,
akit a nyüzsgő sokaság kivet,
a Nap szívja föl – vagy maga siet.
És alatta, mit eltűnőben ott lát:
temetőpúpként turzik már a sok hát.
Végtelenebb – s hadd higgyem: sokszínűbb! –
vagyok s vagyunk, mint valaha kitűnt,
vagy mint ahogy magam is sejteném,
s halvány szivárványa e költemény.

S ha még ez sem – szánhatom-e, ha így van?

Kik velem élnek, élek köztük vígan,
– egyetlen elképzelhető
és legősibb elem –

s ki nincs, ki nem volt – az csak
szembekötősdit játszana velem.

De rikoltsam: a múlt érvénytelen?
Álljak le, míg a jövő nincs jelen?

Volhattam volna, volhatnék, lehetnék –
vagyok csupán. És: mi minden lehet még!

AMI MEGŐRIZ

Hagyna magamra a tűz
parittyás szikra-fiával.
Máglyánként húnyjon a tűz,
hisz e láng csak megharap, átmar –
hagyna magamra a tűz.

Hagyjon el engem a víz:
tavi hullák illata, bomlás.
Cseppenként szökjön a víz.
A tenger – az ősi hasonmás,
hagyjon el engem a víz.

Hagyna magamra az ég
üresség létrafokán bár.
A talpamig érjen az ég!
A lepke a légbe kitárva
a bálvány,
hagyna magamra az ég.

Hagyjon el engem a föld.
Tüntess, milliárd,
csupa zöld uniformis!
Rögönként fogyjon a föld:
kirúgom magamat, megyek úgyis –
hagyjon el engem a föld.

Megőriz a máglya, a csepp,
meg a tenger, a lég, meg a hant is.

Tűz, víz, ég, föld – elesett.
Evezünk, a hajónk ahogyan visz.
Nem kérdés, mekkora volt,
s hogy süllyedt el Atlantisz.

De bárhova ússz – már nem feleded,
Miurunk mire vár,
míg alakja a szélbe lebeg…

…Ő, Ő örök, és
ha belehalsz is –
a fényözön-űr, a galaxis.

PETŐFI '73

Ha sírni tudsz – itt sírni: kell! –
saját fájdalmad sírd csak el.

Népesítsd be az örömöt
magaddal: máshoz nincs közöd.

Akárkivel is: egyedül
Állítsd önmagad seregül

magad mögé – így győzni fogsz.
s ha vesztesz – csakis te lakolsz!

Sehonnaiak, sehelyütt –
csak árvábbak vagyunk együtt

Egyszemélyes nagyhatalom,
csatlós igéim elcsapom,

szerelmem, földem és hazám
őrzöm, szólítom magyarán,

osztályom, ügyem, nemzetem
egyedül van, míg nincs velem.

Légy te a haza, te a nép,
a világ, az emberiség,

a történelem összese,
kudarcaid önkéntese,

halálod konclökő ura,
csak kutyája ne légy soha!

Ha így szólsz: akárki megért.
Különben – kár a szövegért.

ÁRNYÉKSZOBROK

Csak a kávé, bor, cigaretta
őháromsága, mi szent ma.
A csésze, a füst, füles ibrik
útitársaim. És – ideillik –
nagyokat csevegünk. A felesleg
kicsapódik a szóba; keresd meg.
Bizakodna titokban a vándor

pénzt verni a nyár aranyából,
s legyeket riogat, míg a fertály
órán – tizenöt pici perc száll.
Azt sem veszi észre,
hogy érte az abroszra
beáll az üresség
porral remegő szobra.

Csak a kávé, bor, cigaretta
szentháromsága, mi kell ma.
De kérdezem én: a csupornyi
kis italtól – kell-e zokogni?
Szentgyörgy hegye tiszta borából
kortyolj – s díszkert a sikátor.
Erejére kap itt, aki bátor,
gyáváknak napja világol.
És tétlen elül, míg a fertály
órán – tizenöt nap is elszáll.
Azt sem veszi észre,
hogy érte az abroszra
beáll az üresség
árnytól csupa csík szobra.
Csak a kávé, bor cigaretta –
s a Mária-kép, ami szent ma.
Se vád, se panasz: szabadulván
nincs itthon az asszony – „a múzsám".
Korompapíron fura metszet:
kriksz-krakszba sűríted a verset.
Elakadsz – s felijedsz; nos, az új ok:
zörögnek a zsebben a kulcsok…
És nyugtalan ülsz, míg a fertály

órán – két évtized elszáll.
Azt sem veszed észre,
hogy érted az abroszra
beáll az üresség
idomtalan árny-szobra.

Csak a kávé, bor, cigaretta?
Bár nőnek helyükbe ecetfa,
s a csikkre – te mondja, magad áment:
fél életidőd, ami rámént.
Bár szól a kakukk, a madárdal,
s nagy hársak illata árad –
aki józan, az itt kora kárt vall,
s berúg, aki inni nem átall.
Hitetlenül ülsz, míg a fertály
órák peremérő
a virradat angyala felszáll,
s azt sem veszed észre,
hogy érted az abroszra
beáll a kietlenség
árnyéktalan ős-szobra.

KÖSZÖNÖM, MEGVAGYOK

Felnőttem már a halálra.
Tudom: egy élet – az Élet.
Hogy a báb – pete volt, fura lárva,
s amikor kipillézett:
éjben gyufaláng csak
a szélbe bezárva.

Megszülték megszületésem.
Szemem koppanva lezárom.
Csak a semmi cserélt helyet, és nem
az űri s földi lábnyom –
jobb fába szorultan üvölteni csak
e vakrepülésben.

Megértem már a halálom.
Égbolt vak végtelenében
zsugorodva zuhanni le vádlón,
s megtérni ép-egészen:
jó hecc nekem és ki a „nem lehet"-en
– átront.

Várom megsemmisülésem.
Az egy igaz élet az ára.
Foroghat a föld is idétlen,
a fia nélkül: árva.
Nem lesz zokogás, se remény, se kudarc –
no de én sem!

HADAKOZOM A VERSSEL

Hadakozom a verssel, s a győztes tét: te vagy.
Minden szó összeomlás, új s új fekete nap,
s nem adhatlak föl úgy, hogy önmagam ne.
Talán egy mindent eldöntő roham… De
az első percek össztüze felőröl,
s már megfutnom se futná az erőmből.

Hadakozom a verssel: ínség s tizedelés
pusztítja katonáim. – Még menetelnek, és
hisz is néhány… Miben? – jó volna tudni.
Vagy kéj a bombatölcsérben aludni,
ha nem sújt golyó s nem sodor a kartács,
ha élsz még, noha itt halomra halt más?

Hadakozom a verssel; egy talpalatnyi föld
nincs már visszavonulni, s helytállni sem dicsőbb;
ha nem védjük ki az első elestet,
a hősi halál is csak sekélyes tett –
így, míg füstlehét lángok közt kifújja,
dúl a lélek honvédő háborúja.

Hadakozom a verssel… S már nem te vagy a tét!
A lét maga; s mit veszt, ki ezt kockáztatva vét,
ki megkísérti, mit meg úgysem úszhat?
Szívdobbanásom érve érted érvel;
s a menthetetlenség zord bélyegével
verseim önmagukért háborúznak!

ÖRÖKSÉG

1.

amikor megszülettem
négy égtáj hajolt össze felettem
azóta is csak az ötödik égtáj
sarkcsillagát kerestem

2.

azóta se igazán
nem hozott világra senki se anyám
csak amit magam alapítottam
az vagyok én az a hazám

3.

pécs külvárosai
mossanak alá adria záporai
bűntudat nélkül vagyok már
konok sehonnai

4.

világom egét múltam rétjeiről
pipacs vérezi csalántűz perzseli föl
perzselje bánat füst vet annak ágyat
aki csak kórót hullt gallyat gazt örökölt

5.

nékem e földön kérdezni van csak okom
a választ nem tagadom
hanem aki még kérdezni sem tud
hogy értené meg mire nincs válaszom

MOZZANATOK

A DISZKOSZVETŐ BODZAFA
az árokszélen
virágkoronáját emeli
s forogni kezd a fényben

HOGY CSÖRTETETT A KIS VIHAR
pengéje eltörött
vívóállásba mered a villám
a zárt szemhéj mögött

KULCSOSLÁDÁVAL JÖN AZ ŐSZ
ujján pörget jégkarikát
rég elhullajtott mozdulataikat
kapkodják össze a fák

FELSZÍVÓDIK AZ ÉG AZ ŰRBEN
kocsonyás csillag reszket
és sítalpon a havas földre
varjak ereszkednek

ORSZÁGUTAKON

1.

Mint napraforgó tányérjára
a civakodó verebek,
csapnak le a lágy, kerek tájra
a csőrös, kemény reggelek.
A vidék láthatatlan száron
visszacsapódik, vág, remeg,
kifosztott kelyhe a világra
hangtalan zokogva mered.

2.

A kocsma előtt ott lebzselnek
az egytömb, párázó lovak.
Éhenkórász, csöpp szekereknek
növeszt íves szárnyat a Nap;
mind mosolyog, feszeng, dagad,
talán már csak egy lélegzet kell,
s fölszállnak a cinkos szelekkel,
mint zörgő, csontos madarak.

3.

Egy koldus porszem sem tengődik
a légen át. Zümmög a csend.
Rozsdás vagonok ütközőit
delejezi a végtelen.
Majd csattogás emléke zeng,
a holtvágányra fény vetődik,
s összefent, vad tekintetek
kaszabolnak utat a völgyig.

4.

Légy csüng a forró levegőben.
Fekete magként úgy pezseg,
hogy lassan köré merevülnek,
s gömbbé záródnak az egek.
Átlátszó, alma-dél lebeg,
s ez irdatlan üveggyümölcsnek
héja alatt zúgva pörögnek
lepkék, madarak, emberek.

5.

Gémhez kikötve itt kotyognak
a fehér csónak-vityillók.
Itt csak az emlék, ami csobban,
s bár csobban, senkihez se szól.
Itt az a tenger, ami volt:
ha varjú röppen, itt már sólyom.
Az ember is mivégre szóljon?
A Nap arany. Ezüst a Hold.

6.

Lefoszlott vörös venyigék közt
göthös kis csapat csatarász,
fösvény szavuk hümmögve füstöl,
kelletlen tücsök kaparász.
A dombtetőn kövérke ház
pislog, kapatos kocsis füttyög.
Míg kordéja ily vadul zötyköl,
mit bánja, az út merre ráz?

7.

A csecses égen körmösen
csimpaszkodnak a szurtos gyárak.
A csillagokról gyűrűsen
feslenek le az alélt szájak.
S míg verebektől puha fákat
mosnak alá a halk szelek,
a megszoptatott éjszakával
egy ölben – ladik szendereg.

FALUVÉG

Elsuhan a vonat.
Láng apróz. Porcelán-
szilánkok fogsora
rág a bodzák tövén.

Hát dél van – szól a víz,
s a kavicsok között
csak poroszkál tovább,
motyog maga elé.

Úgy, úgy – mormolom én.
(Szeder potyog, varas.)
Ökrök farán legyek
örvény-rózsája forr.

Zablát rágcsálva áll
az idő; úgy bizony!
S bár néma – hogy nyerít!
Én hallom. Hallani.

JÖTTEM AZ ÚTON

JÖTTEM AZ ÚTON földönfutó esőkkel
mohos szemek közt mint kinek menni muszáj
ahová soha nem értem volna el most
megtermi üres lábnyomaim a sár
nem mondhatom hogy keblére ölelt a tájék

csillagát rügyét lehunyta elfeled
hegycsúcsról mely napos volt mint a remény
sas röpte zárja kulcsra az esti eget

hazám is annyi csak ami idesejlik
réghalott anyám ráncain átderengve
szűk világ ez még ahhoz is
hogy börtönöm lehetne

csatamezőkön lázadó őseim éhét
fűbe harapva se csillapította a rög
nem oldhatom meg sorsommal jövőjüket már
s az én gondjaim sem ők

évelő gazzal habzik elénk az idő
s holott lehull a lomb a gyökér kiszakad
nyíljék virág a káprázó levegő szárán
én másképpen vagyok szabad

KEZEMBEN SZÉNNÉ VÁLIK

a szerszám a toll hát
légvárakból visszafelé
építhetek-e elfogulatlan múltat
lakatlan mítoszt mely mindenkié

kérhetem-é a csikorgó kavicsokat
eltévedt léptünk váltsák vissza a csendnek
növényi szárnyak verdeső női hajak
vájnak a kőbe medret

buktató roham rajtam a szerelem is
lesz-e utódom akire hátrahagyjam
vagy fogvacogva lapulok majd az utcán
magamban

nincs mese föl kell gyújtanom gyermekkorom
apáink nyarát bátyáink ifjúságát
hogy hamu lesz porig hamu
csak ez a tűz nem ábránd

vesztenivalóm marad még annyi hogy
tudjam az órák mindenütt vérben forognak
s hogy a halandók visszás kis győzelmeit
dobra verik a holtak

ARANY JÁNOS

a földdel a hajnal
alászáll – ölyv a galambbal

még egyetlen toll egy csöpp vér se hull
a világ csak retteg elborul

amott a fák közt elúszón
füst sarjad – posztumusz lomb

de a megmakacsolt gyökerek
ölelnek csak meredt köveket

gondold el hogy itt nyár volt legelébb
súlyos kripták őrzik melegét

az időt várom most is mint a holtat
markában zöld napot szorongat

a sarkcsillaghoz kikötözve
három szelindek évszak futkos körbe

állok én a belső hóesésben
mennydörgő óraketyegésben

mint kutya az elásott
csontot őrzöm ami nincs a világot

míg jön a víz jön szájába veszi
s a tél lábai elé fekteti

VERS IFJÚSÁGOM ÉRTELMÉRŐL

Európa diákmozgalmainak

Gyalog szellemek lóugrásban
gondolkodnak – de csend:
megtörténhet-e nélkülem is,
ami velem?

Kitömhető-e koponyám az ő
sakktábláikon nőtt mohával?
Háborús játékom, a papírrepülő,
milyen gazos udvarokra szárnyal?

Zuhan-e jázminbokrok alá, hol
porladó küszöb

őriz négy századot – most léptem
át rajta – hátam mögött?

Európa városai, arcom
világtalan, a vakablak kitört,
téglái közül a homok szemenként
váltja be – ha maradt még – időnk.

Az erdők összes falevele
besöpörve a bankba!
Fegyvercsörgés az éhezők hasában!
Húsvétra – tányérakna!

Valaki néz. A páncélpajzsokon
rozsdás tekintet furakodik át.
Hallgatódzunk. Üveges gyapot
szűri cseppenként az éjszakát.

Töltsék a szánkat vízzel? Majd a jég
kincstári öntvénymintává mered?
Feltör a szó: a kongó szájpadlásig!
végigdübörgi a bunkereket,

a legelső tétova szempár,
mely mosolyomtól elzárkózott,
előbb tépné föl még belülről,
mint kívül én, az ajtót –

nyomj a kezükbe sírkő-fedelű
naptárt, hogy tudják: milyen nap van?

lapjai közül préselt hó zuhog,
cintányér-kalapban

kivágtatnak a taps érsekjei,
haynaui, ó és új
vérszeplős tahók márvány paripán;
mérsékelt, északi szél fúj.

(1968)

ÁHÍTAT

milyen
elhagyatott élőlény
hajad ahogy a hold delelőjén
pihen
mintha
tetszhalott húsa
nyers-szőkén odaborulna
a fény elé kinyitva

titok
remeg
hajad lángolva hempereg
a régi mezőn hol mint kisgyerek
lestem zöld gyíkot

hajad
ragály-zászló a forrás szélén
amely a szomjas világ végén
fakad

hajad
csikorgó eke rengő borona
kiszántja alátemeti
égboltomon a
csillagokat

MEGSEMMISÜLNI! Az egyetemes
tömegvonzást kioltja arcod fénye.
A születés ez. Magzati bolyongás
tengere után zátony: két síkos comb.

Hajótörés a szárazföldön téged
hogyan is érne? Előbb süllyed el
a part, ahová lábadat se tetted;
Vénuszdombod örök fény kikötője.
Mint fuldokló arc, merültem föl benned,
ha felmerültem… Nyugodtan hihetted:
csak eggyel több a bójákból, melyek
szép mélyeidet bukdosva vigyázzák.

ÍGY TÖRTÉNT? Hallgass. Éppolyan unalmas,
ha még így sem. – Majd felőröl, ne félj,
az évadok, a lejárt csókok malma.
De mi közöd van ahhoz, hogy szeretlek?

Ott a helyed, kiütve, mint a sakkból,
sorsom szélén, a többi közt. S ha még
bukásomat kivárva, visszaállsz:
bárhová lépj is, fából faragott

sötét királyné – ott pusztulsz legott!
Koronád árnyát kisemmizte fényem.
Akácfa voltál, teljes, virágmelles,
kivágtalak. Most már bábud se kell!

FEKETE-FEHÉR kockák süllyesztőin,
állok időm négy torlaszfala közt.
Szippant lefelé hideg léghuzat.
Súlyosan inog illatod fölöttem.

Mint hányinger az alkoholos vérben,
körfelvonó kering az éjszakában.
Alászállnál, de földalatti sincs,
üresen buknak fel a mozgólépcsők.

A világvégén állhatnál csak így:
háborús hitves, meddő boldogasszony.
Szavam romos virradat felvonóján
két emelet közt elakad. Ne várj rám.

„SE HÍJA, SE HÓJA…"

Töprengés verseskönyvek mellett,
35. évemet taposván

A szívem, a vállam erős még,
se híja, se hója hajamnak,
s ha tagadnám negyvenegy őszét,
hihetnél friss-fiatalnak.
Ép szellemem és a gerincem.

(Csigolyámban a mész sokasul már.)
Gyülevész birodalmam: a nincsen,
s ami lenne, ha volna – koholmány.

Ami lenne, ha volna… Vajon mi?
Mi kellene, mondd, mi hibádzik?
Példást még futja dalolni,
s mersz majd cselekedni gigászit?
Mit akarsz, mire vársz, mire áhítsz,
ki igéz, hova jutsz, ha elindulsz?
Bezárul a válasz; e nyár is…
Örülj, ha megáll egy üres busz,

örülj, ha Budára a kompon
átúszol egy óra gyönyörre,
s nem pottyan a satnya falombból
finnyás hernyó a söredbe.
Örülj, ha sötét szemeidre
még visszaragyognak a lányok…
Örülj: aki többre se vitte,
förmedhet: „Még mire vágyott?”

Itt kell magamat kiröhögnöm!
(Önirónia… Hm. Kiderült-e?)
Ki ránt ki e kátyu-időből?
Rám forr vad iszapja gyűrűzve.
Ragadd meg az üstöködet – s föl!
Mindennapi már ma e példa:
magadat – te cibáld ki e helyről,
ama Münchhausen te legyél ma!

Nem adom magamat meg a múltnak!
Sorsunk – ez a dolga – betelhet:
de bennem idők igazulnak,
s igazolva, jövőbe emelnek!
Utólag – minden előzmény.
Se hitem, se lejárt fogadalmam.
A szívem, a vállam erős még,
se hija, se hója hajamnak.

ELSÜLLYEDT CSATATÉR

sosem halunk meg ezen a csatatéren
mert nem csatatér ez s mi nem harcolunk
csak kínjában megrepedt föld ez itt dehogyis lövészárkok
mesebeszéd hogy ágyú tátog csak kitárt szánkat
szövi be a pók

sosem halunk meg ezen a csatatéren
a kelő hold süt rá hogy négy sarka fölfelé kunkorodik
csak legelő ménes ez itt ki eszelné ki hogy ezek mind
a mi paripáink
patáikkal vérbe torpanva a hirtelen csönd szobraiként
sosem halunk meg ezen a csatatéren
mi még sohasem jártunk erre s ha jól emlékszünk
nincsen is
csak lábnyomainkat keressük
lépésenként egy levelet csak
melyet tékozlón itt hullattunk s nélküle most már
nem lehetünk

sosem halunk meg ezen a csatatéren
itt csak a vadkrumpli bokra kotol élemedett kék tojásain
a sík közepét mint a szökőkút fürtökben törik át
a hangyák
lassan üres lesz belül a föld mint a termesz-rágta
krumpligumó
sosem halunk meg ezen a csatatéren
egy fia ellenség sincs erre az is a hegyek mögé búvik
egyik katonánk a folyóba pisál másik állszíját igazgatja
tábornokaink vigyázzban állnak piros csík issza
fel tenyerüket
az elsüllyedt csatatér ez összes kellékével és figuráival
a kiszántatlan álmok a jövendő légszomjában élők helye
az elevenek köztemetője a holtak nyüzsgő tartománya
s ama álbölcsek hona akik kavicsot ültetnek szívünk alá

sosem halunk meg ezen a csatatéren
dehát mért csatatér ez ha nem csatatér
ha csak a tenger kaszálja a lábon álló eget
ha csak a kalászok nőnek fejjel lefelé

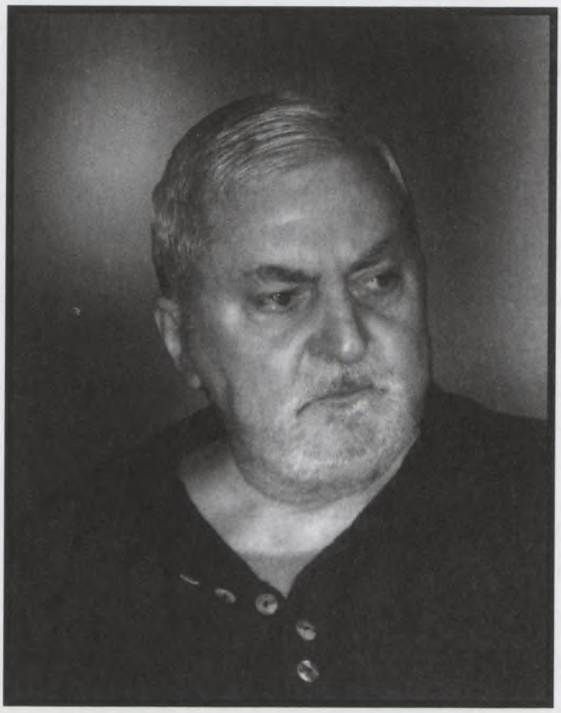

Utassy József (1941–2010)

(Fotó: Pajor Zsuzsa)

Utassy József

1941. III. 23.	343
Motívum	343
Kérem!	343
Ragyogásban	344
Kit koldus-hazámnak hívok	345
Feslő fák erejére	345
Hurrá!	346
Tüzem, lobogóm!	346
Hol ifjúságod tűnt el	347
Gunaram, jajgass!	347
Itt	348
A Nagy Szavak körútján	349
A föld alól is	351
Szárszó	352
Monológ a pódiumon	353
Hó hull	354
Zúg Március	354
Magyarország!	355
Csendélet	357
Vallomás a Dunán	358
Mindenség Déva-vára	359
Szemfedő föld	360
Könyörtelen könyörgés	360
Tiszta beszéd	361
Napóra	362
Tengerlátó	362
Tengerparton	365

Kovács Istvánhoz 365
Őszvilág 366
Bartók Béla és Kodály Zoltán négykezese 367
Akár a szarvasok 368
Túlélni 369
1989 370
Csillagra zárt egek alatt 371
Szavam 372
Száll az ének 373
Pohárköszöntő 373
Ifjúság, mint sólyommadár 376
Ahogy a torkomon kifér 376
Tank 377
Torkig vagyok 380
Morgolódó 382
Földem 383
Világ vagánya 384
Mi történt? 385
Szélkiáltó 386
Szép lassan 387
Öreg vers 387
Baktass csak! 387
Én édes derengőm 389
Már 390
Iszonyú lesz 391
Akkor 393

1941. III. 23.

A negyvenegyes tavasz harmadik napján
megszült egy napraforgó arcú asszony,
hogy ebben az égkupolás alkotóház-világban
mutassam föl a szépet, a jót,
s mondjam ki bátran
az igazságot.

MOTÍVUM

Küszöbén az estnek,
csillagfakadáskor
dalba fog az ember,

ha már fáj a sorsa:
nagyon szépen fájjon!
küszöbén az estnek,

csillagfakadáskor.

KÉREM!
én eddig hallgattam csak,
mert jól tudom, mi lesz a sorsa
a szeleburdi szilvafákon
kék csillaggá robbant rügyeknek.

Mondják, mikor az ózdi kórház
műtőjében Kiss Margit megszült:
barkát borzolt a szél, s az utcán
kizöldültek a vasporos fák.

Ám alighogy a rézkilincset
lábujjhegyről – így ni! – fölértem:
ifjú házunk szemét kilőtték,

s lekalimpált a kis kakukk is.
Anyám összesöpörte az időt,
én meg kidobtam a szemétre!

RAGYOGÁSBAN

Aj, hogy ragyog rajtam ez a
szikrás hómező-ing!
Ilyen ragyogásban tűnt el
apám is, s most ő int

a Hadak Útjáról felém:
csillagág öt ujja,
zubbonyát, a zörgő zöldet,
fújja a szél, fújja.

KIT KOLDUS HAZÁMNAK HÍVOK

Anyámnak hősi halott a párja,
méhe a szerelem hullaháza.

S hogy belefojtsák a szót a gyávák,
ajkát iszonyú csókra zárták.

Megszült hát engem: forradalmat.
De nekem minden bordám kardlap!

S anyám – kit koldus hazámnak hívok –
mert a megváltó krajcár hiányzik:

kiül a gazdag világ sarkára,
s homlokán sorsom harmonikázik.

FESLŐ FÁK EREJÉRE

Tüzek szállodái már a kertek,
ragyogás ráz eget, földet, folyót.
Kikeleti ágablakok nyílnak,
piros rügyek, becsavart lobogók.

Én, amíg a remény ága renget,
tüzek tüze, márciusi gyermek,
a feslő fák erejére mondom:
győzni kell a gyöngyös gyökereknek!

HURRÁ!

Szaladj, ha akarod látni, fuss!
Kitört a fák forradalma!
Szaval a száműzött Március!
Jégkirályt lincsel a Tarna!

Március! Március! Március!
Lángok a barackfaágon!
Láng, lobogó lila láng! Fiúk,
dobjuk rá a nagykabátom!

Március, gyönyörű Március!
Szeretlek százezer éve!
Ki merne utadba állni?! Fuss!
Március, szerelmem: érj be!

TÜZEM, LOBOGÓM!

Lobog tulipán szoknyád,
leng liliomláng sálad,
szikrás szél fúj, s lobot vet
hajad is: csupa láng vagy!

Élek-halok a fényért,
égj hát, gyönyörűm, lángolj!
Tüzem, lobogóm vagy már.
Lobbantsd rám ifjúságom!

HOL IFJÚSÁGOD TŰNT EL

Hol ifjúságod tűnt el,
fekszel hanyatt a fűben.

Hatalmas fellegárnyban,
heversz az elmúlásban.

Villanydrót-kotta-hangok
a fecskék, vadgalambok.

Dúdolod őket halkan.
Suhanc vagy. Halhatatlan.

GUNARAM, JAJGASS!

Röppenj föl, fehér
gunaram, jajgass!
Magasra szállj,
te csillagtalpas!

Nézd: kipofozva
városok, falvak.
Szállj, gitárnyakú
gunaram, jajgass!

Vasvillánk, sarlónk
mind sikolyéles,

menekülj innen:
itt piros tél lesz!

Kereket old az
ördögszekér is,
anyám csomagol,
elmegyek én is.

ITT

zubog a zaj, sürög a lármaörvény,
korom kering, virít a szikrarózsa,
önérdekem diribdarabra tört szét,
sok-sok tenyérre, húsvér csillagokra.

ITT

liheg a mell, füst fojt, láng leng, huzat van,
hasogat, fáj, sorra kihull a fog,
unalmában a lustaszép higanyszál
nyolcvan fokig nyújtózkodik, s ragyog.

ITT

sóvirág nyit! Szódavizet vedelnek,
lángost, szalonnát, hagymát, retket esznek,
s a fellegrázó drágalátos Istent
nagy vasfogóval megfenyegetik, mert

itt

azt hiszik még, övé a felelősség,
ha bőrükön hólyagot húz a hőség,
ha fölkacag a nagy kirakatablak,
mert bérüknél még fejjel magasabbak

itt

az árak, s a kis nyugdíjból sóra,
kenyérre telik. S egy szép koporsóra!
Asszonyuk meg könnyeit nyelve hallgat,
mert fáradtan befordulnak a falnak.

Hej,
forradalmak,
forradalmak!

A NAGY SZAVAK KÖRÚTJÁN

Lézengek itt, a Nagy Szavak körútján.
Surrog a szél, szikrásodik hajamtól.
Ünnep van, május, térzene, piros pad.
A park összes petúniája harsog.

S én lengek itt hófúvásos fehérben,
elhagyatva, csattogón, mint a zászlónk.
Nagy hóvirág szemem lassan kinyílik
Segesvárnál, Abdán, Balatonszárszón.

S tüntetek itt! A Nagy Szavak körútján.
Nem tud mit kezdeni velem a rendőr,

mert nem öltem – úgymond: parancsra! – senkit,
s verejtéket sem sikkasztottam elvből

édes hazám (vagy a magam) javára.
És nem fuvaroztattam úgy az eszmét,
hogy a gazda a légyzenés küszöbről
rávillantsa a nagypofájú fejszét.

Csak ácsorgok a Nagy Szavak körútján!
A kirakat csörren tekintetemtől.
Az árak bércein el-eltűnődöm.
Belátni onnan múltam és jövendőm.

Zörgő csontváz-apám itt jár előttem!
Bukdos, selymek örvényében fehérlik.
És közénk áll a Nagy Szavak körútján,
ha vállon ver egy veterán Vezércikk.

Kacsingat rám a Szőke Optimizmus!
Övé jövőm. Vezesd hozzám, te sétány!
Kifordítom zsebeimet, mosolygok.
S a lampionmellű ringyó odébbáll.

Föl a fejjel: bimbós rakéta pattan!
A standokon súlyos ponyvák duhognak.
Ott árulják a Megtért Bumerángok:
a jó békét s az üde szóvirágot.

HÉT KRAJCÁR AZ ÁRA MINDEN CSOKORNAK!

A FÖLD ALÓL IS

Aj, szegénység! Halál se gyógyít.
Apám vért köp a föld alól is:
pirosak pirosát.

Feni csontját csontjaimhoz,
lobogónk döfi át,
gyilkos, hetvenhétszer gyilkos,
de rám csak ő vigyáz,
csak ő vigyáz.

Ellenetek is ő véd!
Bár tagjait a Don partján furulyává lőtték,
s játszik a szél,
a pásztor szél combcsontjain sípol:
HEJ ÉLET BE GYÖNGY ÉLET
egy kupa vért zihál a sírból,
és körbe jár a telt kancsó!

ISZUNK PUSZTASZERRE
ERRE A NOMÁD VILÁGRA
MÚLTRA
JELENRE

Víz,
hosszú víz
egy koporsó katonával rengj át Európán!

Voníts,
halálhozó kutya:
te kísérd a nótánk!

HEJ DUNÁRÓL FÚJ A SZÉL
SZEGÉNY EMBERT MINDIG ÉR
DUNÁRÓL FÚJ A SZÉL

S üres a part.
A Duna zsong csak.
Hol vannak hát, akik danolnak?!
HOLTAK

De élek én! s a koporsómig:
szavukat hallom a föld alól is,
a föld alól is.

SZÁRSZÓ

József Attilának

Én vagyok itt a legszomorúbb fűz.
Zöld zokogású.
Én vagyok itt az eső.
Én ragyogok, nem a Nap.

Nincs egy árva szavam.
Csak a pontért jöttem a sínig.
Mert ez az én jussom!
Hazám: a mozdony alatt.

MONOLÓG A PÓDIUMON

Maradtál volna a felvégben inkább!
Nem perzselné talpadat most a szószék.
Palócföldön porosodó faludban
pofozkodnál az asszonynakvalóért.

De már kölyökkorodban elkötöttél
kapufélfátoktól egy sárga kancát:
sörényeset, keselylábút, s azóta
nyargal, vágtat veled a nyugtalanság.

A csodaszarvas igazságot űzöd.
Verejtékes vágtád micsoda hajsza!
Ha el nem éred, érte fogsz kimúlni.
Ha meg eléred, úgylehet, miatta.

Az értelmet szolgálnád közlegényként,
s íme, már a vak is ujjal mutat rád:
olyan fényesre nyűtt, lassan lobot vet
testi valód becses felén a nadrág.

Huszonnégy évgyűrű szorítja szíved.
Elég ahhoz, hogy a világnak úgy vallj:
maradtál volna a felvégben inkább,
palócföldön porosodó faludban.

De jaj, taknyos kölyökként elkötötted
kapufélfátok mellől azt a kancát,

és egyre beljebb csal a rengetegbe
az iramló csodaszarvas-igazság.

Hát hajszold csak rendületlen, amíg élsz:
lába nyomát a világért se hagyd el!
Mit vesztel, ha egy-két maszkos bitang majd
a legfénylőbb csillagágra akaszt fel?!

HÓ HULL

Lucskot szürcsöl a zoknim,
pillámra hó hull könnynek.
Melengetem maroknyi
kedvem, ha rámköszönnek:

visszaköszönjek!

S hó hull a kék sínekre,
vonatra, villamosra,
talán havas a hold is,
hó hull a csillagokra.

ZÚG MÁRCIUS

Én szemfedőlapod lerántom:
kelj föl és járj, Petőfi Sándor!

Zúg Március, záporos fény ver,
suhog a zászlós tűz a vérben.

Hüvelyét veszti, brong a kardlap:
úgy kelj föl, mint forradalmad!

Szedd össze csontjaid, barátom:
lopnak a bőség kosarából,

a jognak asztalánál lopnak,
népek nevében! S te halott vagy?!

Holnap a szellem napvilágát
roppantják ránk a hétszer gyávák.

Talpra, Petőfi! Sírodat rázom:
szólj még egyszer a Szabadságról!

MAGYARORSZÁG!

Világ Világa,
Szerelem Kápolna-virága,
Nekem
Édes Egyetlenem
Hazám,
Te Drága!

Kérdezd Illés kocsisomat,
honnan mennydörög e fogat,
mért is tértem meg-vissza hozzád,
mind kiforgatva sírodat:

Magyarország!

Én,
a te fényed,
napkeleti vőlegényed,
kit elcsaptak a háztól csúnyán,

ím,
itt fekszem rádvirradva,
pannon melled málnás csúcsán,

hogy combjaid holtágában
ülnék tort kesergőn:
Hadak csillagporos Útján
pirosra vált kendőm,
pirosra vált kendőm.

Ha százszor is kitagadnak,
én temetni el nem hagylak:
kihívón
keresztbe fektetlek a síron!
sárig szomorúfűz hajad
tíz ujjal vidítom,
tíz ujjal vidítom.

Micsoda kilátás nyílik tűzhányó melleidről!

Vakon is látom:
én az oltár előtt,
te az oltár mögött,
virágom, virágom.

Úgy
ölelsz át,
sejtjeim fájnak,
hátadba körmeim holdvilágárkot vájnak,
ezeregy fényévnyi sáncot
mai,
holnapi bizáncok
ellen,
hogy védd magad:
Szerelmem,
Szerelmem Kápolna-virága,
Nekem
Édes Egyetlenem,
Világ Világa.

CSENDÉLET

Illyés Gyulának

Egy kérdés gerincgörbülete,
mint szíved ágába akadt kampó.
Én magamhoz húztalak vele!
És mondom: minden válasz halandó,

csakis a Kérdés örök e Földön,
meg a csigolyák csendélete.
S fönn rég nem arra vár a Göncöl,
hogy fényre fordítson az eke!

Ez a szívnagyobbodásos ország
félutak lihegője. Keselyűk
koszorúzzák a horizontját.

Korai szonett-koporsómon
fölaranylanak mégis a betűk:
száz évig élj, akár a sólyom!

VALLOMÁS A DUNÁN

Farkas Árpádnak

Hazám hetvenhét-ördögbukfenc-hosszú.
Szélessége, miként kitárt karom.
Magyar vagyok. Szívemben semmi bosszú.
Jövőnket én akarván-akarom.

Boldog vagyok most, boldog, nagyon boldog.
Szőkéll a víz, sétahajónk fehér.
De gond felhőzi, meg-megráng a homlok:
hírek fájdalmát ontja rá a szél.

Idehallom a balladás magyarnak
zokogását, fenyvesek panaszát:
„Irgalmatlan Isten, hát mit akarnak?!
Megfojtani egy csecsemő-hazát!?"

Magyar vagyok. Szívemben semmi bosszú.
Jövőnket én akarván-akarom.

Hazám hetvenhét-ördögbukfenc-hosszú.
Szélessége: táruló két karom.

MINDENSÉG DÉVA-VÁRA

Juhász Ferencnek

Házam nagyobb hazámnál is.
Fényévek az emeletek.
Reggelre rom! – Tanácskoztok,
jó Kőmíves Kelemenek?

Mire a nap zenitre ér,
téglák pórusain átlát,
zokog a Mester, falfehér:
porhintó hozza a DRÁGÁT.

Mindenség Déva-vára:
VÉR AZ ÁRA!
Szabadság Déva-vára:
VÉR AZ ÁRA!
Szerelem Déva-vára:
VÉR AZ ÁRA!

S jönnek jézusarcú ácsok,
hogy csillaggal cserepezzék?!
Reményben a bizonyosság:
megérjük magunk elestét.

SZEMFEDŐ FÖLD

Sírtól sírásig lengve, derengőn
zörgök itt kint a fejfaerdőn.

Nem világítok gyertyalánggal,
kezemben csipkebokorág van.

Előre hallom, amit mondok,
oly hangosan súgnak a csontok.

Csillagok árvája, Ember, figyelsz?!
Őst keresel, és apádra se lelsz.

Szív dobol így, vagy a temető döng?
Tenger nép volt az Őssejtig ősöd!

Magyar vagy, mert lengyel a lengyel,
mongol a mongol és dán a dán.

Intsen partjához, s mosson a tenger
tisztító, nagy tüzek hajnalán!

KÖNYÖRTELEN KÖNYÖRGÉS

(Mert a szabadság:
az emberiség fejlődésének
Abszolút Nulla Foka.)

Szép Senkim,
Te Idehazudott,
Ide
Erre A Földre!

Mutass itt nekem egy zugot,
csak egy talpalatnyi hazát,
ahol meglelem a házad,
s ott engemet dönts le,
hasíts szíjat a hátamból,
korbácsolj vörösre,
s én vallok neked,
mindent bevallok:

Szabadság!

Szép Senkim,
Te Idehazudott,
Ide,
Erre A Földre.

TISZTA BESZÉD

A hold, Isten toronyórája
elütötte az éjfelet.
Nem kulcsolom kezem imára,
nem gyónok, és nem térdelek.

Megadatott, hogy látva lássam,
és halljam a rög énekét.

A tenger volt egyetlen társam,
a tenger: a tiszta beszéd!

NAPÓRA

A tengerparton,
a tengerparton,
hol tyúkistenek
fogyókúráznak,

homokba szúrt a
kelő nap engem:
jelöljek teret,
mutassak időt,

adjak a fénynek emberi árnyat!

TENGERLÁTÓ

Kormos István emlékének

Csipkebokortól
gyúlt ki az alkony,
tombolt a tűz
a túlsó parton:

Dánia égett,
Yorick jajgatott.

Láttam a Tengert: nem hallgathatok!

Mert rőt rongyait a partra kiadta,
és felöltöztetett az Isten,
felöltöztetett
a Napba.

Ki téphetné le rólam e bíbort,
palástomat, ha Hold a csatja?

Éreztem én már:

tündöklik,
ragyog,
süt minden sejtem
a Sötét ellen.

S mondá a Tenger:
hatalmas vagyok!

De túl a partokon,
hol már pereg a hullám,
medvésedik a csúcs,
jeges:

ki súg és mit sugall?!

amíg az öntelt
hullámon sütkérezik
az Őssejt,

kit a Lét
hontalanul is felez,

s ki mégis egyetemes!

Ki súg nekünk hát
és mit sugallnak?
Mi az,
miről a Halál is hallgat?!

S rá csak legyintgetek:

útilapukkal,
pálmaággal,
játékos lombú mókusfákkal
legyintgetek,

s legyintek is,
mert lényegtelen már,
lényegtelen minden sugallat,
egy árva szóra,
arra sem érdemes.

Látott a Tenger hatalmasnak ott,
s én láttam a Tengert!

Hatalmas vagyok.

TENGERPARTON

Rózsa Endre emlékének

Homorú ég, domború tenger –
látom az időt sirálylani,
egy szárnycsapással tovapercen
a pillanat, az örök mai:
látom az időt sirálylani.

Két őselem felesel, nyelvel,
hullám a parton elhabul mind,
hogy is tudnálak óvni szebben,
miriád éves vitájuk int:
fú az elmúlás szele, suhint.

KOVÁCS ISTVÁNHOZ

Kinek szemébe
csöppent a tenger,
helyét nem leli
már sohatöbbé.

Sejtből sejtelem
úgy lehetsz, testvér,
ha sütkérezel
a kezdeteknél.

Szólítsd lánykori
nevén a mákot,
kit a kikelet
megkoronázott:

mielőtt május
ragyája rád ég,
s megrontanának
Szent Bonifácék!

Testvér, kell hogy a
játszmát megnyerd:
fordítsd le magyarra
a Tengert!

ŐSZVILÁG

Deres a Hold!
Hideg van.

Nemzetközi szél fúj
a tengerről,
kipirosít.

Csillag
és levél hull!

BARTÓK BÉLA ÉS KODÁLY ZOLTÁN NÉGYKEZESE

Égmerengő tó, derengő romház,
csónakszomorú tengerszem,
fölfelé hulló pontylevélcsontváz,
ki előtt már csak Isten a horgász,
csillag a csali őszreggel.

Szomorú csónak: Emberszem!

Nem marad semmi biztató itt,
égre leng, oly sovány a tó is,
zenitre húzó légnemű láger:
Kémény-Anyaöl! hol a kondor gyász
párafüstből is Piétát formáz,

s örökmécs ragyog: Holdkandeláber!

Át a nádason zongora tűnik.
Püföli a szél vakfehér keze
félhangok buzogány billentyűit.
Szuronyrohamra zúdul egy front sás.
Arany- és ezüsthídrobbantás.

Csontok közé csapj, félelmetes
cromagnoni ős: Te Négykezes!

Viador páncélbikacsorda bőg,
hágja húgodat, ökleli nőd,

s úgy veti szarván anyádat vállra,
kiáll a Hold peremére Isten,
és vakjainak lekiáltja:

Ím, Európa Elrablása!

AKÁR A SZARVASOK

Szervátiusz Jenő: Cantata Profana

Zörgőre jár, fiúk: vége a vadonnak!

Atyánk nagy íjának nyilas félholdja kel,
ropog ellenünk, mint rőt láng a berekben.

Szemben a vénséges vén Ezüst Öreggel
megállunk, mikéntha csillagra meredten:

kilencen, akár a szarvasok, kilencen.

Magunkra riadva, patánkra maradva,
énekijesztő lett beszédünk is, zagyva.

Házunkból kimartan, hazánkból kiverten,
agancsunk boronál csak a kék hidegben.

Ágak, egek bőre horzsolódik tőle:
idő, koronánkat derező idő, te!

Jaj, ha megbrong a húr, gordonkán se szebben,
se halálosabban, se szerelmesebben,

ha elbrong ama húr az öreg kezekben:

megfutamodik a vér a rengetegben,
ez úttalan úton járó rengetegben!

Kilencen? Kilencszázkilencvenkilencen!

S úgy sokasul a szám, immár Négymilliárd
fölött inog, lobog, veresedik a bárd.

Ezüst Öreg! ha ránk szarvasok szaván szólsz,
halld meg hát az Arany Szarvasifjúságszót:

NEM ISZUNK CSATÁKRA CSENDÜLŐ POHÁRBÓL!

csak tiszta forrásból,
csak tiszta forrásból.

TÚLÉLNI

Csak most meg nem halni,
fiúk!
nyögetnek majd
a nyolcvanas évek,

sugalmazzák,
hogy nincs kiút:

csak most meg nem halni,
fiúk.

Férgek, varangyok
mennyországa
csak most ne legyen
ifjú testünk!

Kezet kell emelni
a halálra!
Úgy szép,
ha természetes vesztünk.

Csak most meg nem halni,
fiúk!
Jöjjenek
ama nyolcvanas évek,
sugalmazzák,
hogy nincs kiút:

túlélni,
túl mindent,
fiúk!

1989

Jött rám ez a rút esztendő,
hozott bánatot, keservet.
Szent Sebestyén teste sem volt
barbár nyíllal átalvertebb –

jött rám ez a rút esztendő,
falnál fehérebbre festett.

Meg-megálltam séta közben,
néztem magam elé hosszan,
mormoltam a szót, mint imát,
azt hihették, megbomoltam,
honnan is tudhatták volna:
hallgat engem fiam holtan!

Jött rám ez a rút esztendő,
és itthagyott kiraboltan –
Jóskám, vágd az Úr szemébe:
én egy költő fia voltam,
ki nem trónusod cselédje,
de testvér a csillagokkal!

CSILLAGRA ZÁRT EGEK ALATT

In memoriam Promethei

Isteni tolvajok ivadékát,
a Bükkhöz láncra ne verj engem,
gyáva véremet se futamítsd meg:
hazám, keselyűm, szerelmem!

Itt, e csillagra zárt egek alatt,
hol csak a cellám lenne tágabb,
kímélj a kaukázusi kíntól:
Huszadik Század!

Írott kövekből szikrám ha pattan,
ne vakítsd meg a látnoki lángot,
taplóba tüzemet ne törpítsd:
nem zsarátnok!

Túl a meglopott mennyei máglyán,
pokoli kikelet heve fűt rég.
Fenyvesből gyászt, koporsófákat
dönt ki a fűrész.

Halál varjai, holló-nagy pernyék
riognak rólunk a csillagokhoz.
Hallod ezt az őszt, Kaukázus?!
Károgva károg rám a kozmosz.

SZAVAM

Szavam csillagfegyelmű ének.
Engem a szabadság igazgat.
Így vagyok én a legszegényebb,
gazdagnak is így vagyok gazdag.

Repülőre, hajóra szállnék
bejárni birtokom: a Földet.
Tudom, hogy zöld a fű, a táj szép,
de van vidék, hol a fű zöldebb.

Engem a szabadság igazgat.
Szavam csillagfegyelmű ének.
Gazdagnak is így vagyok gazdag,
s így vagyok én a legszegényebb.

SZÁLL AZ ÉNEK

Kiss Benedekhez

Írsz jegenyék magasában,
madárlátta kis szobában,
ahová csak integetnek,
fölötte már mindeneknek;

mindeneknek fölötte már
csendül a csönd, szabad a száj,
s mérni a mérhetetlenséget
nem marad más – csak az ének:

ki csillagról csillagra száll,
ki csillagról csillagra száll.

POHÁRKÖSZÖNTŐ

Egy mondatot,
egy mondatot csak,
csak egyetlen mondatot,
egy árva mondatot, ha holnap
hangot se lehet mondanod,

hangot se,
mert a pályabér
nem ám az ének örökzöld ága,
dehogy is lesz az az ág
babér:

huncut kis hóhérok mennek ölre
szavaid tisztásán
nyakadért,

s ő,
igen, Ő:
Ki a Holdra Föltett,
úgy rúgja alólad ki a Földet,
hogy elzúg talpad alatt a szél,

s függsz majd:
egy vízszintes mondatért!

egy mondatot,
egy mondatot csak,
csak egyetlen mondatot,
egy árva mondatot a Sorsnak,

hogy hallják a vakok:
kimondatott!
lássák a süketek:
leíratott!

egy mondatot,
egy mondatot csak,
csak egyetlen mondatot:

egy félig földi,
félig csillagárvát!

arról,

mit tündököl a tenger,
bár ismered jól holdalattiságát

a csillagosban,
hol fényévek a rések,
földiek mégis
az űri keringések,

földiek,
mert iker,
mert iker bolygó
a Plútó és a Péntek,

nagy idők síkján,
az őszi földön,
hol Szabadságot
az Ember úgy nyer itt:

bilinccsel együtt
töri a tengerit!

egy mondatot,
egy mondatot csak,
csak egyetlen mondatot,
egy árva mondatot ragyogj csak:

EMBERNEK MAGYART,
MAGYARNAK EMBERIT!

IFJÚSÁG, MINT SÓLYOMMADÁR

Jaj, Te! akinek olyan hosszú
haja nőtt, mint a fűzfavessző!
Miről merengsz úgy, hova tűnődsz,
hogy párodnak is, ki veled időz,
ökörnyálat húz kontyából az ősz?

Vallasd meg inkább öklödet, szóljon:
vissza miért nem suhog rá sólyom,
e kezes állat már hozzád se hű?!
S tudod-e azt, te Dávid-erejű,
hogy nem kesztyűd, nem is a keselyű:

te ijesztetted világgá, kóbor!
Mert ezüst rablánc csörög csuklódon.

AHOGY A TORKOMON KIFÉR

Énekelek én,
mondom én,
ahogy a torkomon
kifér:

hogy van remény,
hogy lesz remény,
énekelem én,
zengem én!

Dúdolom halhatatlanul,
hogy utál engemet az úr,
szárnyas dalaim üldözi,
mert gyűlöli,
mert gyűlöli.

Dalolok mégis,
mondom én,
ahogy a torkomon
kifér:

hogy van remény,
hogy lesz remény,
énekelem én,
zengem én.

TANK

Hát Csak Nézzétek Az Ember Fiát!

Kötve robogó harckocsi után,
rántatik végig az Egyenlítőn,
a Baktérítőn, a Ráktérítőn,
végig az összes meridiánon,
sivatagon át, havon, sáron
csörömpöl vele, csak csörtet, csörtet,
kerüli hetvenhétszer a Földet,
kormányosa meg egykedvűn dúdol:

füles inal el a hadiútról.

– Hova hurcolsz hát, hektori szekér,
hisz csupa vér vagyok, csupa vér,
fekete volt-e bőröm vagy fehér,
Isten se tudja, csak a televény,
csak a televény, a humusz maga:
micsoda itatós vagy Szahara,
horzsolja húsom hajnal, éjszaka.

Minek e vágta, mondd, miért, miért?!

– Csalogány tollad sercegése sért,
fülemet sérti, hát ezért, ezért!
Már a hordában, amíg a mamut
verme éjjelén vérében aludt:
ellenem virrasztottál, ne lopjak,
fényesítettél csillagot, holdat,
és nyüszítetted, sírtad, makogtad,
hogy itt rabolnak, hogy itt rabolnak!

– Néhai nóta, valami módon
mégiscsak mai, vadonatódon,
és az is lesz, míg világ a világ,
de én ellened, csillagod iránt
énekelek itt, zengem, ami bánt!
hiába hurcolsz héthatáron át!

– Popfa be, ne rázd itt a szövegfát!
– Lövess hát akkor, lövess, lövess hát!

– Sor kerül arra is, csak várd ki:
utad utolsó út, kiabáld ki

magadat, szentem, hallgatlak némán:
Allah néhai tornya rakétám,
súgjam soraid, ismerlek én már,
te ifjan lekurváztad Helénám,
Le Agamemnont, Priamoszt, Hektort,
Páriszt, Patrokloszt, Akhillészt,
Nesztort,
utáltad versét a vaksi vénnek:
undorított az udvari ének!

SZAPPHÓT szeretted, a töredékest.

– Igen, Őt, az Egyetlent, az Édest,
akire ráfogtad, hogy banális,
rágalmaztad, homoszexuális,
feketítetted hattyúi tollát,
mert nem írt époszt, ódákat hozzád,
mert nem ment férjhez egy vasszekérhez,
és nem himnuszolt csengő csatákról,
pajzsaid holdfogyatkozásáról,
sunyi sereged piros útjáról:
de tündökölte, ami nagyon fájt,
amibe belepusztul egy ország;
s ha volt jutalma – nincs is nagyobb tán:
dalait szerelmesek ragyogták.

– De hol az életmű, a lényeg?!

– Verseit elkótyavetyélted,
mert e tükörből hiányzott a képed,
úrhatnámságod és dőzsölésed!

– Vakmerő senki, pimasz poéta,
még ma a holdon kötsz ki, még ma!
Hátadra púpnak kapsz egy palackot,
ami elég lesz hattyúdalodhoz,
a többi már nem az én dolgom…

– Boldogan Halok Meg A Holdon!

TORKIG VAGYOK!

Elég,
elég volt,
elég volt a hallgatásból,
a dögletes hallgatásból elég volt,
elég,
elég,
elég.

Undorodik tőlem a föld,
csillagokat borzong az égbolt,
a dögletes hallgatásból elég,
elég volt!

Nekem a nyár is csak temetés már,
a határ hatalmas, fekete cinterem,
ahol a napraforgó kandelábereit
oltja ki sorra a lebukó Nap.

Hát álljatok elő az óriás
alkonyatban:

hitem megrontói,
ezerszer átkozottak,
ti leprások,
dögevők:

sorakozzatok föl itt,
a színem előtt!

Gyere,
te kibiztosított-bomba-fejű,
ha te csak egyet kacsintasz,
levegőbe röpül a bölcsőde
dadástól,
asszonyom hajzata leég,
melle lecsöppen!

Hát miben higgyek én,
miben higgyek,
ha a szabadság angyala
szembeköpve,
s törli arcát zászlókba,
lobogókba,
rejti szégyenét fiam elől,
mert dög a jövendő?

Hát miben higgyek én,
mondjátok,
miben higgyek?!

Énekeljek elégiát az égett hús
szagáról?

Ó, Giordano Brúnó,
és ti,
ragyogó boszorkányok,
drága elődeink a lángban:

immáron minden sejtünk sikolt, sajog.

Világ!
Torkig vagyok veled.

Torkig vagyok!

MORGOLÓDÓ

Péntek Imréhez

Mondják,
hogy higgyek.

Újra?
És ezeknek?!

Hiszen ezeknek még a szemük sem áll jól!

Belerakják a nemzeti jövedelmet
egy óriás kalapba:
és volt pénz:
nincs pénz!

Helyette fölmutatnak vigasztalásul
egy nyamvadt békegalambot.

Ó,
Rodolfó!

Gátlástalan tanítványaid
eltüntetik előbb-utóbb
az országot is.

Hát hogyan higgyek én
egy zsebmetsző
rezsimnek?!

Hogyan!?

FÖLDEM

Krumplival
aláaknázott föld ez,
hová zuhanórepülésben
jő el a héja,
és sárga takarodót fúj
egy tökvirág
a méheknek,
dongóknak,
darazsaknak.

Feszes vigyázzban áll
a mák itt,
s e királyi hadsereg élén
ágál,

hadonászik
egy madárijesztő.

Őrzik a Földet,
földemet,
hol a kelő Nap zsebtükre
minden napraforgó.

Láthatod,
tábornok:

itt nincs mit keresned.

VILÁG VAGÁNYA

Itt állok f e l p o f o z v a .
Kitiltva. Lefokozva.

Mellemről potyog az érem.
Nincs kedvem csúszni térden!

Vagyok a világ vagánya.
Vállamon iszonyat árnya.

Árulás ezüstje nem kell!
A nap: ingyen is fölkel.

Írok hát igazat árván!
A hold a hangulatlámpám.

MI TÖRTÉNT?

Mi történt veled,
mondd,
mi történt,
hogy mindenről lemondtál
önként,
s mint egykedvű pálma
a szélben:
legyintgetsz csak
úton-útfélen?

Mi történt veled,
jaj,
mi történt,
hogy a halálhoz szegődtél
önként,
s vagy remetéje
a hallgatásnak,
kit az Isten is
megaláz csak!

Hova tűnt
hímpora hitednek?
A hited,
a hited hova lett?!
Oly árva maradtál
nélküle,
mint halott mellén
az amulett.

SZÉLKIÁLTÓ

Jaj, ne hagyjatok magamra,
jaj, ne hagyjatok magamra,
ne száműzzetek a dalba,
ne száműzzetek a dalba:
jaj, ne hagyjatok magamra!

Furcsa tömlöc ám az ének,
furcsa tömlöc ám az ének,
rabja vagy, de mégse véd meg,
rabja vagy, de mégse véd meg:
furcsa tömlöc ám az ének.

Engemet ha árván hagytok,
engemet ha árván hagytok,
ti is egyedül maradtok,
ti is egyedül maradtok:
engemet ha árván hagytok.

Jaj, ne hagyjatok magamra,
jaj, ne hagyjatok magamra,
ne száműzzetek a dalba,
ne száműzzetek a dalba:
jaj, ne hagyjatok magamra!

SZÉP LASSAN

Rombol már az idő, rohamozzák arcom a ráncok,
gesztenyebarna hajam zúzmara-vert, odavan.
Kopnak a porcok is, elmeszesednek a nyűtt csigolyák mind:
fújnak az őszi szelek, fájnak a gyöngy idegek.

ÖREG VERS

Vezet egy ösvény, ballagok,
csönd van, lihegek, hallgatok.

És föl-fölnyögnek a havas fák!

Nap süt, de szemem nem ragyog:
levert forradalom vagyok.

Hol vagy, én tündérem, Szabadság?!

BAKTASS CSAK

Mit motyogsz,
öreg,
magadban?!

Zöld ág döfi át az eget,
nyit rajta nagy rózsa-sebet:

tavasz van,
öreg,
tavasz van!

Gyere,
fényesítsd az eget,
nézd,
a fák hogy bolondoznak,

a földről,
mit vakond mozgat:
emeld föl
a tekinteted!

Felejts el mindent,
ami bánt!

Tán
az utolsó kikelet
doppingolja már szívedet.

Baktass csak,
öreg,
baktass:

Nap iránt!

ÉN ÉDES DERENGŐM

Mit tehetnék érted
sebtiben, rögtön,
mit tehetnék érted,
hogy élj örökkön?

Érted, kinek a föld
cella már, börtön,
mit tehetnék, mondd, mit,
hogy élj örökkön?

Én nem élek ostyán,
keneten, misén:
de föltámasztalak!
Hogyan? Tudomisén.

Élj örökké, fiam,
én édes derengőm,
kit a fekete csönd
fényre nem ereszt föl!

Mit tehetnék érted,
hisz a harsonahang
se távol, se közel,
csak harang bong, harang!

Mennyit, mennyit, mennyit,
mennyit tűnődtem én,

amíg rádöbbentem,
hogy Isten költemény!

Ő a legelső vers,
ő az első dallam:
félelmek fókusza
a növekvő agyban.

Mit tehetnék érted,
mit is tehetnék én?
Vacogtat a bánat,
remegtet a remény.

Hiányod fagyától
a bazalt reped meg!
Végzem fényes munkám:
betűkbe temetlek.

MÁR

Már az utolsó levél is lepergett:
vak huzatodban, vén Idő, didergek,
már az utolsó levél is lepergett.

Ködöt vajúdnak völgyek, rétek,
zúzmara hull, fák feketéllnek,
ködöt vajúdnak völgyek, rétek.

Nyirkos a lelkem is – nyúlós, nyálkás,
vállam fekete varjú-virágzás,
nyirkos a lelkem is – nyúlós, nyálkás.

Évszakok zsarnoka, légy hát látható!
Pengjen a jégcsap, szakadjon rám a hó!
Te zsarnok évszak, légy hát látható!

Tél, dideregtess dérrel, faggyal:
szemem bekötni jön egy angyal,
tél, dideregtess dérrel, faggyal!

Krisztusi sorsomat világ, értsd meg:
pecsétnek kell a porhóba vércsepp,
világ, krisztusi sorsomat értsd meg!

Villogó terror, havas hársfa:
tündököltess utat a nyárba,
villogó terror, havas hársfa!

Már az utolsó levél is lepergett:
vak huzatodban, vén Idő, didergek,
már az utolsó levél is lepergett.

ISZONYÚ LESZ!

Hattyúdal

Ó, nemcsak én,
jaj, nemcsak én,

elmúlik egyszer minden,
megfeketedik majd a fény,
haldoklik tó és tenger,
homokba fulladnak folyók,
partjukon gyászfák zörögnek:

íme, a világ, világod!

Öröknek hitted, öröknek.

Iszonyú lesz a bosszú itt,
a bosszú iszonyú lesz itt,
mert nem kell a Földnek az
élet,
nem kell,
nem kell
és nem kell,
megunt bennünket a bolygó,
csillagi parancsra sújt,
ver,
hiszen millió éve nem volt,
nem volt egyetlen perc sem,
amit ne vont volna gyászba:
kőbalta, lándzsa, fegyver!
Iszonyú lesz a bosszú itt,
mert a Földnek:
az élet nem kell!

Kapkodhatsz akkor, szép fajom,
rakétád a hőben rád ég,

összekunkorodik az út,
a Hold pirosra vált épp,

nem enged el: megöl a Föld,
fekete bölcsőben ringat,
a mostoha űrből sem int
egyetlen árva csillag: –

tankjainkhoz törpítetted
gyönyörű álmainkat!!!

AKKOR

Ejtőzöm akkor én a föld alá
szétszigorodott arccal, holtan.
De mintha ég és föld is mondaná:
mindig leszek, mert mindig voltam.

A KILENCEK DÍJA kitüntetettjei:

D. Németh István, 1981
Lezsák Sándor, 1982
Vári Fábián László, 1983
Dusa Lajos, 1984
Kemény István, 1986
Oláh Zoltán, 1986
Hizsnyai Zoltán, 1988

*

A Kilencek Díja – bronz emlékplakett
„Műveld a csodát, ne magyarázd!" – Nagy László – felirattal.
Készítette: Kodolányi László

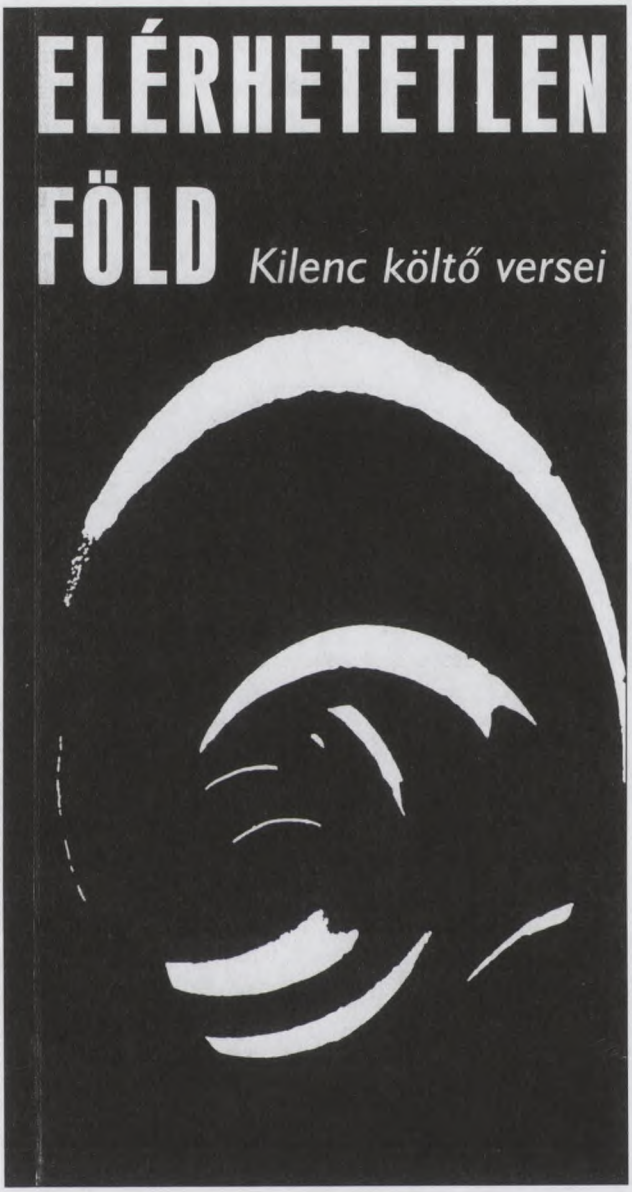

1969

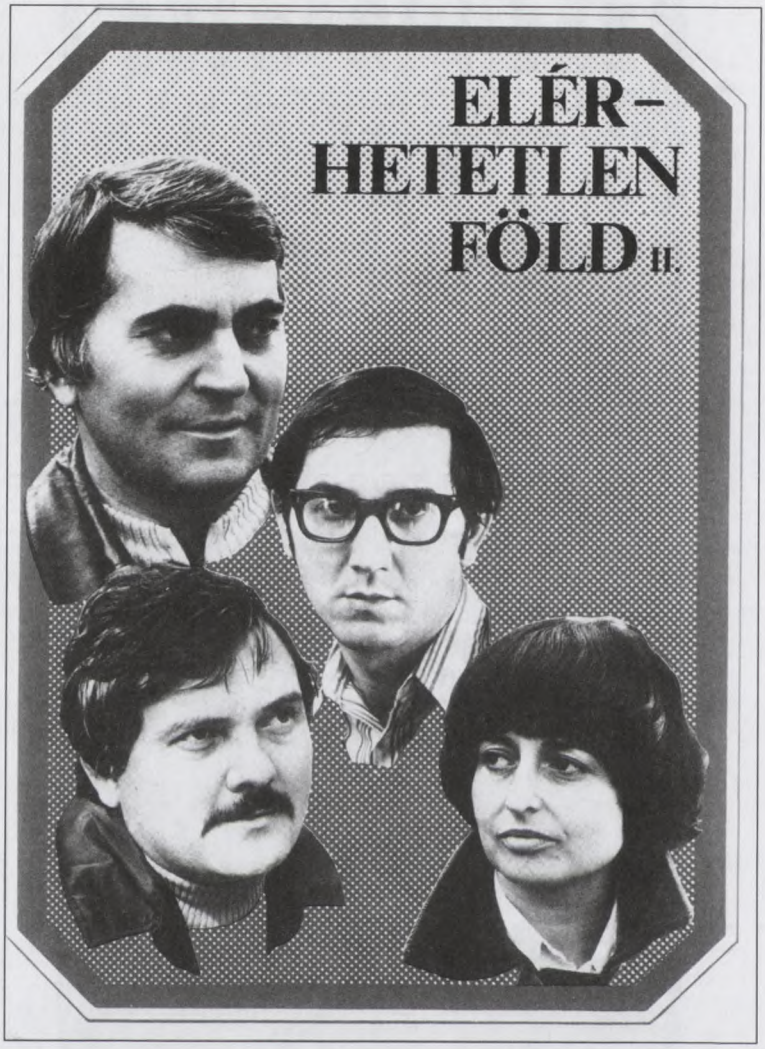

1982

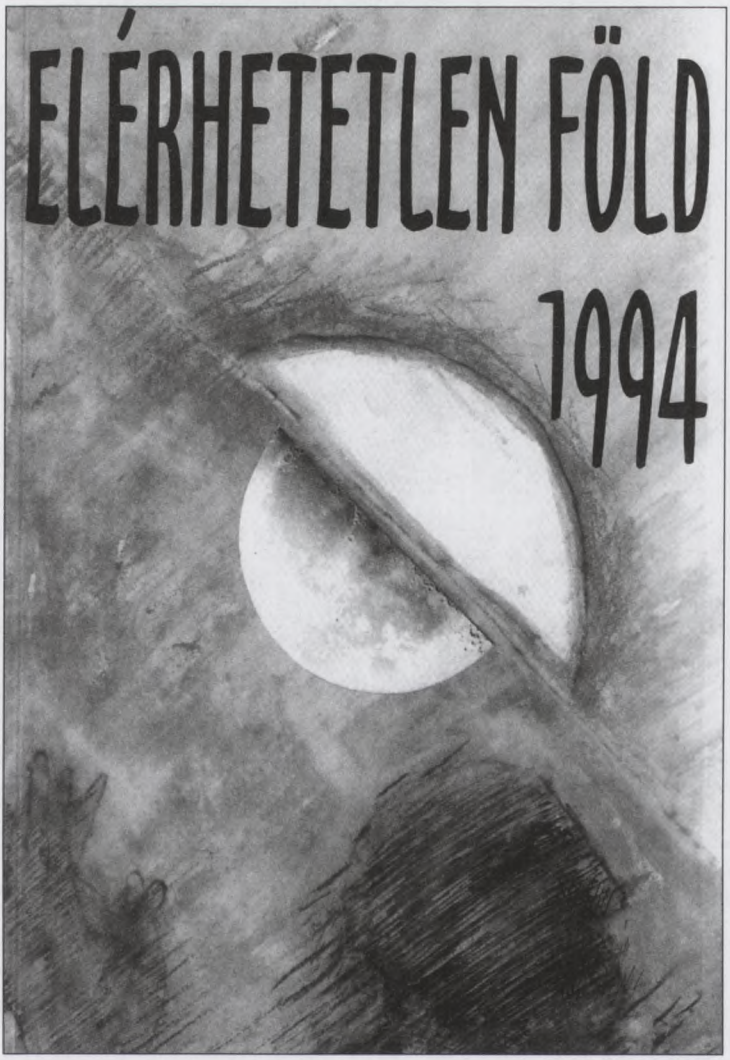

1994

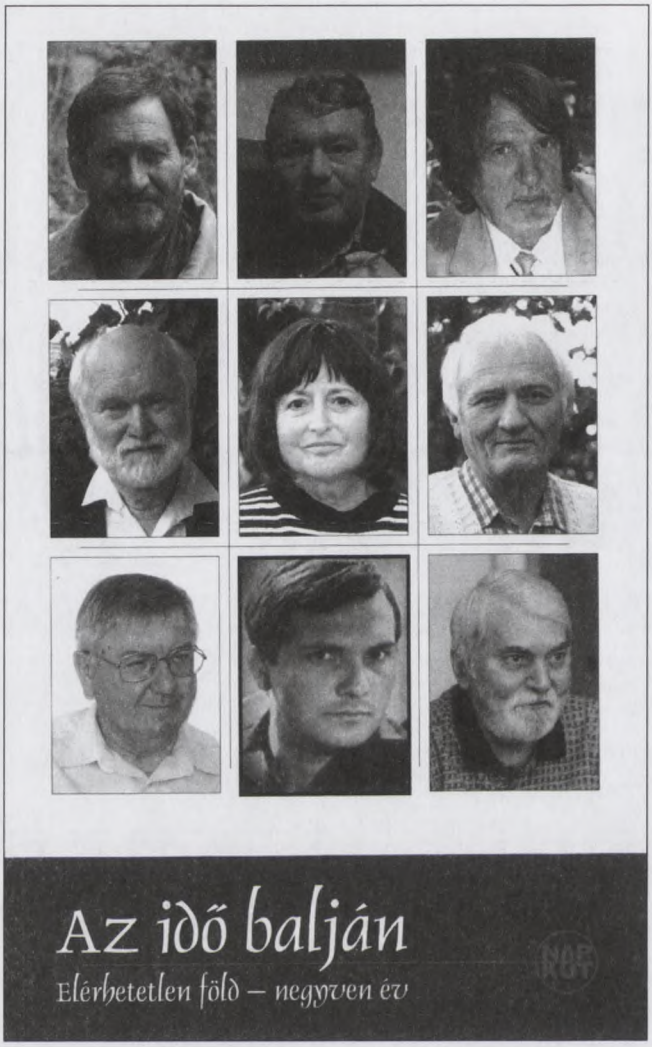

2009

ANTOLÓGIA Kiadó és Nyomda Kft.
A kiadásért felel: Lezsák Sándor

Készült Lakiteleken a 2019. évben
Felelős vezető: Agócs Sándor
ügyvezető igazgató
Megjelent 25 (A/5) ív terjedelemben

ISBN 978 615 5862 43 4

L121/20

ILIA MIHÁLY

„...e csoport legkiütközőbb jegye, hogy következetesen kísérleteznek a magyar költészet hagyományainak átértelmezésével, megújításának lehetőségeivel, nemcsak formai szinten, hanem a költői magatartás, témakör hagyományában is".

(Tiszatáj, 1970 április)

KISS DÉNES

„Kedves Szerkesztőm, tudatom veled, hogy jönnek! Zárt csapatban, magabiztosan. Erő van bennük és hit. Teljesebb, mint a mi nemzedékünkben volt, mert több benne a szükséges kétkedés, szavuknak aranyfedezete van. (...) Mindannyian az **Elérhetetlen föld** állampolgárai akarunk maradni, az igazság és emberi tisztaság hódítói."

(Jelenkor, 1970 április)

KÖNCZÖL CSABA

„A keresett példákat nem más égtájak alatt, hanem a magyar történelemben és hagyományban találják meg... Olyan költészet az eszményük, amely egyszerre magyar és korszerű..."

(Kritika, 1970 március)

GÖRÖMBEI ANDRÁS

„Teremthet-e ilyen prózai idő új lírikus nemzedéket? A »kilencek« végre megérkezett antológiája bizonyítja, hogy igen. Meggyőz arról, hogy látványosságok nélkül is van közös ügy, van mit tenni... erős szociológiai érdeklődéssel közelítenek ezekhez a törpének tetsző jelenségekhez, megkapóan friss hangjuk képes távlatot és jelentőséget adni a »semmiségeknek« is. A szociológiai aspektus humanizálja a tárgyakat, dolgokat, emberi sorsok összetevőivé emeli őket, a legkisebb történések is fontossá válnak így. Ugyanakkor biztosítja a szemlélet földközeliségét, realitását, valós arányait... modernnek és hagyományosnak szintézise készül itt".

(Alföld, 1970 március)

SZAKOLCZAY LAJOS

„A Kilencek időközben megtanultak valamit: ünnepélyes méltósággal, s ebből következően fölénnyel kell elviselni a vereségeket. Anélkül, hogy elvesztenék tartásukat, e bölcsebbé vált hangon szólnak az őket ért bántalmakról, a haza sebeiről, a történelem furcsaságairól. Magyarságvíziójukat mondották sötétnek, felelős szavukat túlságosan érzékenynek, élménykörüket szűknek — e fura érvelés szerint verseik csak azoknak nyílnak meg igazán, akik bele tudnak helyezkedni az apákat vesztett háborús nemzedék élményvilágába —, ők semmit sem adtak föl korábbi álláspontjukból. Hangjuk lett keserűbb, kételkedőbb, a feszesség oldódásával érdeklődési körük tágabb, nyitottabb..."

(Tiszatáj, 1984 április)

Összeállította: Mezey Katalin

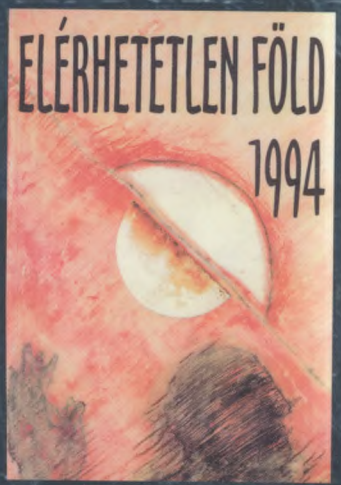

KILENCEK

ISBN 978-615-5862-43-4

— ÁRA: 3900,- Ft —

ELÉRHETETLEN FÖLD–50

KILENCEK